

Stenografični zapisnik

petnajste seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dné 4. maja 1900.

Navzoči: Prvosednik: Deželni glavar Oton pl. Detela in deželnega glavarja namestnik: baron Leopold Liechtenberg. — Vladni zastopnik: C. kr. deželni predsednik ekszellenca baron Viktor Hein in c. kr. deželne vlade tajnik Viljem Haas. — Vsi članovi razun: knezoškof dr. Anton Bonaventura Jeglič, Alojzij Loy. — Zapisnikar: Deželni tajnik Jožef Pfeifer.

Dnevni red:

1. Branje zapisnika 14. deželnozborske seje dné 3. maja 1900.
2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.
3. Priloga 68. Poročilo finančnega odseka o proračunu deželnega zaklada za leto 1900 (k prilogi 52).
4. Ustno poročilo odseka za letno poročilo o letnem poročilu, in sicer o:
 - § 3. C: Zdravstvene reči;
 - § 4: Deželne podpore;
 - § 7. A: Deželna prisilna delavnica;
B: Deželni dobrodelni zavodi;
C: Deželni muzej;
 - § 8. B: Obrtni poduk;
C: Kmetijska šola na Grmu;
 - § 9: Ustanove;
 - § 10: Osebne stvari;
 - § 11: Različne reči.
5. Poročilo finančnega odseka o tem, da se eventualno odpravijo dijete za deželne poslance (k prilogi 67.).
6. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji mestnega magistrata v Ljubljani za dovolitev najetja brezobrestnega državnega posojila 30.000 K za zgradbo Stubenbergove ubožnice.

Stenographischer Bericht

der fünfzehnten Sitzung

des krainischen Landtages

in Laibach

am 4. Mai 1900.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Otto v. Detela und Landeshauptmann-Stellvertreter: Leopold Freiherr von Liechtenberg. — Regierungsvertreter: K. k. Landespräsident Excellenz Victor Freiherr von Hein und k. k. Landesregierungs-Secretär Wilhelm Haas. — Sämmtliche Mitglieder mit Ausnahme von: Fürstbischof Dr. Anton Bonaventura Jeglič, Alois Loy. — Schriftführer: Landschafts-Secretär Josef Pfeifer.

Tagesordnung:

1. Lesung des Protokolles der 14. Landtags-Sitzung vom 3. Mai 1900.
2. Mittheilungen des Landtags-Präsidenten.
3. Beilage 68. Bericht des Finanzausschusses über den Voranschlag des Landesfondes für das Jahr 1900 (zur Beilage 52).
4. Mündlicher Bericht des Rechenschaftsberichts-Ausschusses über den Rechenschaftsbericht, und zwar über:
 - § 3, C: Sanitätsangelegenheiten;
 - § 4: Landesunterstützungen;
 - § 7, A: Landeszwangsarbeitsanstalt;
B: Landeswohlthätigkeitsanstalten;
C: Landesmuseum;
 - § 8, B: Gewerblicher Unterricht;
C: Landwirtschaftliche Schule in Stauden;
 - § 9: Stiftungen;
 - § 10: Personalien;
 - § 11: Verschiedenes.
5. Bericht des Finanzausschusses, betreffend die Frage wegen eventueller Abschaffung der Diäten für die Landtagsabgeordneten (zur Beilage 67).
6. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Stadtmagistrates in Laibach um Bewilligung zur Aufnahme eines unverzinslichen Staatsdarlehens per 30.000 K für den Bau des Stubenberg'schen Armenhauses.

7. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji mlekarske zadruge v Ledinah pri Idriji, da bi se jej dovolilo 1200 K brezobrestnega posojila.
8. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji županstva v Dragi za izločitev občine Draga iz sodnega okraja Kočevskega ter odkazanja iste sodnemu okraju Ribniškemu (k prilogi 31.)
9. Ustno poročilo upravnega odseka o načrtu zakona o uravnavi zdravstvene službe v občinah izvzemši deželno stolno mesto (k prilogi 44.).
10. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji županstva Fara in Banjaloka za ustanovitev zdravstvenega okrožja.
11. Ustno poročilo upravnega odseka o samostalnem predlogu gospoda poslanca viteza Langerja in tovarišev, da se izda novela k lovskemu zakonu za Kranjsko (k prilogi 46.).
12. Ustno poročilo upravnega odseka o preložitvi okrajne ceste Trebnje-Čatež-Moravče pri Čatežu (k prilogi 62.).
13. Ustno poročilo upravnega odseka glede uvrstitve občinskih cest Trebnje-Račjeselo in Dolenja Nemškava-Trebelno med okrajne ceste (k prilogi 64.).
14. Ustno poročilo upravnega odseka o uvrstitvi občinske ceste od Laz do Spodnje Planine v cestnem okraju Logaškem med okrajne ceste (k prilogi 66.).
7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Milchgenossenschaft in Ledine bei Idria um Bewilligung eines unverzinslichen Darlehens per 1200 K.
8. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses in Angelegenheit der vom Gemeindeamte Suchen angestrebten Auscheidung der Gemeinde Suchen aus dem Gerichtsbezirke Gottschee und Zuweisung derselben zum Gerichtsbezirke Reifnitz (zur Beilage 31.).
9. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den Entwurf eines Gesetzes, betreffend die Regelung des Sanitätsdienstes in den Gemeinden mit Anschluß der Landeshauptstadt (zur Beilage 44.).
10. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Gemeindeämter Fara und Banjaloka um Errichtung eines Sanitätsdistrictes.
11. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den selbstständigen Antrag des Herrn Abgeordneten Ritter von Langer und Genossen, betreffend die Erlassung einer Novelle zum krainischen Jagdgesetze (zur Beilage 46.).
12. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die Umlegung der Treffen-Tschatesch-Moravtscher-Straße bei Tschateich (zur Beilage 62.).
13. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die Einreihung der Gemeindefstraßen Treffen-Kapelgechieß, dann Unterentschdorf-Trebelno in die Kategorie der Bezirksstraßen (zur Beilage 64.).
14. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die Einreihung der im Straßenbezirke Voitsch gelegenen, von Laše bis Unter Planina führenden Gemeindefstraße in die Kategorie der Bezirksstraßen (zur Beilage 66.).

Začetek seje ob 9. uri 20 minut dopoldne.

Beginn der Sitzung um 9 Uhr 20 Minuten Vormittag.

Deželni glavar:

Konstatujem sklepčnost visoke zbornice in
otvarjam sejo.

Gledé točke:

1. Branje zapisnika 14. deželnozborske seje dné 3. maja 1900

1. Lesung des Protokolls der XIV. Landtags- sitzung vom 3. Mai 1900

naznanjam, da se zapisnik zadnje seje ni mogel iz-
gotoviti, kar je naravno, ker se je seja šele včeraj
ob 8. uri zvečer sklenila. Ako bo mogoče zapisnik
do jutri izgotoviti, ga bodeta gospoda verifikatorja
jutri verificirala, če pa ne, pa šele po končanem za-
sedanju.

Prosim gospoda zapisnikarja včerajšnje tajne
seje, da prečita zapisnik te seje.

Poslanec Višnikar:

V včerajšnji tajni seji se je o poročilu dežel-
nega odbora, priloga 65., sklenilo sledeče:

(bere: — liest:)

„1.) Gospod Karol Žagar, deželni blagajnik, se
na njegovo prošnjo stalno vpokojuje ter se mu v
polno priznanje njegovega več nego štiridesetletnega,
zvestega, neutrudnega, izvednega in vzornega službo-
vanja dovoljuje pokojnina III. plačilnega razreda
III. stopnje v znesku 3600 K na leto.

2.) Deželni odbor se pooblašča, da sme ime-
novati na njegovo mesto drugega deželnega blagajnika.

3.) Prošnji Frančiška Trtnik, kontrolorja de-
želne blagajnice, za uvrstitev v III. plačilni razred,
se ne more ugoditi.

4.) Prošnji učnega osebja „kranjske kmetijske
šole na Grmu“, da se mu vštejejo petletnice v pokoj-
nino, se ne ugodí.

5.) V pokojnino vštevna letna plača ordinarijev
na Studencu določi se v treh stopnjah s 3600 K,
3800 K in 4000 K ter se vrši pomikanje v višjo
plačilno stopnjo po preteku vsakih pet zadovoljivo
dovršenih službenih let.

Dr. Štefan Divjak se uvrsti na drugo plačilno
stopnjo s 3400 K, odpade pa mu njegova dosedanja
petletnica. Ta plača mu gre šele od one dôbe, kadar
se odpove zdravniški službi v tovarni v Vevčah in
se posveti samo deželni službi v blaznici.

6.) Računski svètnik Viktor Hofmann se pre-
mesti iz IV. plačilnega razreda v prvo plačilno
stopnjo III. plačilnega razreda ter se mu k dotičnim
normalnim prejemkom dovoli še osebna doklada
letnih 200 K. To mesto se ne šteje v sistemizirani
osebni status deželnega knjigovodstva ter je torej
smatrati kot extra statum.

Gledé pokojninskih užtkov računskega svèt-
nika Hofmanna se določi, da ima isti do konca leta
1901 pravico edino le do pokojnine, ki mu gre
sedaj v letnem znesku 2800 K, dočim se potem
pokojninski užitek pri zadovoljivem službovanju
zviša, in sicer:

	po preteku leta 1901 na 3200 K,
	in „ „ „ 1902 „ 3400 „
	in „ „ „ 1903 „ 3600 „

Deželni odbor ima pa pravico, računskega svèt-
nika Viktorja Hofmanna vpokojiti tudi pred tem
časom.“

2. Naznanila deželno-zborskega predsed- stva.

2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.

Deželni glavar:

Visoka zbornica! Izročen mi je bil samostalni
predlog gg. poslancev Šubica, Povšeta in ekscelece
barona Schwegla in sicer:

(bere: — liest:)

„Letos obhaja Njega Veličanstvo, presvitli cesar,
sedemdesetletnico Svojega rojstva.“

(Poslanci vstanejo. — Die Abgeordneten erheben sich)

„Vse dežele in vsi narodi širne Njegove države
bodo z radostjo in z vzvišenimi čutili praznovali ta
dan ter se bližali Najvišjemu prestolu z izrazi zve-
stobe in najsrčnejših voščil.

Tudi dežela Kranjska in v njej bivajoči narodi,
od nekdanj vdana v ljubezni in spoštovanju svojemu
jasnemu vladarju in dobrotniku, ne bode zaostala v
tem svečanem trenutku in želela bode dati duška
svojim čutilom.

Zato predlagajo podpisani:

Visoka zbornica skleni:

Deželnemu glavarju se naroča, da primernim
potom sporoči Njega Veličanstvu najudanostnejše ča-
stitke vojvodine Kranjske.

V Ljubljani, 28. aprila 1900.

Selbständiger Antrag der Abgeordneten Šubic, Povše,
Baron Schwegel und Genossen:

In diesem Jahre feiert Seine Majestät, unser
Allergnädigster Kaiser, Seinen siebenzigsten Geburtstag.

Alle Länder und alle Völker Seines weiten Reiches
werden mit hoher Freude und Begeisterung diesen Tag
feiern und sich mit den Kundgebungen treuer Ergebenheit
und den innigsten Glückwünschen dem Allerhöchsten Throne
nahen.

Auch das Land Krain und die daselbe bewohnenden
Völkstämme, Ihrem erlauchten Herrscher und Wohlthäter
immerdar in Liebe und Verehrung anhängend, drängt es
in diesem feierlichen Augenblicke ihre Gefühle zum Aus-
druck zu bringen.

Die Unterzeichneten gestatten sich daher den Antrag zu stellen:

Der hohe Landtag wolle beschließen:

Der Landeshauptmann wird beauftragt, auf entsprechendem Wege Seiner Majestät die tiefergebeusten Glückwünsche des Herzogthumes Krain zur Kenntniss zu bringen.

Laibach, am 28. April 1900.

Povše, Schwegel, Ivan Šubic, Schaffer, Dr. D' Majaron, Dr. Papež, Loy, G. Jelovšek, Klein, Liechtenberg, Schweiger, Jos. Kušar, F. Modic, Rechbach, F. Ažman, Grasselli, Iv. Hribar, v. Wurzbach, F. Košak, Murnik, Luckmann, Dr. Iv. Tavčar, Božič, J. Lenarčič, Barbo, Višnikar, Langer, Ulm, W. Pfeifer, Lenkh, A. Kalan, Detela, Kajdiž, Žitnik, Pakiž.“

Predlog je podpisan od vseh navzočih gospodov posancev in vsled tega smatram, da ni treba formalno postopati, kakor predpisuje opravični red deželnega zbora, temveč prosim gospoda poslanca Šubica, ki je oglašen k besedi, da spregovori o tem predlogu.

(Živahno odobravanje. — Lebhafter Beifall.)

Poslanec Šubic:

Visoka zbornica! Častna mi je naloga, da v imenu vseh treh strank, ki so zastopane v tej visoki zbornici, stavim nastopni predlog:

„Deželnemu glavarju se naroča, da o priliki sedemdesetletnice presvitlega cesarja primernim potom sporoči Njega Veličanstvu najudarnostnejše čestitke vojvodine Kranjske.“

Uverjen sem, gospôda moja, da me bode te v tem izvanrednem slučaju oprostili utemeljevanja nujnosti svojega predloga, a tudi gledé meritorne strani se ne bodem podal v nikako utemeljevanje, čeravno bi bila to najhvaležnejša in najlažja naloga, kar jih je bilo kedaj sploh na dnevnem redu te visoke zbornice. A čut mi pravi in Vi mi boste pritrdili, da bi zgrešil svojo zadačo, ko bi začel govoriti o upravičenosti našega predloga in spuščal se v utemeljevanje njegovo. — Gospôda moja, naš pesnik pravi:

Sedemdeset
Mnogo je let,
Dolgo življenje —
Dolgo trpljenje;
Zarja večerna,
Slava nezmerna!

Sedemdeset, mnogo je let, a skrajne meje človeškega življenja vendar še dolgo ne pomenijo, pač pa pomenijo za vsako bitje na tej zemlji nepretrgano vrsto muk in trpljenja! A če kdo, je naš ljubljeni vladar v teku svojih sedemdesetih let doživel toliko bridkih ur, bodisi v državnem, bodisi v zasebnem oziru, da se čudom čudimo njegovi duševni in telesni kreposti, s katero nosi breme svojega poklica, končuje 70. leto svoje starosti. Ne kakor slaboten

starček, ampak kakor mož v najlepših letih svojega življenja stoji na krmilu državne ladije, in kakor nekdanj kralj Karol v Uhlandovi baladi, drži sredi svojih paladinov z mladostno, čilo roko, neustrašen, neupogiben, to krmilo, vsem vzvišen vzgled deloljubja, energije in modrosti. Da bi Vsegamogočni to nam dragoceno življenje podaljšal do skrajnih dob človeškega življenja, da bi ga branil pred daljnimi viharji in mukami tega sveta, in da bi zarja večerna milo in ljubo obsevala maziljeno glavo Njega Veličanstva — v teh voščilih se danes družijo sinovi te lepe zemlje, kateri pravimo naša domovina, brez razlike narodnosti, vere in stanu. V teh voščilih sklepam, dobro vedoč, da bo ta visoka zbornica kot poklican in veren tolmač prebivalcev vojvodine Kranjske, radostno pritrdila nujnemu predlogu!

Deželni glavar:

Visoka zbornica! Prepričan sem, da bo visoka zbornica radostno temu predlogu s tem pritrdila, da s patriotskim navdušenjem zakliče Njegovemu Veličanstvu presvitlemu cesarju trikrat: Slava! — Hoč!

(Vsa zbornica zakliče navdušeno trikrat: Slava! — Hoč!)

3. Priloga 68. Poročilo finančnega odseka o proračunu deželnega zaklada za leto 1900 (k prilogi 52.).

3. Beilage 68. Bericht des Finanzausschusses über den Vorschlag des Landesfondes für das Jahr 1900 (zur Beilage 52.).

Dotična priloga je bila sicer šele danes razdeljena, ampak če ni ugovora, ni ovire, da se sedaj že poroča.

(Po prestanku: — Nach einer Pause.)

Ker ni ugovora, prosim gospoda poročevalca, da prevzame poročilo.

Poročevalec Hribar:

Visoka zbornica! Ker imajo častiti gospodje deželni poslanci poročilo finančnega odseka o proračunu deželnega zaklada za leto 1900., namreč prilogo 68. v rokah, in jim je morebiti vendarle bilo omogočeno, da so je pregledali, zato prosim, da bi se me odvezalo, utemeljevati nasvete finančnega odseka in priporočam, da se preide takoj v podrobno razpravo.

Deželni glavar:

Otvorjam splošno razpravo.

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Luckmann se je oglasil k besedi.

Abgeordneter Luckmann:

Hohes Haus! Es ist sehr bedauerlich, dass die Zeit so sehr drängt, dass es uns nicht möglich ist, die Vorlage 68 eingehend zu studieren, bevor wir in die Verhandlung des Landesfondsvoranschlages für das Jahr 1900 eintreten. Wir haben den Bericht des Finanzanschlusses erst vor $\frac{1}{2}$ Stunde in die Hand bekommen, konnten uns daher dieselbe nur ganz flüchtig ansehen.

Im Allgemeinen muss ich vor Allem dankbar anerkennen, dass uns der Herr Berichterstatter einen Ausweis über die Steuerleistung des Landes geliefert hat, welcher von höchstem Interesse für uns ist, da man aus demselben die Geschichte vom materiellen Fortschritte des Landes studieren kann.

Die Grundsteuer des Landes war 1869 noch circa fl. 960.000, sie betrug nahezu $\frac{2}{3}$ unserer gesamten Steuer. Das hat sich nun durch die Bemühungen verdienten Männer, welche das Unrecht hervorgehoben haben, das früher an den Grundsteuerträgern begangen wurde, zu Gunsten der Grundsteuerträger wesentlich gebessert, die Grundsteuer ist auf 486.000 fl. heruntergesunken und beträgt jetzt nur etwas mehr als $\frac{1}{2}$ unserer Gesamtsteuer. Dieser Rückschlag auf unsere Landesfinanzen muss ins Auge gefasst werden. Wenn man annimmt, dass durchschnittlich mehr als 40 % Umlagen eingehoben werden, so muss man wohl studieren, woher das Land den großen Ausfall gedeckt hat, man sieht ferner, dass die Hauszins- und Hausclassensteuer auch von ihrem Stand bedeutend zurückgegangen sind. Dies hat vielleicht den Grund in den Beschädigungen der Häuser durch das Erdbeben; dieses hat auch sehr misslich auf unsere Landesfinanzen eingewirkt.

Wenn man nun die Ausfälle bei diesen drei Steuern bei unseren Landesumlagen berücksichtigt, so wird man zu der Ueberzeugung kommen, dass die Deckung des Ausfalles nur möglich war, weil eine bedeutende Einnahme gefunden wurde in der Spiritussteuer, welche nahezu 400.000 fl. einbringt. Eine Erhöhung der Umlagen für den Landesfond konnte unterbleiben und nachdem die von einzelnen Herren als unglücklich bezeichnete Convertierung und Prolongation der Grundentlastungsschuld vorgenommen wurde, konnte sogar eine Ermäßigung der Umlagen um 8 % stattfinden; vor fünf Jahren erfolgte dann eine Erhöhung um 2 % und da die Erwerb-Einkommensteuern, insbesondere von den Gesellschaften mit öffentlicher Rechnungslegung, sehr gestiegen sind, wurde es uns möglich gemacht, die stets steigenden Bedürfnisse des Landes zu befriedigen; denn im Durchschnitte muss man annehmen, dass diese Steigerung minimal 50.000 fl. per Jahr beträgt und der Abgang wäre sehr bedeutend gewesen, wenn nicht neue Einnahmequellen gefunden worden wären. Im Großen und Ganzen sieht man, dass trotz aller Klagen über die hohe Besteuerung unsere gesamte Steuerleistung bis zu diesem Jahre nicht gestiegen, sondern in manchem Jahre sogar gefallen war, was ein ungünstiges Zeichen für die Entwicklung des Landes ist; erst dieses Jahr ist eine Steigerung erfolgt, das ist ein Lichtblick. Wir sind in der Gesamtsteuer über 100.000 fl. gestiegen und dies ist insofern ein Lichtblick, als wir im allgemeinen in Oesterreich sehr schlechte Verhältnisse haben. Die wirtschaftliche Lage im ganzen Reiche ist eine sehr traurige und speciell auch in den anderen Ländern des

Reiches ist sehr wenig von Fortschritten zu bemerken. Wenn in Krain trotzdem die Gesamtsteuern jetzt einen Fortschritt beweisen in der Erwerbsthätigkeit, so ist dies erfreulich, wenn auch diesem Umstande gegenüber wieder eine bedeutende Steigerung unserer Ausgaben steht, welche weit mehr beträgt, als die Umlagen auf diese erhöhten Steuern betragen werden.

Es ist traurig, dass in Oesterreich die Verhältnisse so sind, dass wir in wirtschaftlicher Richtung zurückbleiben gegenüber allen Staaten der Welt; überall hört man von großartigem Aufschwung, namentlich in Deutschland und in Amerika. Alle Staaten schreiten in wirtschaftlicher Beziehung ungemein vor, ihr Reichthum nimmt zu. Bei uns ist dies nicht der Fall. Ich möchte den Grund hauptsächlich darin suchen, dass wir im Innern uns im heftigen Kriegszustande befinden, welcher höchst bedauerlich ist und bereits über 20 Jahre dauert. Ich weiß nicht, ob er nun ein Ende nehmen wird, aber es ist dies im höchsten Grade wünschenswerth; denn nur, wenn wir Frieden haben im Innern und in wirtschaftlicher Beziehung, kann eine Besserung und ein Aufschwung bei uns eintreten.

Es ist nicht allein die Sprachenfrage, die bei uns verderblich wirkt, das Hauptunglück besteht darin, dass in wirtschaftlicher Beziehung das Princip besteht: Es ist ein Vortheil, wenn man dem Nächsten schadet. Es herrscht nicht mehr die christliche Lehre „Liebe deinen Nächsten, wie dich selbst, trachte, wo du kannst, dem Nächsten zu nützen“, sondern das Princip, dass man theilweise sagt: Schade deinem Nächsten, wo du kannst. Wir haben heute die Social-Demokraten, die das Capital überhaupt anfeinden und jeden, der etwas ehrlich erwirbt oder erspart, wir haben die christlich-socialen Partei, die das Capital nur duldet, wenn sich dasselbe in der todten Hand befindet, dasselbe aber auch auf jede mögliche Weise bekämpft, wenn es verbend und arbeitend auftritt.

Die Folge davon ist, dass wir in wirtschaftlicher Beziehung zurückgehen. Ziehen wir einen kleinen Vergleich mit Ungarn. Wir haben unlängst vom Abgeordneten Lenardič gehört, dass in Ungarn bei der Staatsbahn-Verwaltung das Princip besteht, vor Allem das volkswirtschaftliche Interesse zu heben und dann erst auf die Einnahmen der Bahnen Rücksicht zu nehmen. Dass dies bei uns anders ist, daran trägt nicht die Regierung Schuld. Wenn in Ungarn der Minister erklärt hat, er habe um 12 Millionen Refactionen vertheilt, da hat ihm der Reichstag zugejubelt. Was würde aber unser Reichsrath sagen, was würde unserer Regierung in einem solchen Falle geschehen? Viele würden behaupten, diese Unterstützung der Volkswirtschaft geschehe auf Kosten der Steuerträger, die betreffenden Industriellen seien reiche Herren, denen darf man Ermäßigungen auf Kosten der Steuerträger nicht gewähren, sie hätten es nicht nothwendig u. s. w. Das sind missliche Verhältnisse und herrschen namentlich betreffs der Staatsbahnen selbst in gebildeten Kreisen entgegengesetzte Anschauungen. So möchte Dr. Raizl die Bahntarife gewissermaßen als Steuererschraube für die Bevölkerung benützen und hält dies als im Interesse der Volkswirtschaft gelegen. Aber er thut dies wenigstens aus Ueberzeugung. Aber bedauerlich ist, wenn aus Reid und Missgunst oft das nicht bewilligt wird, was im Interesse der Volkswirtschaft liegen würde. Selbst in unserem engeren Vaterlande

wiederholt sich dies. Wir haben gestern eine Interpellation gehört, die jeden verblüffen muß. Die Herren, welche diese Interpellation unterfertigt haben, hatten nach meiner Uebersetzung keine Idee von den faktischen Verhältnissen, sie haben etwas unterschrieben, ohne richtig informiert zu sein und ein Beispiel gegeben, wie nothwendig auf der einen Seite eine Förderung der Industrie wäre und auf der anderen Seite, wie sie dieselbe auffassen und jeden Fortschritt zu hindern trachten. Davon müssen sie abgehen, müssen bedenken: „Liebe deinen Nächsten, wie dich selbst“ heißt auch: Nütze ihm in wirtschaftlicher Beziehung, so viel du kannst. Denn was dem Einzelnen nützt, kommt Allen zu Gute und wenn man dem Einzelnen schadet, so schadet man Allen.

Wenn ich nun wieder auf die Verhältnisse des Landes zurückkomme, so muß ich sagen, daß wir Alle besorgt haben, einen großen Abgang beim Abschlusse des Landesjahres zu finden. Nach der Vorlage jedoch, die wir bekommen haben, ist dieser Abgang sehr unbedeutend geworden — allerdings durch eine Abschreibung des Referenten an den Bedürfnissen, welche ich nicht als ganz begründet anerkennen kann.

Er hat bei Titel II zwei Hauptposten gestrichen und zwar die eine Post per 33.000 K, welche eingestellt war als Rate für Rückzahlung der 3% Schuld an den Staat und er begründet dies damit, daß vom frühren Jahre noch ein Credit von 44.000 K vorhanden ist und daß man den bezeichneten Betrag im Jahre 1901 nicht brauchen wird.

Wenn aber auch ein specieller Credit noch vorhanden wäre, so ist doch gewiß das Geld nicht vorhanden und der Landesausschuß wird durch die Unterlassung der Einstellung in Verlegenheit kommen, da die Cassa-Bestände minimale sind und die Einstellung ist auch insofern begründet gewesen, als man nicht nur für die Verzinsung, sondern auch für die Amortisierung der Schuld von Jahr zu Jahr bedacht sein muß.

Das zweite, was der Referent gestrichen hat, ist der Betrag von 12.000 K für die Annuitätenrückzahlung an die Sparcasse.

Wir haben so viele Jahre abgeschlossen mit einem Deficit und haben uns geholfen mit Schuldenmachen. Diese Schulden sind noch vorhanden, denn man hat sie bei der Sparcasse nur provisorisch getilgt mit dem 3% Staatsdarlehen, dasselbe hat jedoch eine andere Bestimmung. Wir haben den Burgbau und andere Bauten bewilligt, wofür das Staatsdarlehen bestimmt ist, der Bedarf wird eintreten, also werden die Schulden wieder auferstehen, die wir in früheren Jahren gemacht haben. Aus diesem Grunde ist es aber begründet, daß die Rückzahlung eingestellt werde.

Nun hat der Referent auch das Bedauern darüber ausgesprochen, daß wir bezüglich der Umlagen nicht auf die Basis kommen, die wir größtentheils bei unseren Präliminarien vor Augen haben, daß oft Ausfälle sich ergeben und er knüpft eine Resolution daran, damit dies eingebracht werde.

Wir haben wohl in früheren Jahren oft weit mehr an Umlagen eingenommen, als präliminiert war. Nur in den letzten Jahren sind Ausfälle vorgekommen. Ich weiß aber nicht, ob diese nicht auf Steuer-Abschreibungen zurückzuführen sind. Es werden wahrscheinlich die hohen Vor-

schreibungen der ersten Instanz zur Grundlage genommen und es treten dann infolge von Recursen, namentlich bei der Hauszins-, vielleicht auch bei der Erwerbsteuer, Abschreibungen ein. Diesfalls muß mit aller Vorsicht präliminiert werden.

Wir haben über Steuerangelegenheiten bereits eine Debatte gehabt, wir haben von Seiner Excellenz, vom Herrn Landespräsidenten gehört, daß es unmöglich ist, daß Entscheidungen des Verwaltungsgerichtshofes vor einigen Jahren herablangten.

Denken Sie an die größeren Steuerträger mit öffentlicher Rechnungslegung, wir haben nun so bedeutende, wie wir solche früher nicht gehabt haben. Seitens der Actiengesellschaften geht heute 350.000 fl. an Steuern ein. Wenn aber zu hohe Bemessungen erst nach drei bis vier Jahren saniert werden, kommt eine größere Summe zusammen, die abgeschrieben werden muß und die einen Ausfall verursacht. Für das Land hat dies vielleicht keine so große Bedeutung, denn wir haben glücklicherweise diese Ausfälle bei der Steuer eingebracht durch die Mehreinnahmen bei der Spiritus- und Biersteuer. Aber auf manche unserer autonomen Körperschaften kann es doch unangenehmen Einfluss haben, daß vielleicht manchmal die Steuern zu hoch vorgeschrieben werden und später Rückzahlungen erfolgen müssen. Ich habe dabei Gemeinden, Sanitätsdistricte und Straßenaussschüsse vor Augen.

Ich kenne eine Gemeinde, welche verhältnißmäßig sehr große Meliorationen gemacht hat, circa zehn- bis zwölftausend Gulden, ohne daß solche präliminiert waren. Es ist eben mehr Geld eingegangen, als präliminiert war und „hätte sie es nicht, thäte sie es nicht“.

Ich kenne einen Sanitätsdistricte, der ebenfalls mehr eingenommen hat, als präliminiert war und das erste, was er that, war der Beschluß, ein Spital zu bauen. Ich kenne einen Straßenaussschuß, der 1200 fl. verlegt hat, worauf er ein Jahr lang vergessen hat. (Veselost. — Heiterkeit.)

Es wäre nun sehr fatal, wenn nach drei bis vier Jahren die Entscheidung kommen würde, daß die erste Steuer-Vorschreibung nicht richtig war und so und soviel zurückgegeben werden muß. Deshalb ist es sehr vortheilhaft, wenn die endgiltigen Entscheidungen in Steuerfachen beschleunigt werden könnten. Ich sehe hier ab von den Unannehmlichkeiten des Betreffenden, der Zahlung zu leisten hat, ich habe dies bereits in einer früheren Sitzung geschildert, ich habe die Unannehmlichkeit für das Land und die Gemeinden im Auge, wenn solche Entscheidungen Jahre lang ausstehen.

Ich möchte mit dem Wunsche schließen: Lassen wir den Parteikampf, der ja unvermeidlich ist, namentlich den Nationalitätenstreit, der ja das Gute haben kann, daß jede Nation bestrebt sein wird, möglichst viele Fortschritte zu machen, nicht auf das volkswirtschaftliche Gebiet übergreifen! Schließen wir uns zusammen, um eine Partei zu bilden, die wenigstens die wirtschaftlichen Interessen des Staates und des Landes vor Allem ins Auge faßt und alles Andere erst in zweite und dritte Reihe stellt. Namentlich wäre dies im Reichsrathe wünschenswerth, der Vorlagen erhalten hat, die unserem Lande außerordentlich nützen könnten. Ich möchte die Herren, die im Reichsrathe Einfluss haben, bitten: Lassen Sie in wirtschaftlicher Beziehung den Frieden walten, dann wird es uns Allen

besser gehen und auch den Landesinteressen wird es frommen. Der Friede soll mit uns sein und er ist nicht unmöglich, der Friede ist zu erreichen, wenn man ihn haben will. (Odobranje. — Beifall).

Deželni glavar:

Želi še kdo besede v splošni razpravi?
(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)
Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec Hribar:

Meni je, gospôda moja, danes naloga jako olajšana, ker je samo eden častitih gospodov tovarišev v debato posegel in še ta največ zato, da opozori na nevarnost, ki preti, ako ne bomo skupno in složno delovali za narodno-gospodarski procvit in napredek dežele in države. Hvaležen sem mu za njegova izvajanja in dovolil si bom le kratko reago-vati na nekatere njegove opazke.

Pred vsem je gospod poslanec Luckmann obžaloval, da se je razdelitev priloge 68. izvršila tako kasno. Nikdo tega bolj ne obžaluje kakor jaz; kajti če se človek trudi, da poročilo spiše, želi gotovo, da imajo oni, katerim je namenjeno, časa, da to poročilo proučé, si napravijo o njem svojo sodbo, ter potem razodenejo svoje opazke. To — jaz vidim — bilo je v tem slučaju popolnoma nemogoče, kajti priloga se je gospodom poslancem razdelila še le danes, dasiravno sem prosil, da naj bi se bila razdelila že sinoči, da bi bili gospodje poslanci jo mogli vsaj čez noč prečitati in proučiti. Poročevalcu finančnega odseka pa naj se ne dela nikakoršnih očitani, ker on temu ni kriv. Pravzaprav, in tu ne morem drugače, kakor da naravnost povem, je tej kasni razdelitvi kriv deželni odbor, ker je proračun veliko prekasno predložil. Dobili smo ga namreč še-le pred desetimi dnevi v roke; potem takem se v finančnem odseku dotična priloga ni mogla preje rešiti, kakor se je rešila. Reči moram, da naravnost ne morem umeti, kako da je deželno knjigovodstvo proračun predložilo še-le dne 8. aprila letos, ko je vendar že davno vedelo, da se snide deželni zbor in je bilo še lansko leto časa dovolj, da bi bilo sestavilo in predložilo proračun. Redno gospodarstvo zahteva, da knjigovodstvo saj mesec, predno preteče računsko leto, sestavi proračun za prihodnje leto in ga izroči v uradovanje. Upam, da bodo te opombe deželnemu odboru povod, da bo za bodoče skrbel, da knjigovodstvo izvrši vselej pravočasno svojo nalogo ter visokemu deželnemu zboru proračun pravočasno izroči v posvetovanje.

Častiti gospod poslanec Luckmann je za pod-lago svojemu razmotrivanju vzel tudi izkaz, kateri je deželni odbor v prilogi 52. podal na poslednjih dveh straneh, in je z ozirom na številke tega izkaza izrekel nekoliko opomb, katerim pa jaz v polni meri ne morem pritrdjati. On pravi, da bomo, če pogle-damo ta izkaz, videli, da se davki pravzaprav niso

povišali, temveč še znižali. Stvar pa vendar ni taka. Zakaj če pogledamo tega izkaza številke za leto 1863., ter jih primerimo z onimi leta 1898., vidimo, da so se od takrat pa do leta 1898. davki za pri-bližno 230.000 gld zvišali. Vidi se pa tudi iz tega izkaza, da je to zvišanje skupne davčne svote skoro od leta do leta naraščalo; le v nekaterih letih je bilo zopet nekoliko manjše. Gospodu poslancu Luck-mannu zdi se to veselo znamenje zato, ker po nje-govem mnenju dokazuje to napredek v deželi in pa zaradi tega, ker se z naraščajočimi davki tudi po-večava podlaga za priklade. V tem oziru častitemu gospodu predgovorniku ne morem pritrdjati. Na-predka ne pomenja to naraščanje davkov, temveč ima svoj izvor v naraščanju števila prebivalstva. Vsled tega se je po jednej strani zviševal tudi dohodek iz priklad; po drugi strani pa se povišava ta dohodek vsled vedno večjega pritiska davčnega vijaka. Sicer pa te opombe tudi zato niso točne, ker častiti gospod poslanec Luckmann vidi v izkazu, katerega sem pri-občil na strani 3. poročila finančnega odseka, da se podlaga za deželne priklade ne povečuje več, temveč se je celo izdatno znižala. Mi smo namreč v pre-teklem letu imeli veliko manjšo davčno podlago, kakor pa prej in sicer zato, ker je odpadla od skupne svote davkov osebna dohodarina. Tisto pa, kar do-bimo od države kot nadomestek za osebni dohod-ninski davek, ker smo se odrekli pravice do pri-klade na ta davek, ne nadomestuje nikakor dohodka, kar bi ga priklada na dohodninski davek dajala deželi.

Častiti gospod poslanec Luckmann je tem opomnjam pridejal nekaj opazk politične vsebine in je pred vsem obžaloval, da vlada v notranjem držav-nem življenju nekako izjemno bojno stanje. Tudi jaz to jako zelo obžalujem in sem imel priliko izreči to že mnogokrat v tej visokej zbornici, zlasti pa še pri proračunski debati lanskega leta. Narodnostni boj, ki se bije v naši državi, je tako ljut, da ni mogoče misliti, da bi v kratkem se polegel. Temu boju pa se je pridružil, kakor je gospod predgovornik omenil, tudi še drug politični boj s tem, da so nastale stranke, ki iz političnih razlogov v gospodarskem oziru v resnici nesrečno postopajo. On je omenjal v tem oziru dveh velikih strank, namreč socijalno-demo-kratične in pa stranke krščanskih socijalistov. Po-polnoma mu pritrdjujem, da je jako nesrečno in ne-varno tisto neprestano hujskanje proti kapitalu, kakor da bi Bog ve kako nesrečo provzročal in pritrdjujem mu tudi, da poslednjeimenovana stranka ni tudi kapitalistična, kadar je kapital v njenih rokah, tem-več da hujska le kadar vidi kapital v drugih rokah; če je v njenih, je pa velika prijateljica kapitala. Toda, gospôda moja, ker zastopamo tukaj samo de-želo Kranjsko in ker imamo v razpravi proračun dežele Kranjske, zato nam ni treba ozirati se daleč na okoli, temveč oglejmo si samo razmere, kakoršne so v naši deželi.

Tu moram pa pač reči, da bi bilo dobro, ko bi se vsestransko uvaževale besede, katere je zaklical gospod poslanec Luckmann koncem svojega govora,

kajti nič ni bolj obžalovanja vredno, kakor da se je v naši deželi, kjer je najmanj potreba zato, tako ljut gospodarski boj izzval, ki nima nobene zdrave podlage in ki ne izvira iz kake potrebe, ampak samo iz marote in gospodstvaželnosti nekaternikov. Mnogokrat, gospôda moja, se je že govorilo v tej visokej zbornici o boju, ki ga je stranka krščanskih socialistov v naši deželi izzvala s konsumnimi društvi in nepremišljenim snovanjem raznih zadrug, ki nimajo nikacega pravega pomena za povzdigo blagostanja v deželi, ampak le hujskajoč namen v korist stranke. Koliko zla je že provzročil ta boj in koliko ga še bo provzročil! Ni še dolgo, odkar nam je tovariš gospod dr. Tavčar na podlagi števil, katere nam je podal po objavljenem računskem sklepu neke take zadruge, ki je bila osnovana z označenim namenom in v katerej je gospodarstvo tako slabo, da slabše biti ne more, dokazal, da stoji ta zadruga na robu prepada. Pri tej zadruzi je vdeleženih jako veliko posestnikov in skoro vsa dobrepoljska dolina jej je bolj ali manj zapisana. Boljši, inteligentnejši posestniki, ki imajo večja premoženja, so sicer že strah dobili in so začeli, ker so se zbalí soodgovornosti, odstopati. Odstopilo jih je tudi res že nekoliko; toda drugi, večinoma siromaki, ki si želé pomnožiti premoženje, se še vedno oklepajo te zadruge, misleč, Bog vé kakšno korist bodo imeli od tega. Če pa pride trenotek — in ta trenotek bo prišel — da zadruga na podlagi te slepe uprave, ki tako čudno osvetljuje gospodarsko organizacijo, propade, bo to imelo za vso dobrepoljsko dolino neizmerno velik pomen in naravnost obupne posledice. Kakor ondi, pa delujejo tudi drugod zadruge, samo da so nekatere tako previdne, da ne dajo na svitlo svojih računov. Znano mi je iz lastnega poizvedovanja, da je v deželi toliko gnjilih društev, ki so se osnovala pod imenom kmetijskih zadrug, da mora jedenkrat priti do pravega poloma, kajti ako pade jedno tako društvo, začelo bode padati jedno za drugim. Ako se bode pa hotelo, da do tega ne pride, moral bo vsaj oni denarni zavod, v katerem je zalega konsumnih društev in kmetijskih zadrug, iz denarja, ki so mu ga zaupali vložniki v dobri nadi, da bo varno shranjen, posegati v svoje kase samo zato, da se stranka vzdrži. Kaj pa bo posledica tega, Bog si ga vedi. Resnično je torej, da, ako je kaj nepotrebne, je nepotrebna takozvana „Gospodarska organizacija“, katero so ustvarili krščanski socialisti v naši deželi, in jaz bi le želel, da bi ta stranka sama prišla do prepričanja, da s tem sebi škoduje in v jako veliko nevarnost spravlja nešteto eksistenc. Gospôda moja, pač bodo žalostni nasledki, ko nastanejo, dotičnike same najbolj zadeli, toda mi se s tem ne smemo tolažiti, temveč mora nam biti do tega, da se kmet ne zapeljuje v podjetja, o katerih nima nikacega pojma. Na drugi strani treba pred očmi imeti, da je ta organizacija napravila silno veliko slabe krvi v deželi in vzbudila odpor v prizadetih krogih. Čisto naravno. Vsaj se je začel, kakor je častiti gospod predgovornik Luckmann dobro povedal, povsod prav nekrščansk boj proti

posameznikom, o katerih se je vedelo, da se slepo ne klanjajo in ne pokoravajo diktatorstvu stranke, ki si hoče vse podjarmiti. Gospôda moja, ta nekrščanski boj prihaja od stranke, ki se kat'xohén imenuje krščansko stranko. To je torej v najvišji meri lucus a non lucendo. Stranka naj, če je res krščanska, spomni se glavnega nauka krščanske vere, ki se glasi: „Ljubi svojega bližnjega!“ Če to stori, potem je mogoče, da se gospodarski boj v naši deželi poleže.

Častiti gospod poslanec Luckmann je nato, da pokaže, kako malenkostne so razmere v obče in da se tudi država ne more povspeti do višjega stališča, omenjal velikih refakcij, katere ogrsko železniško ministerstvo dovoljuje, da povzdigne gospodarski procvit onostranske državne polovice, in vprašal nas je, kaj bi se zgodilo pri nas v državnem zboru, ko bi kak minister kaj jednacega storil. Res, gospôda moja, je to žalostno, če se pomisli, kaj bi se zgodilo, kajti gotovo je, da bi to provzročilo prav burno nevoljo v posameznih frakcijah državnega zbora, ki bi povdarjale, da kaj tacega ne gre na račun davkoplačevalcev. Nikoli, gospôda moja, se večina strank v našem državnem zboru ne more postaviti na višje stališče; temveč poslanci stojé z malimi izjemami vedno le na malenkostnem stališču, da iščejo sredstev, kako bi svojim volilcem prihranili kak odstotek davkov. Na stališče, da bi se imelo podpirati narodno gospodarstvo in da je podpiranje produkujočih slojev glavni pogoj za povzdigo blagostanja; na stališče, da čim bolj bo napredovala velika industrija, katero treba podpirati z železničnimi refakcijami, tem bolje se bode godilo tudi malemu davkoplačevalcu: na to vzvišeno stališče se večina poslancev ne more povspeti. Dokler pa stojé poslanci na tako malenkostnem stališču, kakor se to tudi v naši deželi skoro po vseh shodih opaža, dokler gospôda moja, stopate pred volilce ter iščete pridobiti si njihovo naklonjenost z obeti na znižanje davkov, toliko časa ne bomo dospeli do onega višjega stališča, o katerem je govoril gospod poslanec Luckmann. Jaz bi torej nujno priporočal vsem gospodom poslancem, zlasti onim, ki zastopajo kmetske okraje, naj bi se uglobili v narodno-gospodarsko politiko in naj potem z višjega stališča skušajo volilcem dopovedati, da ne v tem, ali se jednemu ali drugemu zniža davek za jedno ali za dve kroni, leži največja sreča in največji spas, ampak le v tem, da se povzdigne splošno blagostanje države, ker bodo od tega imeli mali davkoplačevalci večji dobiček, ko od neznatnega znižanja davkov.

Gospod poslanec Luckmann se je po teh opazkah povrnil zopet k proračunu ter je — ogledujoč si številke tega proračuna — konstatoval, da je po njegovem mnenju manjši konečni nedostatek, kakor ga je deželni odbor proračunil, v nekaterih ozirih neopravičen. Pred vsem je dejal, da ni prav, da je finančni odsek pri 11. poglavju potreščine dve točki črtal. Prva teh je svota 33.000 K, katere je deželni odbor želel postaviti v proračun za 3% ne obresti, ki se imajo c. kr. erarju plačati od posojila za zgradbo

deželnih poslopij v znesku 1,100.000 K. Gospoda moja, jaz bi naglašal, in gospod poslanec Luckmann naj mi ne zameri, če pravim, da on ne more imeti prav in da se mi zdi, da ni točno poučen. Ne zamerim mu tega, kajti čisto naravno je, da se iz suhoparnih števil in kratkih pojasnil, kolikor sem jih mogel spisati, jedno popoldne ni mogel v naglici toliko poučiti, da bi bil o vsem popolnoma na čistem. Moram toraj pojasniti, da je vlada že naznanila deželnemu odboru, da ne bo zahtevala do 1. januarja 1901 narastlih obrestij na enkrat, ampak da je dovolila, da se smejo te obresti plačevati od 1. januarja 1901 naprej v dvajsetih enakih letnih obrokih in, ker ima deželni odbor že od prej na razpolago 44.000 K in bo vrhu tega še prilika $\frac{1}{20}$ obresti postaviti v proračun za leto 1901, zaradi tega se je zdelo finančnemu odseku popolnoma opravičeno, da se letos ta svota ne postavi v proračun, ker je to neka svota, o kateri se naprej vé, da se ne bo izdala. Pač pa bo prihodnje leto treba plačati prvi amortizačni rok 3 % nega državnega posojila in takrat bo večja svota prišla v proračun, ako pri državi ne dosežemo olajšav, za katere smo se včeraj po nasvetu gospoda poslanca cesarskega svetnika Murnika zavzemali. Upam, da bo vlada, videč težke razmere, v katerih se nahaja dežela Kranjska, uvaževala prošnjo, katero smo včeraj sklenili in da bo dovolila olajšave, za katere smo prosili. Seveda bo v tem oziru največ odvisno od njega ekscelence gospoda deželnega predsednika; toda od njega, ki je že toliko časa v deželi in pozna njene razmere, od njega, ki se je toliko potegoval za povzdigo narodnega gospodarstva te dežele tako, da se je v teh letih od države doseglo več, kakor prej v desetletjih, upam, da svojega poznanja razmer tudi ne bode prikrival osrednji vladi na Dunaju in da bo dežela dosegla olajšave, ki ji gredo, ako se pomisli, v kakih razmerah smo.

Toda, gospoda moja, treba je tukaj naglašati tudi to, da bo, kakor sem že lansko leto v tiskanem poročilu o proračunu deželnega zaklada opozarjal in kakor se je letos pri proračunu normalno-šolskega zaklada zopet opozorilo, država morala prej ali slej priti deželi na pomoč ter ji seči pod rameni. V vseh deželnih zborih se čujejo tožbe, da dežele svojih potrebščin ne morejo več pokrivati iz tekočih dohodkov. Kakor drugod, vidi se to tudi pri nas in pri nas tem bolj, ker smo si postavili hvalno nalogo, da storimo, kolikor mogoče veliko za povzdigo narodnega gospodarstva in za melioracije. Lahko rečem, da je morebiti ni jedne dežele v totranski državni polovici, katera bi bila v tem oziru primeroma toliko storila v poslednjih letih, kakor je storila dežela Kranjska. Pomislite, gospôda moja, da so se naši po trtni uši opustošeni vinogradi skoro mahoma regenerovali, v tem, ko se po drugih deželah počasi z malimi podporami skuša to doseči; pomislite, koliko smo storili za vodovode in druge take naprave. Ali to bilo je potrebno in dežela je morala nositi te stroške; zato pa bo morala država skrbeti, da jej pomaga in sicer ne samo, kakor dosedaj, s pri-

spevki do gotove svote za take naprave, ampak tudi s tem, da bo prispevala k rednim letnim troškom. Zlasti opozarjam na potrebščino ljudskega šolstva, kjer je čisto naravno, da do neke dobe, ki še ni dogledna, potrebščina ne bo postala manjša; da, niti še na istej višini se vzdržala ne bo. Šele v nedogledni dobi bo prišlo do tega, da bo ta potrebščina, ko bodo enkrat vse šole ustanovljene, kar jih je v deželi še potreba in ko bodo vsi učitelji namješčeni, dobila nekaj značaj stalnosti. Te potrebščine pa bodo, ker učiteljske plače niso še nespremenljivo urejene, temveč bo v marsikaterem oziru še potreba ugoditi opravičenim zahtevam učiteljstva, tako grozne, da me strah prijemlje, ako pomislim, kako bo v bodočnosti, ako bo dežela imela vse potrebščine sama pokrivati. Upam pa, da tega ne bo. Vsaj sta se že dva finančna ministra izrekla za to, da bo potreba pomagati deželam na tak način, da bo država preodkazala deželam neke davke; katere, se še ne ve, pač pa vlada to stvar že proučuje. Pred vsem se torej zanašam na to in konštatoval sem v svojem tiskanem poročilu le toliko, da, dokler se potrebščine za ljudsko šolstvo ne bodo primerno povišale, da nam bo mogoče, ko bo ustanovljen novi zaklad za javna dela in deželno kulturo, s sedanjimi prikladami izhajati.

Dalje je gospod poslanec Luckmann dejal, da je po njegovem mnenju neopravičeno, da se je črtal pri poglavju 11. potrebščine znesek 24.000 K. Jaz moram reči, da te svote ni plačati, ker dolg, od katerega bi se imela plačati, ne obstoji. Dolg je kranjski hranilnici nazaj plačan in čisto gotovo kranjska hranilnica, dasi ima dolžno pismo v rokah, s katerim se je dogovorilo, da se ima za posojilo 600.000 K vsako leto odplačevati 12.000 K, tega zneska ne bo Shyllocku enako zahtevala, naj dolg obstoji ali ne. Hranilnica je kulanten zavod. Končno bi pa tudi pravice ne imela, kaj takega zahtevati in bi jej te svote tudi nobeno sodišče ne moglo prisoditi. Torej ta dolg ne obstoji in annuitete se ne bodo zahtevale; napravil se bo pa letos nov dolg 300.000 K in zato so obresti proračunjene na 3325 K pri 11. točki. Prihodnje leto, ko se najame ves dolg iz novega, treba bo in potem tudi vsako leto po 12.000 K postavljati v proračun. Ako bi se sedaj plačeval vsako leto amortizačni rok kranjski hranilnici, bi ga morala ona vračunati ali pa deželi vrniti. Ni pa potreba, da bi se na tak način zaračunjevalo, ker bi bilo to toliko, kakor če bi se denar predeval iz enega žepa v drugi žep, da potem iz drugega žepa zopet nazaj pride v prvi žep.

Gospod poslanec Luckmann je potem tudi dejal, da se mu tabela, katero sem podal na 3. strani, vendar ne zdi taka, kakor sem jo jaz razkladal. Ne zamerim mu, da tabele ni še natančno proučil, kajti za to bi bilo treba dalje časa. On pa pravi in jaz to priznavam, da je dobil prilogo še le pred $\frac{1}{4}$ ure v roke. Gospôda moja, če gospod poslanec trdi, da smo morebiti v poslednjih letih toliko manj davkov prejeli vsled odpisov, se jako moti. Izkaz v X. in XI. koloni se tiče le faktično vplačanega davka

in se naslanja na izkaz, kateri je finančna direkcija podala deželnemu odboru in ga je le-ta v prilogi 52. priobčil. Kolikor davka se je prejelo, od te svote bi bila morala dežela dobiti svojo priklado. Izvzeta je samo od leta 1898. naprej osebna dohodnina. Zato sem odračunil svoto 148.558 gld. in, ker je znašala skupna svota davkov 1.629.487 gld., znašala je torej svota, ki je bila podlaga za deželno priklado, 1.480.929 gld. Sicer se je pa davka v nekaterih letih več in v drugih manj prejelo. Torej nisem sestavil, kakor misli gospod poslanec Luckmann, izkaza na podlagi števil, ki so podlaga našemu proračunu, ampak na podlagi faktično vplačanih davkov. Čudno pa je, da se je v toliko letih manj davka plačevalo, v nekaterih pa več. To mi je težko razkladati; zdi se mi pa, da se je to zgodilo po nekem računskem pogrešku pri finančnem ravnateljstvu, ali pa s tem, da so nekatere davkarije premalo prikladno pobirale. To bi bilo vsekako treba pojasniti. Mogoče je, da kak nevešč uradnik prezre računati priklade in davkarije jih potem ne pobirajo. Vsekako nam te številke, ki so absolutno pravilne, dokazujejo, da je treba zahtevati pojasnila od finančnega ravnateljstva in jaz sem na to pojasnilo jako radoveden. Kar se tiče njegovega mnenja, da smo previsoko proračunavali, moram odgovoriti, da nam mora za podlago naših računov služiti ona svota predpisanih davkov, katero podaja finančno ravnateljstvo. Finančno ravnateljstvo pa že svoto pričakovanih odpisov odtegne pri dotičnej davčnej vrsti. Ako se hoče gospod poslanec Luckmann prepričati iz izkaza na 3. strani, bo izprevidel, da so številke predpisov v več letih nižje, kakor faktična vplačila davkov. Zato smo tudi mi nižje svote postavljali v proračun. Le v poslednjih dveh letih smo postavili nekoliko višje svote v proračun in ne vem, kako se je zgodilo, da se je ti dve leti toliko manje davka prejelo.

Končno še nekoliko besed na zadnjo opazko gospoda poslanca Luckmanna. On je zaklical: „Združimo se v jedno skupno mogočno stranko, ki bo pred očmi imela le blagostanje in korist naše dežele. Jaz bi mu v tem oziru v polnimeri pritrdil, toda na nekaj moram opozoriti. Gospod poslanec Luckmann lahko govori o združenju v jedno samo stranko, ki ne bo imela nič drugega pred očmi kakor gospodarsko blagostanje dežele, kajti on pripada po srečnem naključju oni stranki, ki je vedno negovana bila v državi in kateri v narodnem oziru ničesar ne manjka. Če pa pogledate na središče in na to (levo — linfe) stran visoke zbornice, pa morate priznati, da poslanci teh dveh skupin zastopamo narod, ki je še daleč od političnih pravic in da ne smemo, če mislimo na blagostanje, poleg tega pozabiti tudi drugih potreb naroda. To pa so kulturne in politične potrebe. Naš narod zahteva svoje naravne pravice. Predno jih doseže, morajo se mu izpolniti še marsikateri kulturne težnje. On želi svojih srednjih šol, želi vseučilišča. Ko bi se bil častiti gospod tovariš Luckmann lansko leto, ko je imel priliko in ko se je glasovalo za vseučilišče, z nami združil in složno z nami oddal svoj glas, tedaj bi bili vsi veliko bližje

tistemu trenutku, katerega si on želi, ko pravi, da naj bi se vse stranke v tej zbornici zjedini v eno stranko, ki bi imela pred očmi samo gospodarske zadeve. Gospod poslanec Luckmann pa tega ni storil in on, ako je izrekel kako tako željo, stoji na strankarskem stališču in govori s stališča beati possidentis proti nam revežem, katerim še manjka tako jako veliko. Jaz torej nasproti tej (desni — rečten) strani visoke zbornice, ki se — lojalno to priznavam — v gospodarskih razmerah z nami vred poteguje za procvit dežele, priporočam, da bi vendarle zapustila stališče, na katerem so stali njeni predniki, ki so negirali vsako pravico slovenskega naroda; priporočam jej, da bi se pridružila našemu stališču, da bi priznala, da v tej deželi ima pravico slovenski narod svojo usodo si sam odločevati. Naj bi torej ne kratila slovenskemu narodu njegovih pravic, temveč z nami vred složno potegovala se za-nje. Če to stori, potem smo združeni v jedno stranko, ki bo imela pred očmi samo celokupno korist dežele, naroda in države. S temi besedami sklepam.

Deželni glavar:

Prosim gospoda poročevalca, da sedaj preide v nadrobno razpravo.

Poročevalec Hribar:

V podrobni razpravi predlagam, da bi se sprejela potrebščina pri I. poglavju „Deželni zbor“ s svoto 35.728 K v ordinariju.

Deželni glavar:

Da ne bo treba o vsaki točki posebej glasovati, proglašam, da, če se ne bo nihče oglasil, se bo dotična točka smatrala kot potrjena.

Želi kdo besede k I. poglavju?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, je I. poglavje sprejeto po nasvetu gospoda poročevalca.

Poročevalec Hribar:

Pri II. poglavju „Deželna uprava“ predlagam, da se proračuni za potrebščino v ordinariju 149.581 K, v ekstraordinariju 2000 K, torej skupaj 151.581 K.

(Obvelja. — Angenommen.)

Pri III. poglavju „Deželna posestva“ nasvetujem, da se proračuni za potrebščino 14.502 K v ordinariju, 3600 K v ekstraordinariju, torej skupaj 18.102 K.

(Obvelja. — Angenommen.)

Pri IV. poglavju „Deželna kultura in melioracije“ nasvetujem, da se potrdi potrebščina in sicer redna v znesku 79.175 K, izredna v znesku 199.948 K in skupna v znesku 279.123 K.

Deželni glavar :

Gospod poslanec Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Upravni odsek me je pooblastil, da v razpravi o deželni kulturi sledeče poročam.

V VII. seja, dne 7. aprila l. l., ko je visoka zbornica razpravljala o pogozdovanju kraških pokrajin, sklenil je visoki zbor sledeče: Deželnemu odboru se naroča, naj izreče pogozdovalni komisiji želje deželnega zbora v označenem smislu v svrhu hitrejše in ljudstvu prikladnejše pogozditve kraških pokrajin. Deželni odbor je to storil in sicer z dopisom 27. maja lanskega leta, v katerem dopisu je deželno komisijo za pogozdovanje Krasa opozarjal na želje in opazke, storjene v tej zbornici. Deželna pogozdovalna komisija pa je poslala letos 23. marca obširno poročilo, katero ni bilo mogoče več natisniti kot posebno predlogo in je deželni odbor odločil, da se bo v prihodnjem letnem poročilu ta dopis pogozdovalne komisije prijavil. Da se pa ustreže vodstvu tehničnih del za pogozdovanje, katero smatra te opazke visoke zbornice kot neopravičene in neutemeljene in ker ono želi dati pojasnila visoki zbornici, zato je na mojo željo upravni odsek dovolil, da v kratkih potezah vsebino tega ugovora pogozdovalne komisije dajem v vednost visoki zbornici. Dotična komisija piše približno sledeče: Osobito ona pravi, da je ona od nekdanj skrbela zvesto za to, da se le taki prostori jemljejo v pogozdovanje, ki so ali goroviti, hriboviti in pa kameniti deli dotičnih hribov in da se je po vsej mogočnosti gledalo pri odločevanju prostorov, da se je ljudstvu puščalo dotične kraje in parcele, ki so za pašo ugodne. Nadalje navaja, da je tudi zastopnik deželnega odbora imel letos priliko videti, kako se ravna pri izbiri dotičnih parcel za pogozdovanje in resnici na ljubo moram izjaviti, da se je letos nad 700 oralov zemlje izbralo za pogozdovanje in pri vsej izbiri tega precej obširnega sveta je bilo mogoče komisiji popolnoma doseči soglasje dotičnih posestnikov zadetih zemljišč. Navaja se nadalje, da se pogostoma pogozdujejo boljši prostori, kjer je mnogo humusa in torej precej trave. Toda, visoka zbornica, v tem oziru se mora sledeče konstatirati in dejansko se mora priznati, da marsikatera nekoliko let že obstoječa kultura kaže lepe uspehe, lepo razvito travo. Toda ti prostori so bili tudi pred malo leti pusti in popolnoma kraški, kameniti prostori, in treba je le videti, kako se to pogozdovanje vrši. Meni je bila letos prilika dana, ko sem se kot odposlanec deželnega odbora udeležil tridnevnega obhoda, videti tak prostor, pri katerem so se določevale parcele, ki se imajo pogozditi, prostor, ki je šele eno leto bil zasejan in sicer nad Juršičem. Tam ni nič videti kakor gola skala in ko smo šli visoko v hrib, zdelo se mi je nemogoče, da se je mogel na vrhovju, kjer je burja najhujša, prostor izbrati za pogozdovanje, kjer je bilo videti pravo morje kraškega kamenja in čisto

gole skale in vendar se je potem videlo, da se je velika večina mladih borovcev prav dobro zarastla in da bo tukaj tudi s časom to nastalo, kar se je v moje veliko začudenje zgodilo na drugih takih velikih kupah. S tem, da kopljejo in donašajo tudi zemljo v škafih in peharjih za vsako mlado rastlino in da se zrahlja zemlja, da se more saditi, doseže se, da borovci s koreninami segajo v zemljo in se radi primejo. Ako odraste drevesce, začenja iglevje odpadati in te je tudi vzrok, zakaj se je pogozdovalna komisija ne samo pri nas, ampak tudi v nekaterih krajih na Primorskem, posebno borovcev poslužila, ker je to drevo, pri katerem največ iglevja odpade in s tem se dela humus in v malo letih se zaplodi tako lepa trava, da bi človek res mislil v mladih kulturah, da je to jako ugoden teren za pašo. Na očitane ali opazke — vsaj jaz sem lansko leto smatral, da se je upravni odsek le izrekel, da bi bilo želeti, da bi bilo sedaj več pogozdenega in da ni hotel očitati, da se je slabo delovalo, ampak ker upoštevam, da bi se osobito za Notranjsko s pogozdovanjem klimatične razmere izboljšale, osobito burja ponehala, kar bi bilo gospodarstvu in sadjarstvu v korist in to je bilo povod, da je upravni odsek omenil, da bi bilo želeti, da bi hitreje prišlo do pogozdovanja — na to je odgovorila dotična komisija sledeče: Ona pravi, prvič je vzrok, da se hitreje ne pogozduje, pomanjkanje denarnih sredstev, kajti osobito v prvih letih je bila državna in deželna podpora bolj pičila. Sedaj država res vsako leto z znatnim zneskom prispeva in tudi prispevek dežele se je pomnožil od tisoč na dva tisoč goldinarjev in dejansko je, da se sedaj vsako leto več nasadi. Ampak pozabiti se ne sme, piše komisija, kako mučno je pogozdovalno delo v tako kamenitem svetu in kako težavno je „pucanje“, ki je pa absolutno potrebno in za kar je veliko bolj stroškov potrebno. To ni drugače mogoče, če se vzame, da mlada rastlinica v suši v dveh mesecih lahko usahne. Ako vzamemo tudi ledeno burjo po zimi in zamete, priznati je, kako težavno je uspehe doseči in s kolikim naporom je treba delati, da se vsako leto vsaj 100 ha pogozdi. Dejansko, trdi, in to se mora priznati, da je od vseh dežel, ki imajo kraško zemljo, — Dalmacija, Istra, Goriška in hrvatsko-kranjsko Primorje, ki spada pod Hrvatsko, — na Kranjskem doslej še največ teh kultur razvitih.

V razpravah deželnega zbora se je tudi želja izrekla, da bi se nekoliko več od denarja, ki je na razpolago, porabilo za premije ali darila za one gospodarje, ki sami nasajajo goličave in ako je dokazano, da so z vspehom pogozdovanje vršili, da naj se jim potem dajejo primerna darila. Kajti pripomnim le, da sem jaz kot zastopnik deželnega odbora v tej komisiji upoštevaje željo gospodov poslancev povdarjal potrebo, da se zvišajo dotični prispevki za premije. Toda komisija piše, da se je tudi do tisoč goldinarjev stavilo v proračun v tem smislu, toda prihajalo je tako malo prošenj za premije, da niti deseti del proračunjenega zneska ni bilo mogoče porabiti za premije in darila. Končno pravi komisija, da upa, da se bo visoka zbornica iz tega prepričala,

da posluje zvesto, se ravna po želji visoke zbornice in načelu, za katero se žrtvuje, da bi iz teh pokrajin in goličav postali zopet lepi gozdi, ki so nekdanj Kras dičili in navajam, da so se cesarske oblasti, ki nadzorujejo pogozdovalna dela, ponovljeno izrazile in da se je osobito kmetijsko ministerstvo, katerega šefa sta že ponovljeno Kras obiskala, pohvalno izrekla o uspehih. Tudi od tujega inozemstva se priznava, da je uspeh pogozdovanja na Kranjskem velik, in gospoda moja, jaz sem že pri drugi priliki v upravnem odseku sam priznal in konstatiram rad tudi v zbornici, da tudi jaz nisem bil poprej velik občudovatelj pogozdovalnih del, osobito, kadar sem suhoparne številke računskega sklepa videl. Toda sedaj, ko me dolžnost veže, da kot zastopnik deželnega odbora obiskujem dotične kulture, moram priznati in preključujem, če sem prej kako besedo rekel, da je uspeh res naravnost velikanski, in jaz bi le prosil gospode kolege, kedar komu čas dopušča, da izstopi v St. Petru ter si ogleda bližnjo kulturo od St. Petra proti Ležečam. Tam bo v času dveh ur prehodil nekaj sto oralov, ki imajo že 20 letne uspehe. Pod borovci so sedaj že hoje, ki bodo napravile prihodnji stalni gozd in kdor pogleda humus, ki se je naredil v malo letih, se mora občudovalno izreči o tem, da se je na teh puščavah moglo kaj takega ustvariti. Pa tudi precej iz trga Postojne se lahko vidi, kaj se more iz obupanega sveta storiti s tem pogozdovanjem in zato me je upravni odsek pooblastil, izreči, da je tudi on prepričan o uspehih delovanja in da tudi on priznava, da je pogozdovalna komisija storila svojo dolžnost in da se more le priznalo in pohvalno izreči o skrbi, katero vrši za to pogozdovalni tehnični voditelj gospod gozdarski nadsvetnik Goll.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Božič ima besedo.

Poslanec Božič:

Visoka zbornica! Pod poglavjem IV., točko 6. so naštetni oni kraji, katerim se imajo nakloniti podpore za napravo vodovodov in kapnic. Med temi ne nahajam niti enega kraja iz mojih volilnih okrajev, t. j. iz okraja Vipavskega in Idrijskega. Temu se moram le čuditi, kajti že od leta 1893. sem so bili storjeni različni sklepi gledé naprave vodovodov ali kapnic, ki ne bodo velikih žrtev zahtevali; dotični sklepi so bili izročeni deželnemu odboru, da jih izvrši, in vendar, kakor sem že omenil, ne najdem niti letos nobenega vodovoda in nobene kapnice iz mojih volilnih okrajev, za katerega naj bi se letos naklonila kako podpora. Jaz naglašam le to, da sta ta dva okraja morebiti najskromnejša okraja cele dežele in da sta bila dosedaj morebiti še najmanj deležna podpor. Ta dva okraja štejeta približno 28.000 duš in zaslužita gotovo, da se tudi na nju primerno ozir jemlje. Da se na nju ni v večji meri jemal ozir, je tembolj čudno, ako opazujem prakso

zadnjih let in vidim, da so se prošnje iz drugih krajev, ki so bile morebiti le nekaj mesecev prej vložene, že definitivno rešile, da so se velikanske podpore v primeri s prebivalstvom dovoljevale in da so te podpore deloma že tudi v proračunu. Naglašal sem že, da je prebivalstvo mojih volilnih okrajev ogromno, da jaz zastopam okraj, ki šteje okroglo 28.000 duš, da sta ta dva okraja potrebna vodovodov in kapnic, da pa v tem oziru stavita čisto male zahteve do dežele. Da bi se preskakovanje s podporami omejilo, in da bi se napravil red pri podeljevanju podpor z ozirom na čas rešitve dotičnih prošenj, zato sem se oglasil k besedi. Usojam se visoki zbornici priporočati, da sprejme resolucijo, ki ima v prvi vrsti namen, da se na dotična uvodoma omenjena dva okraja ozir jemlje, zlasti pa, da se že pred leti storjeni sklepi pred vsem izvrše in prej, kakor sklepi, ki so bili pozneje storjeni in so še le nekoliko mesecev stari. Zaradi tega priporočam, da sprejme visoka zbornica sledečo resolucijo:

„Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru naroča se, preskrbovanju z vodo v Idrijskem in Vipavskem sodnem okraju več paznosti posvetiti ter vzlasti že večkrat ponovljene zadevne sklepe deželnega zbora vsaj tekom letošnjega leta izvršiti.“

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo resolucijo gospoda poslanca Božiča, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Resolucija je zadosti podprta in je torej v razpravi.

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Kot poročevalec v deželnem odboru imam na to sledeče navesti: Deželnemu odboru je bila skrb za to, da se je ponovljeno naročilo deželnemu stavbnemu uradu, naj se v prvi vrsti ozira na izvršitev projektov za Kraško ozemlje in gospodje kolegi v deželnem odboru bodo v stanu potrditi, da je letos že pet projektov — med temi so tudi projekti za Šembije, Koritnico in Bač — šlo na Dunaj, da se izposlujejo pri visokem ministerstvu dotični državni prispevki. In tako ima tudi zdaj deželni stavbni urad nalog, da osobito v volilnem okraju gospoda poslanca za Vipavski okraj in za Kras še tekom tega leta izdela vse manjše projekte; ker pa bo bržkone pomožni inženir Vik ravno tu na razpolago, bo on tudi te projekte prevzel.

Kar zadeva male vodnjake, gledé katerih je gospod poročevalec Božič opomnil, da ne najde v proračunu zanje nobene potreščine, bodi gospodu poslancu odgovorjeno, da bom skrbel za to, da se

dotični stroški, ako bo visoko ministerstvo dovolilo 50% prispevek in bo torej že letos moglo priti do izvršitve, pokrijejo iz kredita pod § 18, t. j. iz podpor občinam za male vodovode in vodnjake. Pod tem paragrafom je deželnemu odboru na razpolago kredit blizu 4000 K ter bo mogoče iz tega kredita pokriti vse potrebščine, ki bodo letos nastale, ako se posreči od visokega ministerstva dobiti dotične prispevke. Gospod poslanec Božič bodi torej uverjen, da bo deželnemu odboru, ako dospe od visokega ministerstva ugodna rešitev, takoj mogoče nakazati dotične potrebščine.

Landeshauptmann:

Der Herr Abgeordnete Excellenz Freiherr von Schwegel hat das Wort.

Abgeordneter Excellenz Freiherr von Schwegel:

Beim Capitel IV, beziehungsweise bei den Fragen, welche die Wasserversorgung betreffen, erlaube ich mir dem hohen Hause einen Beschluss desselben in Erinnerung zu bringen, der vor einigen Jahren gefasst, der wiederholt erneuert, wofür auch ein Credit bewilligt wurde, welche Angelegenheit aber nach und nach in Vergessenheit gerathen zu sein scheint. Es handelt sich um die Anlegung eines Brunnens in Pokluka, wofür ein kleiner Credit seitens des hohen Landtags bewilligt wurde, wofür aber, wie ich besonders hervorheben will, der Religionsfond, dessen Interesse hier in erster Reihe in Frage kommt, durch eine bedeutendere Summe einzutreten sich bereit erklärt hat.

Damit diese Angelegenheit endlich durchgeführt werde, eine Angelegenheit, die wirklich im Interesse des bedeutenden Verkehrs, der an jener Stelle besteht, gelegen ist, erlaube ich mir das hohe Haus zu bitten, einem kleinen Resolutionsantrage zuzustimmen, der dahin geht, dass diese Angelegenheit einerseits dem Landesauschusse zur beschleunigten Durchführung neuerlich in Erinnerung gebracht und empfohlen wird und dass andererseits der betreffende Credit, damit er nicht verjähre, als verlängert erklärt werde.

Zu diesem Behufe will ich mich auf die Ausführungen, die in früheren Jahren über diesen Gegenstand vorgebracht wurden, beziehen und erlaube mir als Resolution zu diesem Capitel zu beantragen

„Die Durchführung des Beschlusses des Landtages betreffend die Errichtung eines Brunnens auf Pokluka, wird dem Landesauschusse dringend in Erinnerung gebracht und der betreffende Credit entsprechend verlängert.“

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo resolucijo gospoda poslanca ekscelece barona Schwegla, izvolijo ustati. (Se podpre. — Wird unterstützt).

Resolucija je zadosti podprta in je torej v razpravi.

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Ekscelenci gospodu poslancu baronu Schweglu moram le odgovoriti, da je deželni odbor županstvu v Gorjah naznanil, da je od dežele in države na razpolago podpora in da naj županstvo poroča, kadar bo delo dovršeno, da se bo potem podpora izplačala, toda županstvo ni ničesar odgovorilo. Deželnega odbora torej ne zadene nobena krivda. (Poslanec ekscelece baron Schwegel: — Abgeordneter Excellenz Baron Schwegel: „Deshalb betreibe ich!“)

Poročevalec Hribar:

Jaz nimam ničesar pripomniti, kakor da gospoda poslanca Božiča opozarjam, da ima deželni odbor poleg tiste točke 3860 K, ki je v proračun postavljena, na razpolago tudi še večje svote, ker ima viement pri vodnih stavbah.

Sicer pa priporočam, da se njegova, kakor tudi resolucija Njegove ekscelece gospoda poslanca barona Schwegla sprejmeta.

Landeshauptmann:

Der Herr Abgeordnete von Lenkh hat das Wort.

Abgeordneter von Lenkh:

Das Wetterschießen, welches man gegenwärtig im Kampfe mit den Elementen zur Anwendung bringt, um die Hagelgefahr möglichst abzuwenden, hat gewiss eine vortheilhafte Seite und die Experimente, die in dieser Richtung gemacht wurden, fielen im Ganzen, wie man hört, recht befriedigend aus. Ich habe mir selbst noch kein Urtheil darüber bilden können, ob davon Nutzen zu erwarten ist oder nicht, ich bin nur so weit informiert, als die Fachblätter darüber berichten.

Unter allen Umständen schließt die Sache aber Gefahren für das Leben der Menschen nicht aus. Es sind bereits voriges Jahr Unfälle vorgekommen. Ich erinnere mich, dass im Gurktal der Bezirke ein Individuum, welches mit der Hantirung der Böller nicht vertraut war, das Leben einbüßte. Es wäre daher angezeigt, wenn man, um Unglücksfällen in der Zukunft bei Zeiten vorzubeugen, den Landesauschuss beauftragen würde, die Gemeinden zu Vorichtsmaßregeln aufzufordern und sofort dahin zu instruieren, — es wird ja schon in wenigen Wochen der Bedarf eintreten, diese Schießstationen zu activieren — dass sie für die entsprechende Unfallversicherung der mit Schießen betrauten Personen sorgen.

Ich erlaube mir daher folgende Resolution einzubringen:

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Der Landesauschuss werde beauftragt, unverzüglich die Gemeindevorstände in jenen Theilen des Landes, wo Wetterschießstationen errichtet werden, dahin anzuweisen, dass sie für die Unfallversicherung jener Personen Sorge tragen, welche mit dem Schießen betraut werden.“

Deželni glavar :

Gospodje, ki podpirajo resolucijo gospoda poslanca pl. Lenkha, izvolijo ustati.

(Se podpre — Wird unterstützt.)

Resolucija je zadosti podprta in je torej v razpravi.

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec župnik Schweiger ima besedo.

Poslanec Schweiger :

Jaz se popolnoma strinjam z resolucijo gospoda predgovornika tudi gledé tega, da bi se kolikor mogoče take nesreče omejile, ki so se žalibog mnogokrat dogajale, in ki se bodo najbrž tudi naprej prav mnogoštevilno dogajale. Sedaj se za streljanje proti toči zanimajo samo vinogradniki. Če se bodo pa dosegli povoljni uspehi, kakor vsaj želimo, se bodo pa tudi drugi posestniki zanimali za to streljanje, da bodo tudi oni obvarovani škode na poljskih pridelkih, in tako znamo sčasoma doživeti, da bo v deželi mnogo, mnogo strelnih postaj in potem tudi mnogo nesreč. Gospod predgovornik priporoča zavarovanje proti nezgodam onih ljudi, ki se bodo s tem streljanjem pečali. Dobro bi bilo pa tudi poskrbeti za to, da bi tudi topiči, ki se rabijo, bili strelovarni in, kakor sem povpraševal pri raznih osebah, nimajo vsi topiči dotičnih znamk, ki dokazujejo, da so topiči strelovarni. Zato jaz stavim to resolucijo:

„Deželni zbor skleni:

Visoka c. kr. vlada se pozivlja, poskrbeti za to, da se smejo rabiti le taki topiči, na katerih neka znamka priča, da so topiči strelovarni in oblastva naj dovoljujejo prodajati samo topiče z varstveno znamko.“

V drugem bi pa jaz opozarjal ekscelenco gospoda deželnega predsednika na njegov razglas z dne 6. decembra 1892, števil. 15.372, v katerem on opozarja ravno na te nesreče pri streljanju s topiči o slavnostnih prilikah in daje v soglasju z občinskimi redom neka pojasnila ali navodila, kako se je ravnati. Jaz bi le prosil, da naj potem okrajnih glavarstev župane opozori na ta razglas z dne 6. decembra 1892, ob enem pa, ker je tukaj govor le o nevarnosti streljanja s topiči o slovesnih prilikah, da bi dal nekako novo navodilo in je v sklad spravil s streljanjem proti ujmam, katero se bo v mnogih krajih vpeljalo, zlasti pa bi opozarjal na §§. 28. in 56. občinskega reda, kjer se vsaka skrb na hrbet navaljava županom. Vzemimo krškega župana. Če bo on ta posel imel, vse strelne postaje v županstvu nadzorovati bodisi sam, ali po odmerjenih mu organih, imel bo silnega posla in ni mogoče, da bi mogel svoji nalogi zadostiti, toliko bolj, ker vem, da so itak župani z raznovrstnimi posli obložen. Zato naj bi prevzvišeni gospod deželni predsednik z novim razglasom v sklad spravil kako novo naredbo

in nalogo dal županstvu, da se kolikor mogoče omejijo te nesreče, ki so žalibog že sedaj tako mnoge v deželi, ko streljanje še ni toliko razširjeno.

Deželni glavar :

Gospodje, ki podpirajo resolucijo gospoda poslanca župnika Schweigerja, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Resolucija je zadosti podprta in je torej v razpravi.

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Povše ima besedo.

Poslanec Povše :

S pripomočjo državne podpore in s svotami, katere visoki zbor dovoljuje v poskuse streljanja, je deželni odbor ustanovil doslej nad 150 postaj, na katerih se bo streljalo. Uspehi v sosednji Štajerski, osobito pa v Italiji so res tako veliki in obečajo toliko, da je pri nas v deželi, katera tako zelo trpi po toči in ujmah, popolnoma opravičeno, da bi se skušalo, ali se posreči s tem sredstvom to velikanško škodo zmanjšati. Ko sem izvedel o nesrečah, ki se pri streljanju dogajajo, sem potovalnemu učitelju za vinarstvo, ki je dne 29. aprila priredil poskusne vaje s streljanjem s poskušnimi aparati v Krškem, naročil, da ljudstvo pouči, kako naj postopa pri streljanju, da bo varno. Tega shoda se je jako mnogo ljudi, nad 1000, vdeležilo in učitelj je svaril ljudi, kako naj varno postopajo pri basanju topičev, storil je kolikor mogoče, in dobil je od mene tudi nalog, da naj povsod, koder potuje, dotičnike svari na lici mesta in uči, kako naj postopajo, da bo stvar varna. Deželni odbor pa bo gotovo potem posebne okrožnice opozoril županstva na nevarnost in jih vabil, da vse potrebno ukrenejo, da bi se ti ljudje njim samim v korist zavarovali proti nezgodi. Kar pa zadeva željo gospoda poslanca Schweigerja, da bi se rabili samo taki topiči, ki imajo varstveno znamko, ki so torej preskušeni, se bo deželni odbor gotovo tudi obrnil na kompetentne oblasti in na tvrdke, ki izdelujejo take topiče. Ali bo mogoče preskušne znamke (Prüfungsmarken) pri tako malo aparatih doseči, je vprašanje, o katerem se sedaj ne morem izreči. Na vsak način pa si bo deželni odbor svest, da se gre za skoro 200 postaj, in da je stvar nujna, ter bo v vsakem oziru vršil svojo dolžnost in storil, kar je potreba.

Deželni glavar :

Gospod poslanec dr. Schaffer ima besedo.

Abgeordneter Dr. Schaffer :

Da bereits so ausführlich vom Böllerschießen gesprochen wurde, und zwar zunächst vom Böllerschießen

gegen den Hagel, möchte ich zwei Worte anknüpfen über dasjenige Völlerschießen, welches bei uns und anderwärts üblich ist bei verschiedenen geistlichen und weltlichen Feierlichkeiten. Ich bitte zu bedenken, daß dabei jahraus jahrein Menschenleben zugrunde gehen, alljährlich Menschen zu Krüppeln geschossen werden. Thatsache ist, daß die Maßregeln, die gegenüber dieser Übung bisher ergriffen wurden, sich vollständig als unreichend erwiesen haben. Ich weiß wohl, daß man es hier mit tief eingewurzelten Vorurtheilen der Bevölkerung zu thun hat; wenn man aber bedenkt, daß Menschenleben am Spiele stehen, so glaube ich doch, daß es an der Zeit wäre, in dieser Richtung energischer vorzugehen.

Manches ließe sich wohl erreichen durch den wohlthuenden Einfluss der Geistlichkeit, die auf die Bevölkerung in dieser Beziehung einwirken kann. Wo dies aber nicht ausreicht, müßten die Behörden mit aller Energie einschreiten. Wenn bei anderen Anlässen es Sitte wäre, Veranstaltung zu treffen, die zur Folge haben, daß alle Jahre ein paar Menschen ums Leben kommen und ein Duzend oder mehr zu Krüppeln geschossen werden, — was würde da Alles aufgeboden werden! Aber gegenüber dem unglückseligen Völlerschießen scheint aller Einfluss der Behörden machtlos zu sein. Ich glaube, es ist nur ein billiger Wunsch, der von allen Seiten getheilt wird, daß man dieser Beschädigung von Leib und Leben endlich mit Erfolg entgegentrete.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Pfeifer ima besedo.

Poslanec Pfeifer:

Resoluciji, ki jo je stavil gospod predgovornik, da bi bili strelci, ki se imajo porabiti za streljanje, strelovarni, pridružujem se tudi jaz tembolj, ker sem jaz na shodu, ki je bil v nedeljo na Krškem, izprožil to resolucijo, ki je bila tu sprejeta. Na tem shodu je bila vdeležba živahna in prišli so ljudje iz Hrvatskega in Štajerskega in vsi, ki so se oglasili k besedi so pritrdili, da se je streljanje proti toči dobro obneslo in da so se oblaki začeli razmikati, in če je res preti kaka nevihta, se ni usula toča, ampak le pohleven dež. Naglašali so pa vsi vdeleženci, da bo vsled tega, ker so se ti poskusi dosedaj tako dobro obnesli, vedno več strelnih postaj, in da se bodo seveda tudi troški pomnožili, ki naj bi pa ne pripadali posameznim občinam, ampak se odvalili na močnejša ramena. Če pomislite gospodje 15 let nazaj, ko se je šlo zato, da se vinogradi regenerirajo, je bil v kmetijskem ministerstvu referent, ki ni ničesar hotel vedeti o ameriških trtah, in skušal vse troške za regeneriranje na slabejša ramena odvaliti, češ poskusite najprej vi in potem pridemo mi, in ravno tako se meni dozdeva, da hočejo tudi tukaj, da se ti manjši poskusi izvršijo in potem še le bo država tudi pritegnila, ko bo videla, da se ti obnesó. Zato mislim, da je država dolžna nekoliko več storiti, kakor je do sedaj storila.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Jelovšek ima besedo.

Poslanec Jelovšek:

Gospod poslanec pl. Lenkh je priporočal, da bi se ljudje, ki se s streljanjem pečajo, zavarovali. To je pametno in edino, kar se sme res priporočati. Gospod poslanec Schweiger se je pa preveč zanašal na tiste varstvene znamke. Povedal bom, kaj se je na Vrhniki zgodilo. Vrhniška občina si je omislila nekaj možnarjev od trvdke Lorbeer et Co. v Žalcu na Štajerskem, ki imajo varstvene znamke. Pri prvi priliki, predno so se vporabili, sem ukazal, da se poskusijo in da se dá natanko toliko smodnika vanje kakor je predpisano. In kaj se je zgodilo? Niti streljati ni bilo treba, pa je bila nesreča gotova. V možnar se je dalo 8 dkg. smodnika in ko je dotičnik z lesenim klcem nekoliko pritisnil, se je smodnik vnel in možnar se je razletel, hvala Bogu, ne da bi bil koga poškodoval, na dvajset kosov. Vzlic temu, da je imel možnar varnostno znamko, našlo se je, ko se je preiskal, da ima razpoko, v katero je smodnik zašel in se vnel, ko se je nekoliko s klcem v možnar dregnilo. Ne bom dalje govoril, samo konstatiram, da se na znamke ni zanašati, pač pa mislim, da bi bilo veliko bolje, in da bi se bolje izognilo nesrečam na ta način, če bi se deželni zakon, katerega imamo, spremenil v tem smislu, da bi se izreklo, da se prestopki ne kaznujejo po županu, ampak po okrajnem glavarstvu, kajti dostikrat se pripeti, da sinovi in sorodniki županovi z možnarjem streljajo, sem ter tja pa tudi župan sam. Torej bi priporočal, da bi deželni odbor v prihodnjem letu morda predložil spremembo zakona v tem smislu, da bi se kazensko postopanje županom vzelo in izročilo okrajnim glavarstvom.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec Hribar.

K posameznim resolucijam imam sledeče pripomniti. Z veseljem pozdravljam resolucijo gospoda poslanca pl. Lenkha, ker je po mojem mnenju res potrebno, da skrbé župani in poklicani faktorji, da bodo tisti, ki streljajo, zavarovani, kajti mnogokrat se zgodi, da strelja kak glavar rodbine in če on ponesreči, je vsa rodbina v bedi. V slučaju, da se vpelje zavarovanje, bi bila rodbina vsaj nekoliko preskrbljena. Vprašanje je samo, ali bo resolucija imela, ako se tako izvrši, kakor je rekel gospod poslanec Povše, kaj uspehov. Ako se bo stvar županstvom z okrožnico naznanila, dejali bodo okrožnico ad acta, respektive mnogi za zrcalo. Kaj drugega se ne bo zgodilo. Jaz mislim,

da bo treba strožje odredbe deželnega odbora in da bo dotični uradnik, ki naj nadzoruje občine, imel skrbeti zato, da se pri streljanju proti toči rabijo samo tisti občinarji, ki so v resnici zavarovani. Občinam pa naj bi se ukazovalo, da samo takim dajo pravico streljati.

Pri tej priliki je gospod poslanec dr. Schaffer izprožil jako umestno opazko glede streljanja s topiči pri cerkvenih in drugih slavnostih. Res je, da se s streljanjem proti toči še niti približno ni pripetilo toliko nesreč, kakor se jih vsako leto dogaja zlasti pri cerkvenih slavnostih. Sicer je c. kr. deželno predststvo izdalo nek ukaz; toda po mojem mnenju ta ukaz ne bo imel velikega uspeha. Nekoliko uspeha bo morebiti pač imel, ampak posebnega ne. Jaz bi c. kr. deželnemu predststvu priporočal, da prevdari, ali bi ne kazalo vse sedanje možnarje pregledati, ker je pri sedanjem načinu basanja nevarnost v permanenti. Dandanes se prodajajo za zmerno ceno 50—75 gl. mali topiči, ki so napravljeni kakor topi, s katerimi se strelja v vojski, s popolnoma varnimi patronami. Pri takih topičih se lahko strelja, kolikor se hoče, in nevarnost je popolnoma izključena. Če bi se torej prevzvišeni gospod deželni predsednik hotel informirati in prevdariti to stvar in ako pride po zrelem prevdaru do prepričanja, da je bolje streljati s takimi topiči, naj bi ukazal, da se prepove streljanje z možnarji, kakoršni so bili doslej v navadi, ter ukaže, da mora vsak, ki hoče streljati pri posvetnih ali cerkvenih slavnostih, imeti topič z varnostnimi patronami, kakoršnih sem prej omenil.

Streljanje s takimi topiči je tudi zato prikladno, ker ni nič drugega potrebno, kakor da se zadaj patrona v topič potisne, na kar se top zapre in izproži.

Na ta način bi bila izključena vsaka nevarnost, katera je sicer v resnici permanentna. Kar se tiče predloga gospoda poslanca Schweigerja, je že gospod tovariš Jelovšek povedal, da bi bilo z varnostno znamko malo doseženo in tisti slučaj, ki se je prigodil na Vrhniki, najbolj dokazuje, da nobena varnostna znamka nič ne pomaga, ako se ni prej top v tovarni ne samo z minuciozno natančnostjo pregledal, temveč tudi preskusil. Neumevno je, kako je top mogel imeti od znotraj razpoko in da je dotičniki, ki so ga pregledovali, niso videli. Gospod poslanec župnik Schweiger se je pa obrnil tudi proti ukazu c. kr. dež. predststva z dne 6. decembra 1892 zaradi tega, ker ta naroča, da mora po občinskem redu župan skrbeti za izvrševanje teh ukazov in se obrača do c. kr. deželnega predstništva, da stvar drugače uredi. To po mojem mnenju ni mogoče, ker spada izvrševanje krajne policije v področje županov. Res je, da nekateri župani svoji nalogi niso kos, in zato tudi ne morejo izvrševati krajne policije tako uspešno kakor želi to gospod poslanec župnik Schweiger. Ali druga uredba ni mogoča, ker bi se ž njo posegalo v samoupravo občin. Župan je dolžan po zakonu, da izvršuje, kar mu je po tej naredbi ukazano. Želeti bi bilo, da se po deželi vedno volijo samo župani, ki so kos svoji nalogi in ne sence županov, ki še pisati ne znajo

in potem tudi odredb in ukazov ne morejo izvrševati, dasiravno spada to izvrševanje v njihovo področje.

Po teh opazkah priporočam, da bi se vse štiri resolucije vzprejele. Sicer pa še enkrat predlagam, da se pri poglavju IV. sprejme kot redna potrebsčina znesek 79.175 K, kot izredna znesek 199.948 K, in kot skupna znesek 279.123 K.

(Obvelja. — Angenommen.)

Dalje si usojam prečitati stavljenе resolucije, in sicer je predlagal gospod poslanec Božič:

„Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru naroča se, preskrbovanju z vodo v Idrijskem in Vipavskem sodnem okraju več paznosti posvetiti ter vzlasti že večkrat ponovljene zadevne sklepe deželnega zbora vsaj tekom letošnjega leta izvršiti.“

(Obvelja. — Angenommen.)

Potem je stavil gospod poslanec eksccelencia baron Schwegel resolucijo:

„Die Durchführung des Beschlusses des Landtages, betreffend die Errichtung eines Brunnens auf Pöchlau, wird dem Landes-ausschusse dringend in Erinnerung gebracht und der betreffende Credit entsprechend verlängert.“

(Obvelja. — Angenommen.)

Resolucija gospoda poslanca pl. Lenkha se glasi:

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Der Landesauschuss werde beauftragt, unverzüglich die Gemeindevorstände in jenen Theilen des Landes, wo Wetterschieß-Stationen errichtet werden, dahin anzuweisen, daß sie für die Unfallversicherung jener Personen Sorge tragen, welche mit dem Schießen betraut werden.“

(Obvelja. — Angenommen.)

Končno se glasi resolucija gospoda poslanca župnika Schweigerja:

„Deželni zbor skleni:

Visoka c. kr. vlada se pozivlja, poskrbeti za to, da se smejo rabiti le taki topiči, na katerih neka znamka priča, da so topiči strelnovarni in oblastva naj dovoljujejo prodajati samo topiče z varstveno znamko.“

(Obvelja. — Angenommen.)

Nadalje predlagam, vračajoč se k proračunu, da se V. poglavje „Javna varnost“ sprejme s potrebsčino redno v znesku 55.554 K, izredno v znesku 21.066 K, in skupno v znesku 76.620 K.

(Obvelja. — Angenommen.)

Pri VI. poglavju „zdravstvo“ predlagam redno potrebsčino v znesku 72.687 K, izredno v znesku 500 K, in skupno v znesku 73.187 K.

(Obvelja. — Angenommen.)

Pri VII. poglavju „Dobrodelne naprave“ se spreminja vsled sinočnih sklepov v tajni seji potrebsčina in iznaša 1750 K več in sicer, ker se je dr. Robidi dovolila od novega leta naprej višja plača za 1000 K, dalje dr. Divjaku za 1100 K višja plača, od katerih je pa samo polovico vpostaviti v proračun, ker se mu je stavil pogoj, da se mora prej odpovedati službi kot zdravnik tovarne v Vevčah in končno, ker se je deželnemu računskemu svetniku Viktorju Hofmannu dovolila osebna doklada 200 K, tako da iznaša redna potrebsčina 522.853 K, izredna 15.000 K in skupna 537.853 K.

(Obvelja. — Angenommen.)

Pri VIII. poglavju „Pouk, omika in umetnost“ predlagam, da se sprejme redna potrebsčina v znesku 1.025.344 K, izredna v znesku 122.663 K, in skupna v znesku 1.148.007 K.

Deželni glavar:

Gospod poslanec pl. Lenkh ima besedo.

Abgeordneter von Lenkh:

Im Lehrplane der krainischen Mittelschulen vermißt man mit Recht, daß dem Studium der heimathlichen Geschichte eigentlich kein Raum gegeben ist.

Die allgemeine Geschichte umfaßt allerdings auch die Geschichte der engeren Heimath, aber nur in so außerordentlich flüchtigen Umrissen, daß der junge Mann, der ins Leben tritt, von fernen Ländern mehr weiß, als von seiner engsten Heimath und der krainische Jüngling hat doch alles Recht, stolz auf seine Heimath zu sein. Die Söhne beider Stämme, welche dieses Land bewohnen, können, wenn sie die Geschichte ihres Vaterlandes näher betrachten, mit Genugthuung auf die Vergangenheit ihrer Väter zurückblicken. Jede Anregung auf diesem Gebiete kann nur einen günstigen moralischen Eindruck auf sie ausüben.

Man sieht, welches Interesse die Jugend für die Geschichte anderer Länder hat; ich glaube, daß heute die Geschichte der Buren die jungen Leute mehr beschäftigt, als die heimathliche Geschichte, zu deren Studium die Anregung in der Schule geboten werden sollte.

Ich will durchaus nicht gesagt haben, daß es wünschenswerth ist, den ohnedies bedeutenden Lehrstoff noch zu vermehren; die Jünglinge sind überbürdet genug. Jedoch als freien Gegenstand hat man mit Erfolg die Heimathskunde, die Geschichte des engeren Vaterlandes, die mit einer Art Topographie verbunden sein sollte, in Steiermark eingeführt, wo die Wartinberg'sche Stiftung besteht, aus der eine Remuneration dem Professor gegeben wird und Prämien für solche Schüler bestritten werden, die den Gegenstand als Freigegenstand mit Vorzug absolvieren. Man pflegt damit die Liebe zur Heimath in den Herzen der Jugend, den Localpatriotismus und dadurch steigert sich die Liebe zum gesammten Vaterlande.

Leider fehlen die entsprechenden Lehrbücher, es ist aber leicht möglich, sie zu beschaffen. Heute bleibt es dem Privatfleiß der Jugend überlassen, diese Kenntnisse aus

großen und oft schwerfälligen Werken zu schöpfen, und in dieser Richtung müßte Abhilfe geschaffen werden.

Auch das Museum könnte nach seiner Reorganisation in Zukunft häufig über diesen Gegenstand Vorträge abhalten lassen, durch welche auch Erwachsenen die Gelegenheit geboten wäre, das in der Schule Versäumte nachzuholen.

Ich beantrage daher eine Resolution folgenden Inhaltes:

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Der Landesauschuß werde beauftragt, sich bezüglich der Einführung des Studiums der krainischen Geschichtskunde als nicht obligaten Lehrgegenstand an den Mittelschulen des Landes Krain mit dem k. k. Unterrichtsministerium ins Einvernehmen zu setzen. Sollten bezüglich der Aufnahme dieses Unterrichtes als selbstständiger Lehrgegenstand Einwendungen erhoben werden, so wäre zu mindest eine erhöhte Berücksichtigung der heimathlichen Geschichte im Rahmen des allgemeinen Geschichtsunterrichtes anzustreben.“

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo resolucijo gospoda poslanca pl. Lenkha, izvolijo ustatiti.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Resolucija je zadosti podprta in je torej v razpravi.

Želi še kdo besede?

Ekszellenca gospod poslanec baron Schwegel ima besedo.

Abgeordneter Excellenz Freiherr von Schwegel:

Hohes Haus! Das Capitel, das in Verhandlung steht, bietet durch einige Bestimmungen den Anlaß, auf die Ausführungen des geehrten Berichterstatters in der Generaldebatte zurückzukommen und ich bitte den Herrn Landeshauptmann um Verzeihung, wenn ich diesen Anlaß zu einer kurzen Erwiderung darauf benütze, weil ich glaube, daß dieselbe zur Klärung nach manchen Richtungen dienen kann. Das wirtschaftliche Programm, welches mein verehrter Freund Luckmann entwickelt hat und welches von dem Berichterstatter in der sympathischsten und nach allen Richtungen vollkommen übereinstimmenden Weise beurtheilt wurde, findet auch nach jeder Richtung ohne Ausnahme meine vollste Zustimmung und ich wünsche lebhaft, daß die ersten Worte und Ermahnungen, die in dieser Richtung vorgebracht wurden, an der betreffenden Stelle gehört werden und auch Beachtung finden, weil wir auf diese Weise, glaube ich, die ernste Gefahr, die wir für Land und Bevölkerung zu besorgen haben, vermeiden können. Wenn aber das wirtschaftliche Programm dem geehrten Berichterstatter Anlaß gegeben hat, seine vollständige Uebereinstimmung mit dieser (desni — rechten) Seite des hohen Hauses zu constatiren, wobei er ausdrücklich hervorgehoben hat, daß er vollständig den Ernst und die stets bereitwillige Mitwirkung dieser (desni — rechten) Seite nach der ange deuteten Richtung anerkenne, so war dies nicht so ganz der Fall nach einer anderen Richtung, die nach meiner Ansicht an Bedeutung nicht unter der wirtschaftlichen Lage steht.

Der Herr Berichterstatter hat dem Abgeordneten Luckmann einen Vorwurf gemacht, der, wie ich glaube, nicht verdient und nicht gerechtfertigt ist. Er hat ihm vorgeworfen, daß, wenn unsere Partei zu jener Zeit, als die Frage der Errichtung einer Universität in Laibach behandelt wurde, sich auf einen anderen Standpunkt gestellt hätte, diese Angelegenheit vielleicht in günstigerer Weise erledigt und jenes Ziel, welches die Worte meines verehrten Freundes anstreben, nämlich die Verständigung auf weitester Basis zwischen den Volksstämmen dieses Landes leichter, schneller und sicherer erreicht worden wäre.

Ich sagte, ich glaube, daß der Berichterstatter meinem verehrten Freunde, dem Herrn Abgeordneten Luckmann und dieser (desni — rechten) Seite des hohen Hauses durch diese Bemerkung ein Unrecht zugefügt hat. Ich glaube, daß die sympathische Art und Weise, mit welcher gerade von dieser Seite das Programm der Errichtung einer Hochschule im Lande aufgefaßt wurde, die Unterstützung, die wir dieser Angelegenheit zu bieten bereit waren, den besten Beweis erbringt, daß dieser Vorwurf nicht gerechtfertigt war. Allerdings, meine Herren, in der Frage der Universität kann es einige Verschiedenheiten zwischen uns und Ihnen geben.

Die erste Verschiedenheit ist finanzieller Natur und ich erinnere Sie nur an jene Bestimmung, die Sie getroffen haben, daß die angesammelten bedeutenden Capitalien zu diesem Zwecke verwendet werden sollten, während wir in einer vorhergehenden Session dieselben anderen Zwecken zuzuwenden beschlossen hatten.

Ich begreife vollständig und billige unbedingt in dieser Richtung das Bestreben gerade des Herrn Berichterstatters, welches dahin geht, alle Wege, welche zur Erreichung dieses Zieles führen, zu ebnen und es ist gewiß eine Erleichterung, wenn er dem Staate in einem gegebenen Momente die Erklärung abgeben könnte, daß das Land bereit sei, so und soviel beizusteuern.

Ich habe aber in dieser Angelegenheit stets einen anderen Standpunkt eingenommen und ich bin der Ansicht, daß die gesetzlichen Normen betreffs Errichtung der Hochschule in dieser Frage von uns genau so beurtheilt sein sollten, wie sie von allen übrigen Volksstämmen des Reiches beurtheilt wurden; als die Universität in Prag errichtet wurde, hat das reiche böhmische Volk keinen Kreuzer beigetragen, sondern der Staat hat die Gründung der Universität übernommen. Es war dies seine Pflicht, dies hat er gethan an diesem und an anderen Orten. Ich glaube, daß das relativ arme Land Krain, wenn es auf einer Seite das Recht hat zu fordern, daß vom Staate diese Unterstützung bewilligt wird, nicht zugleich die Verpflichtung zu übernehmen hat, dafür aus eigenen Mitteln über die Grenze seines Könnens aufzukommen.

Es war eine finanzielle Differenz, die damals zwischen Ihnen und uns bestand und ich habe mir das Wort erbeten, weil diese Differenz auch im gegenwärtigen Kapitel durch Zuwendung von 40.000 K ihren Ausdruck findet.

40.000 K, das ist fast diejenige Differenz, die sich auf zwei Punkte, welche vom Abgeordneten Luckmann beanstandet wurden, bezieht, dort handelte es sich um 60.000, hier um 40.000 K. Ich glaube, man kann dem Berichterstatter die beruhigende Zusicherung geben, daß, wenn derartige vollständig überflüssige Ausgaben nicht gemacht

werden, die Bilanz noch viel günstiger sich gestalten würde, als dies der Fall ist.

Es gibt noch andere Differenzen. Größer als die finanzielle Differenz war die Differenz in der Art und Weise, wie die Errichtung dieser Hochschule ins Auge gefaßt war.

Ich werde mich hier nur auf wenige Bemerkungen beschränken. Ich glaube, in solchen Dingen muß man das Erreichbare eher ins Auge fassen, als Idealen nachstreben, die schwer zu erreichen oder in diesem Augenblicke unerreichbar sind. Ich glaube nicht, daß sich in diesem hohen Hause ein einziges Mitglied befindet, das behaupten wird, daß heute die Errichtung einer ganz slovenischen Universität möglich wäre.

Wollen Sie dieses Ziel erreichen, müssen Sie diejenigen Wege einschlagen, die dahin führen.

Hier steht der damalige Berichterstatter für die Universität, der Abgeordnete Majaron. Er war es, welcher den Anschauungen, die diese Seite vertritt, seinerzeit ziemlich unverhohlen beistimmte und der Meinung war, daß nur auf rein praktischem Wege durch Errichtung einer Universität der Zweck erreicht werden könnte, auf welcher so viel als möglich Lehrfächer im Slovenischen vorgetragen, aber die Universität nicht dadurch eingeschränkt werden sollte, daß diejenigen Gegenstände, die in dieser Sprache nicht tradiert werden können, deshalb vielleicht ausgeschlossen werden.

Ich glaube also, daß diese Universitätsfrage, wenn sie uns zum Vorwurfe gemacht wurde, einen ungerechten Vorwurf begründet. Wir haben auf finanziellem Gebiete dasjenige befürwortet, was richtiger zum Ziele führt und die Interessen des Landes weniger, ich will nicht sagen, schädigt, aber unsere Mittel weniger belastet, wenn wir auch auf dem Gebiete der Organisation der Anstalt dasjenige ins Auge zu fassen geglaubt haben, was praktisch erreichbar ist, wodurch das Ziel in absehbarer Zeit erreicht werden könnte.

Ich wollte diesen Vorwurf, der uns gemacht wurde, zurückweisen und möchte kurz daran eine Bemerkung knüpfen, die, wie ich hoffe, Ihre Zustimmung finden wird.

Ich glaube nicht, daß dieser (desni — rechten) Seite des hohen Hauses ein Vorwurf gemacht werden kann; soweit wenigstens meine Erinnerung hinsichtlich unserer Mitwirkung in diesem Hause reicht, ist hier den berechtigten nationalen Forderungen, welche die Entwicklung des slovenischen Volkes erheischt, nie und in keiner Weise entgegengetreten worden. Wir bestreben uns alles zu thun, was in unseren Kräften steht, um diese Förderung der nationalen Entwicklung vollständig frei zu lassen.

Es wird der Vorwurf erhoben, daß wir in mancher Hinsicht noch in den Fußstapfen derjenigen wandeln, deren Thätigkeit in früheren Zeiten als pernicios bezeichnet wird. Ohne diese Vergangenheit näher beleuchten zu wollen, muß ich erklären, daß auch dieser Vorwurf in keiner Hinsicht gerechtfertigt ist.

Der Herr Berichterstatter nennt uns *beati possidentes*. Da sei mir eine Bemerkung gestattet. Wenn ich auf einer Seite behaupte, daß wir ebenso bereitwillig alles thun, was zur Förderung der nationalen Entwicklung des Landes dient, daß wir diese in keiner Weise zu hindern oder zu beeinträchtigen bestrebt sind, so darf ich wohl bei

diesem Anlasse verlangen, dass mit demselben Maße auch diejenigen Fragen beurtheilt werden, welche die Interessen des anderen Volksstammes im Lande berühren, des anderen Volksstammes nicht nur vom Standpunkte der Anzahl und der Bedeutung desselben im Lande, sondern auch von einem höheren Standpunkte der staatlichen Interessen, die damit aufs Innigste verbunden sind.

Da möchte ich gerade den Herrn Berichterstatter wirklich daran erinnern, dass es gut ist, was er gesagt hat: Man soll den Frieden auf der Anerkennung der gegenseitigen Rechte begründen. Der Friede im Lande ist zwar, glaube ich, nicht bedroht und was uns anlangt, so werden wir stets dahinwirken, diesen Frieden zu stärken und zu fördern.

Aber gerade den Herrn Berichterstatter möchte ich fragen, ob es nothwendig war, Dinge hervorzuführen innerhalb seines engeren Wirkungskreises, nicht als Berichterstatter an dieser Stelle, sondern als Bürgermeister der Hauptstadt des Landes, Dinge, die keinen anderen Zweck haben, als den anderen Volksstamm in gewisser Weise zu kränken, Dinge, die dem slovenischen Volke nicht nützen und den anderen Volksstamm nur in dem Bestreben, den Frieden zu erhalten — ich will nicht sagen, zurückhalten, aber jedesfalls nicht begeistert stimmen.

Wozu ändern Sie die Straßentafeln in Laibach? Ist das slovenische Volk bedroht, wenn die Straßentafeln zweisprachig sind? Warum diesen Zankapfel hineinwerfen? Warum Gefühle verletzen, wozu gar kein Grund vorhanden ist? Wenn Sie bedenken, dass die Interessen der Bevölkerung des anderen Volksstammes in der Stadt Laibach auf materiellem Gebiete mindestens die Hälfte repräsentieren, dann sind sie gewiss nicht berechtigt, nicht gerecht, wenn Sie mit derartigen Dingen in ganz überflüssiger Weise uns entgegentreten. Die Angelegenheit sollte vielleicht heute nicht zur Sprache gebracht werden nach einer Bemerkung, die gestern mit Recht gefallen ist, dass Angelegenheiten, die im Instanzenwege sich befinden, nicht einen Gegenstand der Discussion bilden sollen. Ich vermeide auch jede Discussion des Rechtes oder Nichtrechtes. Wenn ich diese Sache zur Sprache gebracht habe, so geschah es thatsächlich nur in der Absicht, jenen Gefühlen näher zu treten, jene Anschauungen zu unterstützen, die der Herr Berichterstatter und mein verehrter Freund Luckmann in wärmster Weise vertreten haben, eine allgemeine Verständigung herbeizuführen, nicht nur auf wirtschaftlichem, sondern auch auf jedem culturellen Gebiete, auf welchem eine solche Verständigung so leicht erreicht werden kann, wo sie, wenn Sie wollen, erreicht ist und nur verhindert werden muß, dass sie gestört wird.

Ich appelliere an die Billigkeit, an die Gerechtigkeit des Herrn Referenten, in dieser Richtung auch dem anderen Volksstamm in Laibach vollste Gerechtigkeit in der gleichen Weise zukommen zu lassen, wie er überzeugt sein darf, dass von unserer Seite stets und im vollsten Maße allen gerechten und billigen Forderungen vollkommen Rechnung getragen wird, die im Interesse des Friedens — eine Verständigung thut uns nicht noth — nothwendig sind. Diesen Frieden zu erhalten, liegt im Interesse des Landes und des Volkes, um auf dieser Basis auch die wirtschaftlichen Interessen zu fördern. Dies ist unser Ziel, das ist Ihr Ziel.

Ich schließe mit denselben Wünschen, die der Berichterstatter ausgesprochen hat und schließe mich den warmen Worten an, welche mein verehrter Freund Luckmann ausgesprochen hat: ich bitte mitzuwirken zur Stärkung des Friedens und der Eintracht, welche — ich wiederhole — nicht gesucht werden müssen, aber nicht gestört werden dürfen, damit sie sich weiter entwickeln und kräftigen. (Odobranje na desni. — Beifall rechts.)

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Šubic ima besedo.

Poslanec Šubic:

Jaz bi si dovolil izpregovoriti le par besedi in ž njimi podpirati predlog, gospoda poslanca pl. Lenkha, ki je stavil resolucijo, da bi se v srednjih šolah uvedla domača zgodovina in geografija kot neobligaten predmet. Jaz bi s stališča šolnika to resolucijo toplo priporočal in to tem bolj, ker me je lastna praksa učila, kako slabo so naši dijaki podkovani v domači zgodovini in geografiji. V dokaz temu bi navedel samo en slučaj. Nekega leta sem na gimnaziji poučeval tudi geografijo kot nestrokovnjak in vprašal sem nekega dijaka po jezerih dežele kranjske, katere mi ve povedati. Našel je dve, ali tri, potem pa je rekel: „Več jih ne vem, ampak iz Severne Amerike pa vse poznam.“ To je tako značilno, da moram res toplo priporočati predlog gospoda poslanca Lenkha, samo da bi bilo prav, da bi šli še nekoliko dalje in bi deželnemu odboru naročili, naj skuša dobiti strokovnjaka, ki bi takoj tudi primerne knjige sestavil in spisal; zato se usojam staviti dodatno resolucijo:

„Deželnemu odboru se naroča, da se obrne do strokovnjaka zgodovinarja-geografa, ki bi spisal primerno učno knjigo za pouk v domovinoznanstvu, ter zagotovi dotičnemu nagrado iz kredita za spiso vanje učnih knjig za srednje šole.“

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo resolucijo gospoda poslanca Šubica, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Resolucija je zadosti podprta in je torej v razpravi.

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima besedo gospod poročevalec.

Poročevalec Hribar:

Visoka zbornica! Ko je bila splošna debata zaključena, bil bi najmanje pričakoval, da utegne v specijalni debati priti še do politične razprave. In

vendar, česar nisem pričakoval, se je zgodilo. Zasluga gre ekscelenci gospodu baronu Schweglju in jaz moram naravnost reči, da je to zasluga, kajti prav vseč mi je, da je posegel nazaj na politično polje in mi dal s tem priliko, da na njegova izvajanja s svoje strani oprt na načela, katera zastopam, nekoliko odgovorim. Prevzvišeni gospod poslanec baron Schwegelj pred vsem pravi, da delam krivico gospodu poslancu Luckmannu in poslancem njegove stranke in sicer zato, ker sem dejal, da pri razpravi, pri katerej se je šlo za to, da se izrečemo za vseučilišče v Ljubljani, niso bili složni z nami. Njegova ekscelenca naglašja, da je njihovo postopanje bilo takrat jako simpatično za ustanovitev vseučilišča v Ljubljani in da so se pred vsem oglasili le proti temu, da bi dežela iz svojih skromnih sredstev prispevala s tako izdatnimi doneski, kakor se je takrat predlagalo in od visoke zbornice sklenilo. On pravi, da priznava moja prizadevanja v tem oziru; priznava zato, ker vidi, da želim, da bi bila vsa pota uravnana, da čim prej pridemo do cilja, in da me je gotovo vodila želja, da bi na ta način, da damo iz skromnih svojih sredstev državi večjo svoto na razpolago, državno upravo prej pridobili, da nam ustanovi slovensko vseučilišče. Gospôda moja! To je res; mene so ta vodila pripravila do tega, da sem stavil dotični predlog in resolucijo, in jaz tudi mislim, da smo s tem, ako smo izrekli pripravljenost, tako veliko svoto prispevati za ustanovitev slovenskega vseučilišča v Ljubljani, demonstrovali vladi ad oculos, kako veliko važnost polagamo na to vseučilišče. Mislim, da vlada ne more biti slepa in gluha za žrtve, katere je naša ubožna dežela pripravljena naložiti si, temveč, da jo morajo te žrtve konečno k temu dovesti, da nam — seveda ako bo visoka zbornica edina v tej zahtevi — izpolni naše želje ter nas dovede do cilja, kateri smo si postavili in za katerim bomo stremili, dokler bomo člani te visoke zbornice in za katerim bodo stremili tudi tisti, ki pridejo za nami. Rekel sem pa, da to dosežemo, kadar bo edinost v tej zbornici. Te edinosti žalibog ni, kajti, če bi bila, tedaj bi bili častiti gospodje tovariši s te (desne — rečten) strani visoke zbornice lani prav lahko pritrdili gospodu poslancu dr. Majaronu in se izrekli za njegovo resolucijo. Gospodje tovariši s te (desne — rečten) strani pa so se postavili na neko posebno — recimo naravnost: na strankarsko stališče. Naj mi ne zameri ekscelenca gospod poslanec baron Schwegel, ki je sicer jako simpatično govoril o naših prizadevanjih in o dotičnem mojem lanskem govoru, ako rečem, da se je on postavil na strankarsko stališče. Njegova ekscelenca je naglašjal, da po njegovem mnenju čisto slovensko vseučilišče ni mogoče, ker se vse discipline ne dajo v slovenskem jeziku predavati. Konstatujem, da smo mi sami bili mnenja, da čisto slovenskega vseučilišča v Ljubljani ne moremo zahtevati, ampak, da moramo zahtevati vseučilišče, ki bi bilo po večini slovensko in na katerem bi se nekatere discipline predavale v nemškem, poleg tega pa tudi v hrvatskem jeziku. Tako uravnano vseučilišče bi slu-

žilo vsem potrebam naše ožje domovine in vsem potrebam avstrijskega juga, kateri še nima vseučilišča. V vseh drugih delih države je preskrbljeno za najvišje učne zavode, za jug pa ne, in to ravno nas je napotilo, da smo tako uravnano vseučilišče zahtevali. Njegova ekscelenca mi bo priznal, da so minoli tisti časi, ko so uradniki, došli z nemških vseučilišč, zamogli delovati v praktičnem življenju, ne da bi bili poznali jezik naroda, med katerim so živeli in da je dandanes glavni postulat vsakega funkcionarja, ki pride med narod, da čuti s tem narodom in zlasti, da pozna njegov jezik. Le z vseučiliščem, ki bi bilo tako uravnano, kakor smo si ga mi želeli, bi se ta praktični cilj dosegel. Mislim, da bi bili častiti gospodje tovariši od te (desne — rečten) strani prav lahko našim željam pritrdili. Ko bodo enkrat tem željam pritrdili in se visoka zbornica soglasno izreče za tako važen kulturni zavod, kakoršen je vseučilišče, ki je tako velikega pomena tudi v materialnem oziru za našo deželo, pa bo vlada še le čutila dolžnost, katero je zlasti naglašjal Njegova ekscelenca, dolžnost namreč, da ustanovi vseučilišče, za katero se bodo složno potegovalе vse stranke v deželi, na državne troške. Vsaj je patudi še povsod država ustanovila vseučilišča; tako v poslednjem dobi nemško v Bukovini in češko vseučilišče v Pragi. Tudi prejšnja vseučilišča je ustanovila povsod država. Pri nas je pa ravno zato nekak poseben položaj, ker so se potegnili samo zastopniki slovenskega naroda za vseučilišče, dočim so zastopniki nemškega naroda stali na apartnem stališču. Priznavam, da bi se morebiti na Dunaju naša prizadevanja za tako vseučilišče, kakor ga želi Njegova ekscelenca gospod poslanec baron Schwegelj, vse drugače sodila, kakor se sodijo gledé na naš, respektive gospoda poslancu dr. Majarona predlog. Vsaj vladajo še vedno tiste nesrečne razmere in tisti predsodki proti višjemu razvoju slovanskih narodov, — in zlasti slovenskega — kakor so žalibog od nekdanj vladali v tej državi, kjer se še vedno misli, da se bo z nemščino vse doseglo, in da je zato nje širjenje prva državna potreba. Zato se je pa v Bukovini nemško vseučilišče kar najhitreje ustanovilo, dasi po mojem mnenju vseučilišče z nemškim učnim jezikom v tej kronovini čisto nič ni bilo potrebno.

Pa vprašam Vas, gospôda moja, ali bi bila ustanovitev nemškega vseučilišča, v katerem bi se samo iz milosti ustanovila jedna ali druga katedra v slovenskem jeziku, ali bi ustanovitev takega vseučilišča bila v skupnem interesu države, kateri interes — kakor pravi njegova ekscelenca — moramo tudi imeti pred očmi? (Poslanec ekscelenca baron Schwegel: — Abgeordneter Excellenz Freiherr von Schwegel: „Ne iz milosti, postavno!“) Postavno, pravi Njegova ekscelenca. Toda, kakor je on predlagal, bi se na nemškem vseučilišču v Ljubljani imelo samo nekoliko predmetov predavati v slovenskem jeziku. (Poslanec ekscelenca baron Schwegel: — Abgeordneter Excellenz Freiherr von Schwegel: „Kolikor mogoče!“) Kolikor mogoče tedaj. To bi pa pri vladi hitro tolmačili: manj ko mogoče. Vsaj vidimo, da bi bilo vladi mogoče v Gradcu napraviti slovensko predavanje za

več predmetov; pa ona noče tega, in ima vedno praznih izgovorov kakor bi jih gotovo imela tudi v Ljubljani. Njegova eksclenca pravi „kolikor mogoče“ in „ne iz milosti“. Na katerega slovenskega rodoljuba pa bi nemško vseučilišče v Ljubljani, na katerem bi se samo par predmetov predavalo v slovenskem jeziku, moglo napraviti utis, da ne obstoji to vseučilišče za nas samo iz milosti nemške stranke v deželi?

Njegova eksclenca me je s svojimi medklici izvabil na stransko pot, sedaj pa se vrnem k prejšnjim svojim izvajanjem. Vprašam Vas torej, gospôda moja, ali bi se ustanovitev čisto nemškega vseučilišča v Ljubljani priporočala iz skupnih državnih interesov? Jaz to vprašanje kar najodločneje zaničavam, zato ker smatram, da je dandanes pospeševanje nemškega življa največja nesreča za to državo in da se bo jedenkrat jako hudo maščevalo nad to državo samo. Ne laška irredenta je dandanes posebno nevarna; temveč posebno nevarna je dandanes nemška irredenta. (Poslanec dr. Schaffer: — Abgeordneter Dr. Schaffer: „Oho, lächerlich!“) — Gospod poslanec dr. Schaffer naj protestuje kolikor hoče, da je dandanes ni nevarnejše irredente kakor je nemška — — — — — (Poslanec dr. Schaffer: — Abgeordneter Dr. Schaffer: „Es gibt gar keine!“) Es gibt eine solche, eine sehr starke. (Poslanec Luckmann: — Abgeordneter Luckmann: „Verleumdung!“) — Poslanec dr. Schaffer: — Abgeordneter Dr. Schaffer: „Wir protestieren!“) On za svojo osebo je nasprotnega prepričanja; jaz sem svojega prepričanja in dogodki v državnem zboru ter pisanje nemško-nacionalnih listov me je prepričalo, da je taka ta nemška irredenta, da utegne državi dati enkrat še jako veliko opraviiti. Naravnost pa pravim, da ni nobenega gospoda na tej (desni — rechte) strani visoke zbornice, na katerega bi le količkaj sum letel, da simpatizuje s to irredento. Častiti gospodje so, to priznavam, dobri avstrijski patrijotje, ki so o vsaki priliki to pokazali in tudi dobri sinovi naše dežele; žal samo, da stojé na nemškem stališču, dočim mi zastopamo večino slovenskega prebivalstva v deželi. Stranka pa, o kateri sem govoril, obstoji in je dala že dosti znakov življenja in ta stranka, ki škili preko črnožoltih mej, je jako močna in želi, da bi se rajši danes kakor jutri vmešavala v naše notranje stvari nemška država. (Poslanec dr. Schaffer: — Abgeordneter Dr. Schaffer: „In jeder Partei gibt es extreme Elemente!“) Res je, da je v vsaki stranki ekstremnih elementov; pa naj bo katera koli stranka, ki bi imela take elemente v svoji sredi, elemente, ki zastopajo ekstremno strujo, vendar je ni pri političnih razmerah, kakoršne dandanes vladajo v srednji Evropi, stranke, ki bi bila državnemu obstoju tako nevarna, kakor je nevarna našej državi stranka, ki želi najtesnejše zveze z Nemčijo na političnem in celo na narodno-gospodarskem polju. Jaz toraj pravim in to je moje stalno prepričanje, kateremu sem že lani izraza dal, da je največja nesreča za Avstrijo, da je nekdanj hotela vse svoje narode ponemčiti in da je skrajno nevarno, ako bode tako postopala tudi za naprej. Ravno iz

tega razloga pa bi bilo nemško vseučilišče v Ljubljani, ki bi — kakor je čisto naravno — postalo prava ponemčevalnica proti skupnemu državnemu interesu. Skupni državni interes more zastopati le slovensko vseučilišče s stolicama za nemški in hrvatski jezik. vseučilišče torej, za kakoršno smo se mi ogrevali.

Gospôda moja! Njegova eksclenca gospod poslanec baron Schwegel se je pa tudi jako simpatično izrekel v nekem drugem oziru. On je dejal, da on in stranka njegova je za pospeševanje narodnega razvoja našega in da nič več ne stoji na stališču, na katerem so nekdanj stali poslanci, ki so zasedali prostore veleposestniške kurije v tej visokej zbornici, temveč da je to stališče že davno premagano. Te simpatične besede, katere imajo resnično podlago v obnašanju gospodov od te (desne — rechten) strani visoke zbornice, z veseljem pozdravljam in tudi prav rad potrjujem, da se je silno veliko izpremenilo v tej visokej zbornici, odkar so prišli častiti gospodje veleposestniški poslanci do prepričanja, da ne gre več, na tak način zanikavati vseh pravic slovenskega naroda, kakor se je to godilo nekdanj in da ne gré s tem narodom postopati, kakor z brezpravnim. Torej to stališče je premagano in, ker je premagano, ni nemogoče, da se ne zblizamo popolnoma in da se ne združijo vse stranke v deželi v jedno samo stranko, ako gospodje od te (desne — rechten) strani visoke zbornice storé še korak naprej. Če namreč pravijo, da so za napredek slovenskega naroda, naj ne postopajo potem malenkostno, kakor postopajo v marsikakih stvareh, o katerih želim, da bi se več ne pojavile, ker so proti razvoju slovenskega rodu. Če njegova eksclenca, ki je izpregovoril te simpatične besede, katere so zlasti mene jako živo zadele, ker želim, da bi se res enkrat doseglo sporazumljenje med nami, nekoliko nazaj pomisli in si v spomin pokliče debato, ki se je pred dvema letoma vršila v tej visokej zbornici gledé slovenskega vseučilišča v Ljubljani, tedaj bo moral priznati, da mora naravna posledica njegovih besedij biti, ker so za razvoj naroda popolne srednje šole in pa vseučilišče največjega pomena, da se, ako se v tej zbornici ponovi predlog gledé vseučilišča v Ljubljani, odloči on s častitimi gospodi tovariši, ki sedé z njim v istem klubu, da glasujejo z nami. (Poslanec Lenarčič: — Abgeordneter Lenarčič: „Se ne bo zgodilo!“) Gospod poslanec Lenarčič pravi, da se kaj takega ne bo zgodilo. Tudi jaz ne vem ali se bo zgodilo, ali ne, toda z ozirom na besede, ki jih je izustil načelnik in voditelj častite stranke na desni te visoke zbornice, bi smeli pričakovati, da gospodje pridejo tudi še do takega stališča.

No, gospôda moja, gospod predgovornik je pa, dasi to po mojem mnenju ne spada v okvir današnje razprave, spravi v razgovor tudi nekatere moje odredbe in pred vsem ono gledé uličnih tablic v Ljubljani, katera pa ni moja, temveč je odredba občinskega ljubljanskega sveta. Kakor sem rekel, stvar ne spada v današnjo razpravo; ker se je je pa Njegova eksclenca dotaknil, bodi mi dovoljeno izpregovoriti nekoliko o njej. Gospôda moja, mi imamo

v Ljubljani velik denarni zavod, ki zelo dobro prospeva in ki si je nabral tekom svojega poslovanja jako veliko premoženje in sicer deloma res od pripadnikov nemške stranke v deželi, največ pa vendar iz žuljev slovenskega naroda. Ta zavod je Kranjska hranilnica, katera si je sezidala pred nekaj leti jako lepo poslopje. Vsi bi bili takrat pričakovali, da bodo gospodje, ki sedé v upravnem svetu te hranilnice, ker je denar, s katerim se je sezidalo to poslopje, večinoma prihajal od slovenskega naroda, spoznali, da je potreba na tem zavodu napraviti tudi slovenske napise. Tega pa gospodje niso storili. Gospôda moja, pojdemo dalje! Lansko leto se je v Ljubljani otvorila tkalsko-umetna šola po velikodušnem podpiranju Kranjske hranilnice. Kranjska hranilnica je na tej šoli, dasiravno smo pričakovali, da se bo drugače zgodilo, ker se je to vršilo lani, torej prav blizo našim dnem, o katerih se tukaj od častitih gospodov od te (desne — rechten) strani visoke zbornice čujejo take pomirljive besede, dala napraviti zopet samo nemški napis. Gospôda moja! V tem zavodu imajo člani vašega kluba merodajen vpliv; pričakovati se je torej smelo, da bodo, ker zastopajo v deželnem zboru manjšino prebivalstva, priznali vsaj to, da je manjšina nasproti večini dolžna toliko obzirnosti, da vsaj na tako žaljiv način ne prezira njenega jezika. Vsaj v tem slučaju niti ne zahtevamo, da naj bi se bilo slovenskemu jeziku odkazalo prvo mesto, dasi bi mu to mesto šlo, temveč mi smo zadovoljni, če se mu odkaže saj drugo mesto. S tem bi bila pa manjšina deželnega prebivalstva jako lepo zasvedočila svojo koncilijantnost nasproti drugi narodnosti ter pokazala, da je res na stališču, na katerem, kakor nas je zatrjeval, stoji ekscelenca gospod poslanec baron Schwegel. Izbila bi bila tudi nam s tem vsako orožje iz rok ter se za vselej izognila očitaniu, da se manjšina deželnega prebivalstva vedno še ziblje v nazorih, v kakoršnih se je zibala tedaj, ko je še imela absolutno moč v ljubljanskem mestu, in se ji je s posebnim pritiskom posrečilo celo priti v tej visokej zbornici do večine. To se pa ni zgodilo in jaz moram reči, da to zelo obžalujem, kajti če bi se bilo zgodilo, bi občinskemu svetu ljubljanskemu ne bilo mogoče napraviti samoslovenskih uličnih napisov. Gospod dr. Schaffer sicer kiha; jaz pa vendar mislim, da je to argument, ki ga treba uvaževati. On utegne sicer reči, da je Kranjska hranilnica privaten zavod, ulični napisi pa da so javni; ne da se pa vendar tajiti, da obstoji med tema dvema zadevama nek kavzalni neksus. Naj bi bila Kranjska hranilnica postopala nekoliko drugače in naj bi bila tisto pomirljivost, o kateri se je danes govorilo, in koncilijantnost nasproti nam tudi v dejanju pokazala! Nikakor pa ni prav, da se zahteva koncilijantnost samo od nas, dočim se nam na drugi strani daje zaušnica za zaušnico v narodnem oziru.

Gledé uličnih napisov v Ljubljani bi pa omenil še nekaj. Malo je mož v naprednej nemški stranki državnega zbora, ki bi imeli toliko vpliva, kakor ekscelenca gospod poslanec baron Schwegel; malo je mož, ki bi tudi pri drugih nemških strankah v

državnem zboru imeli toliko vpliva, kakor on; malo je končno mož, ki bi pri osrednji vladi imeli toliko vpliva, kakor ga ima njegova ekscelenca. Gospôda moja, ali ne bi njegova ekscelenca hotela nekoliko tega svojega vpliva porabiti v to, da skuša ublažiti pri nemških strankah tisto silno nasprotje, ki se med njimi v poslednjem času pojavlja proti slovenskemu narodu; ali ne bi hotel nekoliko svojega vpliva porabiti pri svojih somišljenikih na Štajarskem in na Koroškem, da bi nekoliko mileje postopali nasproti slovenskemu narodu, ki tvori n. pr. na Štajarskem dobro tretjino deželnega prebivalstva? Gospôda moja, če bi on to storil, bi njegova posredovanja gotovo ne ostala brezuspešna in potem bi bili taki sklepi, kakor je bil binkoštni program, ki se je, če se ne motim, izvršil pod njegovim predsedstvom, in s katerim se hoče koroškim in štajerskim Slovencem vreči vrv okrog vratu, nemogoči. Kako lepo bi pa tudi bilo, ako bi se izvedelo, da so se po posredovanju Njega ekscelence, na primer v Celju, uvedli dvojezični ulični napisi — seveda na prvem mestu v nemškem in še le na drugem v slovenskem jeziku. Vsaj še tega ne zahtevamo, naj bi slovenski jezik zavzemal v Celju prvo mesto, dasiravno je okolica tega mesta čisto slovenska in je v Celju vsaj polovica prebivalcev slovenske narodnosti. Gospôda moja! To bi bil najlepši pot do spreobrnjenja nas Ljubljancanov. Dokler pa imate za nas samo lepe besede in nas z besedami zagotavljate svojih simpatij, v dejanju pa teh simpatij ne pokažete, toliko časa ne zahtevajte, da bi mi bili tisti pohlevneži, ki bi Vam na ljubo odstopali od svojih pravic; vsaj jih brez tega imamo jako malo. Apelujem torej na častite gospode tovariše iz veleposestva, s katerimi tako prijetno sodelujemo in prijazno občujemo in ki so vsi možje najboljšega srca — apelujem zlasti na njihovega vodjo gospoda poslanca barona Schweglja — da naj porabijo svoj vpliv v tem smislu, kakor sem ravnokar dejal, in videli bodo, da utihnejo narodnostni prepiri v naši deželi. Naj se gospodje potrudijo, da naši rojaki na Štajarskem in drugod pridejo do najelementarnejših pravic; naj poskusijo pridobiti spodnještajarska mesta, da uvedó dvojezične ulične napise in jaz ne dvomim, da bo potem tudi občinski svet ljubljanski zopet napraviti dal dvojezične ulične napise. Pred vsem ga pa prosim posredovati, da tisti možje, ki imajo v Kranjski hranilnici sukno in škarje v rokah, pridejo do prepričanja, da je dobro, koristno in pravično, ako na svojih poslopih napravijo v beli Ljubljani dvojezične napise, poleg nemških torej tudi slovenske.

S temi besedami sklepam izzvano politično debato, katera, kakor vidim, gospodu poslancu dr. Schafferju ni popolnoma ustrezala, ker je nekoliko razburjen, katera je pa dobra in zdrava bila, da se razbistrijo pojmi med nami in da smo si povedali to, kar smo si od ene in druge strani povedati imeli. Sklepam z besedami častitega gospoda tovariša Luckmanna: „Mir bodi med nami“; toda mir na pravični podlagi in, kadar nam pomagате ustanoviti ta pravični mir, segli si bomo s častitim

gospodom poslancem Luckmannom v roke in bomo rekli: „Mir, gospod poslanec, mir, katerega ste želeli, da se povrne med nas, ta mir se je povrnil v deželo. Slava Vam!“

(Živahno odobravanje v središču in na levi. — Lebhafter Beifall im Centrum und links.)

Abgeordneter Dr. Schaffer:

Ich bitte um's Wort!

Poročevalec Hribar:

Pardon, nanekaj sem pozabil. Tukaj je šeresolucija gospoda poslanca pl. Lenkha, ki mi je jako simpatična in katero z veseljem pozdravljam. Res je, da se malo premalo ozira na naših srednjih šolah na domačo zgodovino. In vendar, kaj more biti v lepšo vspodbudo za mladeniče, ko to, da se iz zgodovine ožje domovine učé, kako se je razvijala in kako so predniki naši živeli in delovali za njo. Mislim torej, da bo visoka zbornica z veseljem glasovala za resolucijo gospoda poslanca pl. Lenkha, kakor tudi za resolucijo gospoda poslanca Šubica, ki popolnjuje resolucijo gospoda poslanca pl. Lenkha v tem smislu, da naj deželni odbor tudi poskrbi za potrebne učne knjige. Priporočam torej obe resoluciji v soglasni sprejem.

Landeshauptmann:

Der Herr Abgeordnete Dr. Schaffer hat das Wort zu einer factischen Berichtigung.

Abgeordneter Dr. Schaffer:

Ich bedauere außerordentlich, nach dem Stande der Debatte nicht Gelegenheit zu haben, ausführlich in dieselbe eingreifen zu können, da mir nur mehr die Möglichkeit gegeben ist, einige factische Berichtigungen vorzubringen. Wäre es mir möglich, bei diesem Anlasse eingehend zu sprechen, so würde ich noch in ganz anderer Weise, als ich es jetzt thun kann, zu erwiedern mich verpflichtet halten.

Vor Allem fühle ich mich gedrängt, das tiefste Bedauern auszusprechen, daß der sehr geehrte Berichterstatter in jeder Session mindestens einmal es sich nicht versagen kann, seinem nationalen Fanatismus die Zügel schießen zu lassen und hier gegen die Deutschen Oesterreichs in einer meiner Meinung nach unverantwortlichen Weise fortwährend Verdächtigungen ihres Patriotismus und ihrer Loyalität vorzubringen. (Klici: — Rufe: Bravo!) Das ist eine so überaus bedauerliche Erscheinung, daß ich fast behaupten möchte: dieses Bedauern werde nicht nur von meinen Parteigenossen, sondern auch von der Mehrheit des Hauses getheilt. (Poslanec exsclenca baron Schwegel: — Abgeordneter Excellenz Freiherr von Schwegel: „Ich hoffe es!“ — Poslanec Kalan: — Abgeordneter Kalan: „A, tisto pa ne!“)

Das Zweite, was ich berichtigen will, ist der Vorwurf, wir hätten in der Universitätsfrage einen geradezu

parteiischen Standpunkt eingenommen. Ich berichtige dies einfach thatsächlich damit, indem ich den Antrag vorlese, den ich damals zu stellen die Ehre hatte. Er hat gelautet (bere — liest): „Die hohe Regierung wird aufgefordert, im verfassungsmäßigen Wege die Errichtung einer Universität in Laibach mit einer theologischen, juridischen und philosophischen Facultät zu erwirken, in welcher neben den Vorlesungen in deutscher Sprache in einzelnen Fächern auch solche in slovenischer Sprache und eventuell in anderen Landessprachen der südlichen Kronländer abgehalten werden.“

Ich bitte nunmehr darüber ein Urtheil zu fällen, ob das ein vom Parteistandpunkte gestellter Antrag war, ein Antrag, der nebenbei bemerkt, kaum in einigen Nuancen vom Antrage Majaron sich unterschied.

Die letzte thatsächliche Berichtigung, die ich vorzubringen habe, betrifft die krainische Sparcasse.

Wenn hier von Undankbarkeit gesprochen wurde, so glaube ich, gibt es keinen größeren Act von Undankbarkeit, als ihn der Berichterstatter in seinen heutigen Ausführungen gegen die Sparcasse begangen hat.

Worin bestehen die angeblichen „Zausnice“ der krainischen Sparcasse gegenüber dem slovenischen Volke? Sie bestehen darin, daß die Sparcasse Hunderttausende für die Stiftungen und Herstellungen gespendet hat, welche, wenn nicht ausschließlich, so doch zu 90 % dem slovenischen Volke zugute kommen. Ich freue mich meinerseits über diese Widmungen, zugleich aber stelle ich es dem Urtheile des ganzen Hauses anheim, ob auf Grund solcher Leistungen die Angriffe des Herrn Berichterstatters gegen die krainische Sparcasse irgend welche Berechtigung hatten. (Odobravanje. — Beifall.)

Poročevalec Hribar:

Na te faktične popravke bodi tudi meni dovoljen faktičen popravek, pri čemer pa pripominjam, da je gospod poslanec dr. Schaffer v svojih izvajanjih nekoliko prestopil meje faktičnega popravka. Ako se je zavaroval proti temu, da sem govoril o nemškem fanatizmu, po mojem mnenju on ni bil v to poklican, ker sem jaz — kar bodi še jedenkrat konstatovano — lojalno priznal, da moje besede ne leté na jednega ali drugega člana te visoke zbornice, tedaj tudi ne na-nj. Fakta pa, da so se take stvari, o katerih sem govoril, v državi pojavile, ne more gospod poslanec dr. Schaffer zanikati.

Gledé vseučilišča pa on pravi, da se moja in njegova resolucija samo v nuancah razlikujeta. Ako bi bilo temu res tako, potem bi se bili gospodje poslanci od te (desne — rechten) strani visoke zbornice tem lažje pridružili predlogu gospoda poslanca dr. Majarona in sklep gledé vseučilišča bi se bil dosel segel soglasno.

Naravnost pa zavračam očitanje nehvaležnosti nasproti Kranjski hranilnici. Kranjska hranilnica ni prišla nič drugače v razpravo, kakor da sem jaz omenil samonemškega napisa na njenem poslopu in na novi šoli v Virantovi hiši. Kako je pa mogoče iz tega izvajati, da smo nehvaležni Kranjski hranilnici,

tega ne morem umeti. Ker je pa častiti gospod tovariš dr. Schaffer dejal, da daje Kranjska hranilnica jako velike podpore in da 90% teh podpor pride v korist slovenskemu narodu, konstatujem jaz, da se Kranjska hranilnica pri svojih sklepih gledé podpor odlikuje z neko ekskluzivnostjo. Ona namreč — razun dobrodelnih zavodov — podpira samo nemško-narodne naprave, v tem, ko daje slovensko-narodnim društvom in zavodom — kakor nalašč in v zasramovanje — tako majhne zneske, da o njih ni vredno govoriti. Nemškemu šolskemu društvu, nemškemu gledališču in drugim nemškim zavodom pa res daje tako velike podpore, da to z ozirom na način, kako se njen dobiček zbira, nikakor opravičeno ni.

Deželni glavar:

Preidimo torej na glasovanje.

Gospodje poslanci, ki se strinjajo s predlogom finančnega odseka, da se pri poglavju VIII. sprejme redna potreščina v znesku 1,025.344 K, izredna v znesku 122.663 K in skupna v znesku 1,148.007 K, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Sedaj prosim gospoda poročevalca, da izvoli še prečitati resolucijo gospodov poslancev pl. Lenkha in Šubica.

Poročevalec Hribar:

Resolucija gospoda poslanca pl. Lenkha se glasi:

(bere: — liest:)

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Der Landesausschuss werde beauftragt, sich bezüglich der Einführung des Studiums der krainischen Geschichtsfunde als nicht obligaten Lehrgegenstand an den Mittelschulen des Landes Krain mit dem k. k. Unterrichts-Ministerium ins Einvernehmen zu setzen. Sollten bezüglich der Aufnahme dieses Unterrichtes als selbständiger Lehrgegenstand Einwendungen erhoben werden, so wäre zumindest eine erhöhte Berücksichtigung der heimatischen Geschichte im Rahmen des allgemeinen Geschichtsunterrichtes anzustreben.“

(Obvelja. — Angenommen.)

Dalje je gospod poslanec Šubic predlagal sledečo resolucijo:

„Deželnemu odboru se naroča, da se obrne do strokovnjaka zgodovinarja-geografa, ki bi spisal primerno učno knjigo za pouk v domovinoznanstvu, ter zagotovi dotičnemu nagrado iz kredita za spisovanje učnih knjig za srednje šole.“

(Obvelja. — Angenommen.)

Nadalje predlagam, da se pri poglavju IX. „Občila“ sprejme potreščina in sicer redna v znesku 207.600 K, izredna v znesku 5400 K, in skupna v znesku 213.000 K.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Pakiž ima besedo.

Poslanec Pakiž:

Visoka zbornica! Prečastiti gospodje tovariši! Že zopet pridem z glasom vpijočega v naših puščavah. Slavni zbor! To je vsem gospodom poslancem znano, da se že toliko in toliko let potezam za prekoristno postajo na progi Dolenjskih železnic, za postajo v Žlebiču. Slavni zbor! Če je kaka prošnja utemeljena, je gotovo bila moja prošnja v tem oziru vsekako utemeljena (Poročevalec Hribar: — Berichterstatter Hribar: „Res je!“) in sicer je dokaz to, da so vsi gospodje brez izjeme potrdili, da je res na mestu, da se tamkaj železnična postaja zgradi. Gospoda moja, ko je bila prej razdeljena priloga deželnega odbora, sem prečital IX. poglavje o občilih in o Dolenjskih železnicah. Žalibog ni nič omenjenega — vsaj jaz nisem opazil — o zgradbi postaje v Žlebiču. toliko manj pa o kaki svoti, ki bi bila odločena za to zgradbo. (Poročevalec Hribar: — Berichterstatter Hribar: „Dežela ne bo plačevala!“) Gospoda moja, če se toliko in toliko izdâ za vsakojake stvari in sicer večinoma za take, od katerih nima dežela nič dohodka, izvzemši občila in take stvari, gospoda moja, potem bi pač lahko tudi pri tej stvari dežela dala pripomoček, ki bi bil naložen na ogromne obresti. (Poročevalec Hribar: — Berichterstatter Hribar: „Na posebno velike ne!“) Na velike, gospoda moja, ogromne obresti bi to prinašalo, kajti sedem ali osem občin bi svoje blago dovažalo in odvažalo, vse, kar ga ima, oziroma dobi po železnici, ako bi bila v v Žlebiču postaja. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „Pa bi bilo treba še ceste popravljati!“) Pričakoval bi bil, da bo gospodom v finančnem odseku prišla ta stvar na misel. (Poročevalec Hribar: — Berichterstatter Hribar: „Pa ni prišla, smo pozabili!“ — Veselost. — Heiterkeit.) Dovolite, prečastiti gospod deželni glavar, da se poslužim neke šaljive primere v ribniškem pomenu. Vedel sem sicer, da tukaj notri v poročilu ne bom našel ničesar o postaji v Žlebiču in da gospodje v finančnem odseku nimajo misli za take stvari (Poročevalec Hribar: — Berichterstatter Hribar: „Slaba sodba o nas!“ — Veselost. — Heiterkeit), pa vendar sem se hotel enako Ribničanu, ki je iskal zgubljenega konja in rekel: „Vajm, da ga nej v tej dolini, pa ga grem vendar iskat, da bom videl, (Živahna veselost. — Lebhaftes Heiterkeit) sam o tem prepričati in res nisem ničesar našel v poročilu gospoda poročevalca. (Poročevalec Hribar: — Berichterstatter Hribar: „V tisti dolini ga tudi ni bilo!“) Gospoda moja, pomislite, da je občina Sodražica dala prispevek za zgradbo Dolenjskih železnic z namenom, da se jej dá postaja v Žlebiču. (Poročevalec Hribar: — Berichterstatter Hribar: „Koliko je dala?“) Za 2000 gld. je vzela tistih akcijskih po-gojem — verjemite mi, da je resnica, jaz nisem nikoli bil tisti, ki bi bil laži govoril — da se bo zgradila postaja v Žlebiču. Lansko leto sem povedal

v tem oziru resnico in letos jo ponavljam, žalibog, storilo se ni nič. Ekscelenca, prevzvišeni gospod baron Schwegel, prosim Vas, kajti Vi ste glavni papa pri Dolenjskih železnicah (Živahna veselost in ploskanje. — Lebhaftes Heiterkeit und Händeklatschen), prosim Vas, usmilite se Vi te stvari in prepričan sem, če boste Vi rekli, da je potrebna, gotovo bomo postajo dobili. Prosim Vas vse gospode, vse prečastite gospode poslance oziroma moje tovariše, sodite pravično o tej stvari. Prej sem omenil, da je sedem ali osem občin, katere bi se posluževale te postaje. Sedaj svoje blago — posebno oddaljenejša — ne morejo na Ortnek izpeljati. Prečastiti gospodje, eno prošnjo Vam toplo na srce polagam, rešite to ubogo ljudstvo, Vaše sobrate v teh občinah. Imen posameznih občin ne bom našteval, vsaj se že nahajajo v stenografičnih zapisnikih drugih let (Živahna veselost — Lebhaftes Heiterkeit), ampak to prošnjo vam še enkrat polagam na srca: Rešite to ubogo ljudstvo in sicer iz pekla oziroma vsaj iz vic. (Ponovljena veselost in ploskanje — Erneuerte Heiterkeit und Händeklatschen.) Jaz prav toplo priporočam, da se to na znanje vzame. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „Predlagajte kak znesek!“ — Poročevalec Hribar: — Berichterstatter Hribar: „Napišite resolucijo!“) Pa bote ugovarjali!? (Poročevalec Hribar: — Berichterstatter Hribar: „Nič, podpiral jo bom!“) Prosim gospodje, še nisem končal, bom potem stavil resolucijo.

Torej rekel sem prej, da bi bil deželni prispevek naložen na ogromne obresti. Že sedaj se iz ribniških in kočevskih namreč knežjih gozdov izvažajo silno veliko oglja po novi cesti na postajo v Ribnici. Da smo pa to dosegli, je vzrok ta, ker so železniške tarife ravno pri tem blagu znižane. Za les pa tarife niso znižane in torej se les dosedaj ni mogel izvažati. Postaja v Žlebiču pa bi promet silno povzdignila. Z vsem tem, mislim, sem kolikor toliko dokazal, da je resnično potrebna ta zgradba in prepričan sem, da bota država in dežela imeli ogromnih dohodkov od nje in da poslednji, o čemer se zmirom pritožujemo, ne bo treba več za Dolenjske železnice dokladati. To so tisti novi viri dohodkov, o katerih je bivši poslanec gospod dvorni svetnik Šuklje rekel, da jih moramo iskati, samo da nam jih tu ni treba šele iskati, ker jih že imamo v rokah in smo jih imeli v rokah od začetka, samo da jih nismo hoteli izkoristiti.

Torej jaz stavljam sledečo resolucijo:

„Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da se obrne do upravnega sveta Dolenjskih železnic s prošnjo, da se čimprej napravi železniška postaja v Žlebiču.“

(Živahno odobravanje. — Lebhafter Beifall.)

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo resolucijo gospoda poslanca Pakiža, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Resolucija je zadosti podprta in je torej v razpravi.

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec ekscelenca baron Schwegel ima besedo.

Abgeordneter Excellenz Freiherr von Schwegel:

Ich werde nicht viel sprechen über den Gegenstand, den der Herr Vorredner behandelt hat, sondern über einen anderen Gegenstand einige Worte bemerken. Ueber den Antrag Pakitz glaube ich aus dem Grunde nicht mich äußern zu sollen, weil die Sache in Verhandlung ist und in keiner Weise meiner ausschließlichen Competenz untersteht. Es ist der Standpunkt hervorzuheben, den ich wiederholt betont habe, dass ich glaube, dass nicht vom Lande die Errichtung von Haltestellen auszugehen hat, sondern dass die durch ihr Interesse Betheiligten dies verfügen sollen; diese Angelegenheit muss daher auch von einem anderen Gesichtspunkte als dem des Herrn Vorredners beurtheilt werden.

Ich möchte nur bemerken, dass es sich hier hauptsächlich um etwas Anderes handelt, als um das Interesse der Unterfrainer Bahnen, es handelt sich um die Interessen des Landes. Der Verwaltungsrath, in welchem ja der Landesauschuss vertreten ist, hat diese Angelegenheit wiederholt geprüft und wenn der Verwaltungsrath auf das Sorgfältigste bestrebt war, in diesen Dingen mit der größten Sparfamkeit vorzugehen, so lag dies im Interesse des Landes, weil vermieden werden muss, dass aus dieser Angelegenheit bedeutende Kosten erwachsen.

Es ist übrigens diese Sache im Zuge; neuerlich ist eine Zuschrift an den Verwaltungsrath gelangt, die nächster Tage verhandelt werden wird, und in welcher von Seite der Interessenten bestimmte Anträge werden gestellt werden.

Aber nicht dieser Gegenstand war es, der mich bestimmte, das Wort zu ergreifen, sondern ich bitte, mir einige Worte zu einem anderen Gegenstande zu gestatten.

In einer der früheren Sitzungen ist ein Beschluss gefasst worden, der der zweiten Verbindungsbahn mit Triest den besten Erfolg wünscht und ich füge den Wunsch hinzu, dass nicht politische Differenzen im Reichsrathe eine Erledigung dieser Angelegenheit verhindern mögen. Ich würde aber bei diesem Anlasse unter der Voraussetzung, dass die zweite Verbindungsbahn nach den Anträgen der Regierung durchgeführt wird, auf etwas aufmerksam machen, wodurch die Interessen des Landes, beziehungsweise von Neumarkt tangiert werden. Wir haben im Landtagsbeschlusse eine Summe votiert, welche für den Bau der Verbindungsbahn zwischen Neumarkt und den Anschluss an die Rudolfsbahn gewährt werden soll. Nun ruht die Angelegenheit und sie musste ruhen aus dem Grunde, weil die Entscheidung nicht getroffen war, nach welcher Richtung der Anschluss erfolgen soll. Die Frage stand offen, ob der Anschluss nach Krainburg oder nach einem westlicheren Punkte stattfinden soll.

In einer früheren Sitzung ist ausdrücklich anerkannt worden, dass für den Fall, als die zweite Verbindungsbahn nach Triest über die Wochein geführt werden sollte, der Anschluss der Neumarkter Bahn mehr im Westen, also in

der Richtung nach Lees gesucht werden müßte. Heute geht der Antrag der Regierung dahin, daß die Verbindungsbahn über die Wocheln geführt werden soll.

Das Consortium, welches für die Errichtung der Bahn von Neumarktl zum Anschlusse an die Rudolfsbahn besteht, hat die Angelegenheit geprüft und sich entschieden dafür ausgesprochen, daß mit allem Nachdrucke Schritte bei der Regierung gethan werden, daß im Augenblicke, wo bezüglich der zweiten Verbindungsbahn das betreffende Gesetz zustande kommt, auch die Frage des Ausbaues der Localbahn zwischen Neumarktl und einem entsprechenden Punkte der Rudolfsbahn in Angriff genommen werde.

Das Consortium empfiehlt die Verbindung in westlicher Richtung gegen Lees oder unter Umständen selbst gegen Scherannitz zu, weil heute eine Verhandlung darüber stattfindet, ob an jener Stelle ein Frachtenbahnhof errichtet werden kann, der den von vielen Seiten gestellten Anforderungen besser entspricht, als dies jetzt in Hsling der Fall ist.

Nachdem das Consortium in dieser Angelegenheit sich mit einer Eingabe an die Regierung und an den Landesauschuß wenden wird, wollte ich den Anlaß benützen, nicht um einen Antrag zu stellen, sondern um hier den Landesauschuß zu bitten, sich auf das rascheste, aber auch in wärmster Weise für die Bewilligung dieser Anschlussverlängerung zu verwenden und weiter dahin zu wirken, daß dieser Bahnbau, sobald die Hauptfrage entschieden ist, sobald als möglich in Angriff genommen und durchgeführt werde. Mit diesen Worten wollte ich diese Angelegenheit in Erinnerung bringen. (Klici: — Rufe: Dobro!)

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Božič ima besedo.

Poslanec Božič:

Visoka zbornica! Leta 1896. so bile vložile občine: Idrija, Dole in Rovte prošnjo na visoki deželni zbor, da naj bi se takozvana „stara Vrhniška cesta“, ki vodi od Idrije na Rovtarsko cesto, uvrstila med okrajne ceste. O potrebi te uvrstitve mi ni treba izgubljati nobene besede dalje, ampak opozarjam le na sklep XI. seje z dne 31. januarija 1896, ki se glasi tako-le:

„Prošnja županstev v Idriji, Dolih in Rovtah za uvrstitev občinske ceste Idrija - Dole - Rovte med okrajne ceste izroči se deželnemu odboru z naročilom, naj poizvé mnenje prizadetih cestnih odborov in idrijskega rudnika ter naj, ako bodo ta poročila ugodna, potrebno ukrene, da se prošnji ustreže.“

Kolikor je meni znano, moram reči, da okrajno-cestni odbor idrijski nima ničesar proti uvrstitvi omenjene ceste med okrajne ceste. Najbrže se je ta stvar izročila deželnemu stavbnemu uradu, toda pretekla so že štiri leta, dotična prošnja pa še vedno ni rešena, dasi bi bilo gledé na prometne ozire jako potrebno, da se ta zadeva čim preje reši. Da

se torej ta stvar pospeši, si usojam predlagati naslednjo resolucijo:

„Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča tekom letošnjega leta izvršiti deželnega zbora sklep XI. seje dne 31. januarija 1896, zadevajoč uvrstitev občinske ceste Idrija-Dole-Rovte mej okrajne ceste.“

Nadalje bi si izprosil besedo še v naslednji zadevi:

Vsled razglasila c. kr. deželnega predsednika na Kranjskem z dne 28. junija 1893, s katerim se na podstavi obstoječih zakonov in predpisov z odobrenjem c. kr. ministerstva za notranje stvari razglasa cestno-policijski red za državne ceste na Kranjskem, se določa v § 16. sledeče:

„Vsi vozovi morajo, kjer posebne okolnosti ne zahtevajo izjem, na levo ogibati se in na desno prehitevati, ter se prehitevajočim kakor tudi nasproti prihajajočim vozovom vselej brez obotavljanja ogniti.“

V tej zadevi moram omeniti, da sicer pri nas v naši deželi v tem pogledu ni nedostatkov, vsaj meni niso znani, ampak jaz, ki živim na meji Kranjske dežele, občutim vendar nekako pomanjkljivost v tem določilu odnosno, da treba to določilo spraviti v sklad z dotičnimi določili v drugih deželah. Na Primorskem in Hrvaškem veljajo namreč ravno nasprotna določila, da je na desno se ogibati in na levo prehitevati.

Vsled tega prihajajo prebivalci, ki živijo ob meji, čestokrat na cesti v jako neprijetne položaje, zgodijo se opetovano male nesreče. Gotovo bi bilo v javnem interesu, da bi se na kak način določilo našega cestno-policijskega reda prilagodilo dotičnim določilom, ki veljajo na Primorskem in Hrvaškem, ali pa da stopi naša vlada v dogovor z vlado na Primorskem oziroma Hrvaškem, da se ona prilagodi našim razmeram ter se na ta način odstranijo dosedanja nedostatki.

Vsled tega predlagam nastopno resolucijo:

„Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru naroča se, obrniti se do cesarske vlade s prošnjo, naj stori potrebne korake, da se § 16. razglasila c. kr. deželnega predsednika na Kranjskem z dne 28. junija 1893. prilagodi izogibanje in prehitevanje vozov tudi na Hrvaškem in Primorskem.“

In končno mi je omeniti še neke zadeve.

Lansko leto vložile so nekatere občine vipavskega sodnega okraja prošnjo, naj bi se občinska cesta iz Št. Vida do Mavč in dalje skozi občino Lože na Slap in od braniškega mosta do braniške cerkve uvrstila med okrajne ceste. V tej zadevi omenjam le na kratko, da je goriška dežela žrtvovala ogromne svote v to, da bi se zveza po Braniški dolini z Gorico napravila brez klancev in zavarovala do Kranjske meje pred burjo. Ker dotična cesta, katere zgradba se bliža svojemu koncu, ne

more priti do deželne ceste, ki vodi na Trst, marveč se nahaja en košček do mostu v Branici na kranjskih tleh, in kratek del te ceste je še sedaj občinska cesta, koristno in umestno bi bilo, da se popolni dotična cestna zveza z Goriško, za kar bi bilo potrebno, da se občinska pot med cerkvijo v Branici in med tržaško deželno cesto uvrsti med okrajne ceste, ter cestno omrežje na ta način popolni; istakop pa tudi uvrsti med okrajne ceste občinska cesta od St. Vida na Mavče in Lože. Okrajno-cestni odbor vipavski se je, kolikor je meni znano, že izrekel za to uvrstitev in bi po mojih mislih ne bilo zadržka za uvrstitev, ako ne bo tehničnih ovir, a to naj se izvrši na ta način, da se izroči cesta javnemu prometu takrat, ko bo dodelana deželna cesta goriška po Braniški dolini. Da se to čim preje in gotovo doseže, predlagam še nastopno resolucijo:

„Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru naroča se, pospešiti uvrstitev občinske ceste St. Vid-Mavče-Lože-Slap in od braniškega mosta do primorske meje v Branici mej okrajne ceste.“

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo predloge gospoda poslanca Božiča, izvolijo ustati.

(Se podpró. — Werden unterstützt.)

Predlogi so zadosti podprti in so toraj v razpravi.

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec Hribar:

Gospoda tovariša Pakiža sem prav zelo obžaloval, da je kot pravi Ribničan iskal konja v dolini, v kateri ga ni bilo. Ker pa dva Ribničana več vesta, kakor eden, posrečilo se je končno vendarle, ko mu je priskočil tovariš Višnikar na pomoč, ki je šel konja iskat v pravo dolino, da se je ta konj tudi res našel. Jaz bi želel, da bi njegova resolucija ne bila neuspešna; kajti obžalovati bi bilo res, ko bi pri vsem njegovem prizadevanju in po toplih besedah, s katerimi je — ravnajoč se po izreku: Gutta cavat lapidem non vi, sed saepe cadendo — v vsakem zasedanju priporočal napravo železnične postaje v Žlebiču, svoje iskrene želje ne videl izpolnjene. Ker se je pa tako lepo obrnil do „glavnega papa“ dolenjskih železnic, je pričakovati, da bo ta „glavni papa“ njegov prijazni odgovor vzel na znanje in pri upravnem svetu dolenjskih železnic izposloval, da se žlebiška postaja napravi. Vsaj troški ne bodo Bog ve kako veliki, kajti velike postaje ondi brez tega ni treba, temveč se lahko napravi postajališče, s čemer bo ustrezno želji gospoda poslanca Pakiža, ter ga napolnilo z zado-

voljstvom videčega, da je končno vendarle priboril stvar, za katero se je toliko časa potegoval. Takrat pa, ko bo postaja dograjena, naj se na njej napravi transparentni napis: „Postaja Žlebič“ in v oklepaju: „Pakiževa postaja“.

Opazkam gospoda poslanca ekscelece barona Schwegla pritrjujem v polni meri; gledé vseh resolucij, katere je predlagal gospod poslanec Božič, pa priporočam samo, naj bi jih visoka zbornica soglasno sprejela.

Deželni glavar:

Preidimo torej na glasovanje in sicer najprej o predlogu gospoda poročevalca.

Gospodje poslanci, ki se strinjajo s tem, da se IX. poglavje sprejme s številkami, katere je navedel gospod poročevalec, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Prosim gospoda poročevalca, da prečita pri tem poglavju predlagane resolucije.

Poročevalec Hribar:

Gospod poslanec Pakiž je predlagal nastopno resolucijo:

(bere: — liest:)

„Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da se obrne do upravnega sveta dolenjskih železnic s prošnjo, da naj se čimpreje napravi železniška postaja v Žlebiču.“

(Obvelja. — Angenommen.)

Dalje se glasi prva resolucija gospoda poslanca Božiča:

(bere: — liest:)

„Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča tekom letošnjega leta izvršiti deželnega zbora sklep XI. seje dne 31. januarija 1896, zadevajoč uvrstitev občinske ceste Idrija-Dole-Rovte mej okrajne ceste.“

(Obvelja. — Angenommen.)

Druga resolucija gospoda poslanca Božiča se glasi:

(bere: — liest:)

„Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru naroča se, obrniti se do cesarske vlade s prošnjo, naj stori potrebne korake, da se šu 16. razglasila c. kr. deželnega predsednika na Kranjskem z dne 28. junija 1893 prilagodi izogibanje in prehitevanje vozov tudi na Hrvatskem in Primorskem.“

(Obvelja. — Angenommen.)

Končno je gospod poslanec Božič predlagal še sledečo resolucijo:

(bere: — liest:)

„Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru naroča se, pospešiti uvrstitev občinske ceste Št. Vid-Mavče-Lože-Slap in ceste od braniškega mosta do primorske meje v Branici mej okrajne ceste.“

(Obvelja. — Angenommen.)

Prestopajoč k X. poglavju „Priprava in vojaštvo“ predlagam, da se pri tem poglavju sprejme redna potrebščina v znesku 28.100 K.

(Obvelja. — Angenommen.)

Pri XI. poglavju „Deželni dolgovi“ nasvetujem, da se sprejme potrebščina v ordinariju v znesku 412.938 K, v ekstraordinariju v znesku 22.100 K, in skupna v znesku 435.038 K.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Luckmann ima besedo.

Abgeordneter Luckmann:

Ich habe bereits in der Generaldebatte zu bemerken mir erlaubt, daß ich diese Streichung nicht für ganz richtig halte. Die Äußerungen des verehrten Berichterstatters haben mich theilweise überzeugt, daß es vielleicht angängig ist, die 33.000 K für die Rückzahlung an den Staat nicht einzustellen, weil er hofft und wir alle hoffen, daß der Staat dem Lande entgegenkommen und eine Pro-longation gewähren wird.

Was jedoch die Streichung der 24.000 K für die Rückzahlung an die Sparcasse betrifft, so halte ich die Ausführungen des Referenten für nicht richtig auch vom buchhalterischen Standpunkte. Es ist das Darlehen, welches in früheren Jahren für die Abgänge des Landesfondes bei der Sparcasse aufgenommen wurde, nur provisorisch rückgezahlt worden. Auf den Schuldschein des Landes waren die jährlichen Annuitäten vorgeschrieben. Die Sparcasse wird dieselben nicht verlangen, weil sie das Geld hat. Aber die Sparcasse kann auf diesen Schuldschein diejenigen Annuitäten, die bereits fällig sind, nicht geben. Sie wird, wenn sie den ganzen Betrag geben soll, einen neuen Schuldschein verlangen und sie würde für den Mehrbetrag, der als rückzahlbar fällig war, nicht mehr auf diesen Schuldschein geben können. Es werden neue Schulden gemacht. Da scheint es mir richtig, wenn wir die 24.000 K, die wir hätten zurückzahlen sollen, einstellen und den Landes-ausschuß ermächtigen, ein um diesen Betrag höheres Darlehen aufzunehmen. Ich möchte auch bitten, daß der Referent des Landesfondes sich darüber äußern möge, ob er nicht nothwendig hat, ein neues Darlehen aufzunehmen.

Im Uebrigen beantrage ich die Einstellung des Betrages von 24.000 K unter Titel II § 2 im ordentlichen Erfordernisse.

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo predlog gospoda poslanca Luckmanna, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadosti podprt in je torej v razpravi.

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Murnik ima besedo.

Poslanec ces. svetnik Murnik:

Omenjam, da je deželni odbor zaradi tega postavil v letošnji proračun teh 24.000 K, ker se je lanskega leta tudi postavilo v proračun 12.000 K. Ali visoki deželni zbor je izbrisal tistih 12.000 K in se tukaj ni nič zaračunilo za leto 1899. Deželni odbor je tedaj letos zaradi tega, da bi se držali dolžnega pisma, oziroma pogodbe, po kateri se ima vsako leto toliko in toliko nazaj plačati, vračunil obrok za letos in za lansko leto, ali v finančnem odseku se je omenjalo, da pravzaprav dežela Kranjski hranilnici ni dolžna dotičnega zneska, o katerem se je tukaj govorilo, in da jej bo še le zopet dolžna postala, ko bo rabila denar za zgradbo deželnega dvorca in druga poslopja in je bil torej tudi mnenja, da Kranjska hranilnica dotičnih zneskov od l. 1899. in letošnjega leta ne bo tirjala. Razložek je samo ta, da bomo Kranjski hranilnici dalje časa dolžni ostali. Torej jaz za svojo osebo menim, da lahko pri tem črtanju ostanemo, ker sem popolnoma preverjen, da ne bo treba Kranjski hranilnici za tri leta na enkrat plačati in bom iz tega vzroka tudi glasoval za predlog današnjega gospoda poročevalca. Kar se pa tiče onih 33.000 K, ki so zaračunjene za obresti triodstotnega posojila, se pa sklicujem na svoje poročilo, katero sem včeraj imel, in iz katerega sledi, da je deželni odbor vso stvar popolnoma pravilno proračunil. Potrditi pa moram tudi jaz, da koncem leta ne bomo imeli plačati teh 33.000 K. C. kr. finančno ministerstvo je dovolilo, da se bodo obresti, ki so se nabrale od onega dné, ko smo dobili triodstotno državno posojilo v znesku 1,100.000 K do konca leta 1900, izplačale v 20 letih, pričenši s 1. januarjem 1901.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec Hribar:

Gledé triodstotnih obresti tudi častiti gospod poslanec Luckmann ni ugovarjal. Jaz bi le toliko pripomnil, da se je toliko v proračun postavilo, kar bo treba plačati. Prihodnje leto bomo morali v proračunu poskrbeti za prvi obrok odplačila, ako se nam ne bodo dovolile tiste olajšave, za katere smo včeraj prosili in pa za dvajsetino obresti, ki so na-

rastle do sedaj. To se mora postaviti v proračun za prihodnje leto, odbivši znesek 44.000 K, ki so že doslej bili v proračunih. Gledé drugega mnenja častitega gospoda tovariša Luckmanna pa moram obžalovati, da se, akoravno se v knjigovodstvenih zadevah po navadi ž njim strinjam, ne morem strinjati z njegovim nazorom, kajti zahteva po plačilu amortizacijskega roka za leti 1898 in 1899 je le fiktivna. Kakor hitro dolg ne obstaja, tega amortizacijskega roka ni treba plačati, ko se bo pa novo posojilo najelo, potem se bo s Kranjsko hranilnico treba dogovoriti, da bo morebiti dotično dolžno pismo za dve leti podaljšala. Torej za letos ne bo potreba teh 24.000 K in jaz torej še enkrat priporočam, da se to poglavje sprejme nespremenjeno po nasvetu finančnega odseka.

Abgeordneter Luckmann:

Ich bitte um das Wort zu einer factischen Bemerkung. Mich leitet nur das eine Moment, daß es nach meiner Ansicht nicht angeht, so ohne Weiteres im Budget eine Post zu streichen und dem Landesauschuß zu ermächtigen, ein Darlehen auf einige Jahre zu prolongieren. Wenn eine Prolongation stattfindet, muß mindestens ein Beschluß des Landtages vorliegen. Wenn einfach eine Streichung erfolgt, ohne daß der Landesauschuß ermächtigt wird, gewissermaßen ein neues Darlehen aufzunehmen, scheint mir dies nicht ganz den Formen zu entsprechen, wenn auch de facto der Berichterstatter Recht hat, wenn er sagt, wir brauchen den Betrag nicht. Aber wenigstens müßte eine Resolution beschloffen werden, welche den Landesauschuß ermächtigt, das Darlehen, welches gebraucht wurde zur Deckung der Abgänge des Landesfonds, zu verlängern. Sonst wird die Sache in einer Weise behandelt, die in Geldangelegenheiten nicht am Platze ist.

Poročevalec Hribar:

Jaz torej izjavljam, da akceptujem mnenje gospoda poslanca Luckmanna, da se dá deželnemu odboru pravica najeti posojilo in podaljšati amortizacijo dobo na 50 let, kakor je bilo prej pogojeno, in priporočam njegovo resolucijo.

Deželni glavar:

Prosim gospoda poslanca Luckmanna, da mi izroči pisani predlog.

Abgeordneter Luckmann:

Mein Antrag geht dahin, daß man die 24.000 K einstellt und dem Landesauschuß die Ermächtigung verleiht, ein Darlehen aufzunehmen. Wenn aber das nicht beliebt würde, so glaube ich, daß der Referent, wenn die Streichung beschloffen wird, einen Antrag stellen soll, daß der Landesauschuß ermächtigt wird, das frühere Darlehen zu prolongieren.

Deželni glavar:

Prosim torej glasovati o predlogu gospoda poslanca Luckmanna, da se postavi v proračun znesek 24.000 K.

Gospodje, ki pritrujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Poročevalec Hribar:

Vsled tega sklepa se redna potrebščina pri poglavju XI. zviša za 24.000 K, namreč na 436.938 K. Izredna znaša 22.100 K, torej skupna 459.038 K in jaz predlagam, da se XI. poglavje s temi zneski sprejme.

(Obvelja. — Angenommen.)

Konečno predlagam, da se pri XII. poglavju „Razni troški“ sprejme redna potrebščina v znesku 12.000 K, izredna v znesku 12.000 K in skupna v znesku 24.000 K.

(Obvelja. — Angenommen.)

Skupna potrebščina pri vseh dvanajstih poglavjih znaša torej in sicer: redna 2,640.062 K, izredna 404.277 K in skupna 3,044.339 K.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sedaj prestopam k pokritju.

(Bere skupne svote pokritja pri poglavjih I.—XIII. iz priloge 52., ki obveljajo brez razgovora. — Čiše die Bedeckungssummen der Capitel I.—XIII. aus Beilage 52, welche unverändert angenommen werden.)

Skupno lastno pokritje torej znaša 195.305 K v ordinariju, 104.508 K v ekstraordinariju, torej skupaj 299.813 K.

Deželni glavar:

Gospod poslanec cesarski svetnik Murnik ima besedo.

Poslanec ces. svetnik Murnik:

Finančni odsek je iz pokritja izpustil poglavje XIV. „Državni preodkaz namesto doklad na osebno dohodnino — Staatliche Ueberweisung an Stelle der Zuschläge zur Personaleinkommensteuer“, zato pa stavlja pod št. 5. predlog:

„5.) Na mesto doklade na osebni dohodninski davek se proračuna državni prispevek s 76.000 K kot na Kranjsko deželo odpadli delež od zneska 6,000.000 K, ki se bo pri novem osebnem davku več nabral.

5.) Der an Stelle des Zuschlages zur Personaleinkommensteuer zu tretende Staatsbeitrag wird mit 76.000 K als der auf das Land Krain entfallenden Tante vom Betrage per 6,000.000 K, welcher bei der neuen Personaleinkommensteuer mehr eingehoben wird, präliminirt.“

Deželni odbor je to postavil v proračun med redne dohodke, in jaz tudi smatram, da je to popolnoma reden dohodek in da ni treba za to šele posebnega sklepa, še manje pa, da bi se ta stvar predložila v Najvišje potrjenje, ker se ta znesek, ki se tukaj proračunava v pokritju, naslanja že na državni zakon. Jaz bi torej prosil, da bi se med redne dohodke vzelo še pod št. XIV. to, kar je deželni odbor proračunil, in ker sem že pri besedi, bom potem tudi predlagal, da se, če se to sprejme, tudi spremeni skupna številka pri pokritju za dotični znesek.

Poročevalec Hribar:

Mnenje gospoda tovariša ces. svetnika Murnika je opravičeno. Da se je stvar v finančnem odseku opustila, je temu pripisovati, da je imel finančni odsek premalo časa za posvetovanja na razpolaganje.

Jaz torej pritrjujem predlogu gospoda poslanca ces. svetnika Murnika, in se vsled tega skupno pokritje od 299.813 K zviša na 375.813 K.

Predlagam torej, da se sprejme pokritje in sicer redno v znesku 271.305 K, izredno v znesku 104.508 K in skupno v znesku 375.813 K.

(Obvelja. — Angenommen.)

Potemtakem torej znaša skupna potrebsčina 3,044.339 K, skupno pokritje 375.813 K in pokaže se nedostatek v znesku 2,668.526 K.

Sedaj si dovoljujem prečitati predloge finančnega odseka:

(bere: — liest:)

„Visoki deželni zbor skleni:

I. Deželnega zaklada skupna potrebsčina za leto 1900 3,044.339 K
in skupno pokritje 375.813 „
tedaj nedostatek 2,668.520 K
se odobri.

II. V pokritje tega nedostatka pobira naj se v letu 1900:

1.) 40 % na priklada na užitnino od vina, vinskega in sadnega mošta ter od mesa s proračunjenim prihodkom 290.485 K

2.) Samostojna deželna naklada od porabljenih likerjev in vseh poslajenih opojnih tekočin od hektolitra 30 K in od drugih porabljenih žganih opojnih tekočin od hektoliterske stopinje 60 h; prihodek te naklade se proračuna s 840.000 K

Naklada ad 2.) se bode pobirala le do uveljavljenja zvišanega državnega davka na žganje in se s pobiranjem preneha precej, ko bo zveksan ta davek.

3.) Samostojna deželna naklada od porabljenega piva po 2 K od hektolitra s prihodkom 150.000 K.

4.) 40 % na priklada na vse direktne davke izvzemši doklade na osebni dohodninski davek.

Ta dohodek se proračuna s . . . 1,294.361 K.

III. Nedostatek 93.680 K pokrije naj se iz blagajnične gotovine; ko bi le-ta ne zadostovala, pa s kreditno operacijo, za katero naj deželni odbor izprosi dodatnega odobrenja deželnega zbora.

IV. Deželnemu odboru se naroča, da pridobi sklepom ad II. Najvišje pritrjenje.

Der hohe Landtag wolle beschließen:

I. Das Gesamterfordernis für das Jahr 1900 des Landesfondes mit dem Betrage von . . . 3,044.339 K
und die Gesamtbedeckung von . . . 375.813 „
woraus sich ein Abgang von . . . 2,668.520 K
ergibt, wird genehmigt.

II. Zur Bedeckung dieses Abganges sind im Jahre 1900 einzuhoben:

1.) Ein 40 % iger Zuschlag zur Verzehrungssteuer vom Wein, Wein- und Obstmost, sowie vom Fleisch mit dem präliminirten Ertrage per 290.485 K

2.) Eine selbständige Landesauflage auf den Verbrauch von Liqueuren und allen versüßten geistigen Flüssigkeiten vom Hektoliter 30 K und vom Verbrauch anderer geistigen Flüssigkeiten vom Hektolitergrad 60 h mit dem präliminirten Ertrage per 840.000 K.

Die Auflage ad 2 wird nur bis zum Inslebentreten der erhöhten staatlichen Brantweinsteuer eingehoben und wird deren Einhebung gleichzeitig mit der Erhöhung der staatlichen Brantweinsteuer eingestellt.

3.) Eine selbständige Landesauflage auf den Bierverbrauch mit 2 K per Hektoliter — mit dem Ertrage per 150.000 K.

4.) Ein 40 % iger Zuschlag auf alle directen Steuern mit Ausnahme des Zuschlages zur Personal-Einkommensteuer.

Dieser Ertrag wird präliminirt mit 1,294.361 K.

III. Das Deficit von 93.680 K ist aus den Cassabeständen zu decken; sollten diese jedoch dazu nicht hinreichen, mit einer Creditoperation, für die der Landesauschuß die nachträgliche Genehmigung des Landtages zu erwirken haben wird.

IV. Der Landesauschuß wird beauftragt, für die Beschlüsse sub II. die Allerhöchste Genehmigung zu erwirken.

V. Pri 2., 5., 6. in 7. točki 6. naslova VIII. poglavja potrebsčine dovoli se deželnemu odboru virement.

(Vsi predlogi obveljajo brez debate. — Sämmtliche Anträge werden ohne Debatte angenommen.)

Sedaj pa pride predlog, da se sprejmejo naslednje resolucije:

(bere: — liest:)

„I. Z ozirom na ugodni uspeh deželne naklade na žgane opojne tekočine odmeri se za leto 1900 poslujočemu osobju posebna nagrada v znesku 5 % od vsega čistega dohodka, kateri po odbitih remanencah presega znesek 200.000 K. Ta dohodek izračuni se od konsuma 1,615.156 litrov navadnega in 26.600 litrov poslajenega žganja na podlagi na-

klade 36 h od hektoliterske stopinje navadnega in 12 K od hektolitra poslanenega žganja. Deželni odbor se pooblašča, da po svoji previdnosti razdeli to svoto med one pri pobiranju deželne naklade poslujoče osebe, katere se odlikujejo po posebni spretnosti in točnosti. Iz istega zneska naj se eventualno tudi primerno nagradi računski oficijal I. vrste Hinko Lindtner. Ob enem pooblašča se deželni odbor, da sme prav kakor lani plodonosno naložiti del tega zneska.“

(Obvelja. — Angenommen.)

„II. Deželnemu odboru se naroča, da se udeleži zakupne dražbe užitninskega davka na Kranjskem kot ponudnik imenom dežele, in sicer pri vseh zakupnih dražbah, katere se bodo vršile do prihodnjega deželnozborskega zasedanja.“

(Obvelja. — Angenommen.)

„III. Deželnemu odboru se naroča:

- a) gledé na to, da se je v letih 1882—1898 prejelo 46.221 gld. 98 kr. deželnih priklad manje, ko bi se jih bilo imelo prejeti gledé na izkazane svote vplačanih državnih davkov z izrednimi in vojnimi prikladami vred, sestaviti dá podoben izkaz, kakor je oni v tem poročilu obseženi, tudi za leta 1863—1881 ter da se potem obrne do c. kr. finančnega ravnateljstva za Kranjsko s prošnjo, da gorenjo in morebiti tudi za leta 1863—1881 konstatovano razliko pojasniti in deželnemu zakladu — če se pokaže, da je bil prikrajšan — do dotičnega zneska pripomoči blagovoli; za prihodnje pa, da odredi, da bo deželni zaklad prejemal vedno toliko priklad, kolikor mu jih gledé na svoto vplačanih davkov gré.“

Deželni glavar:

Gospod poslanec cesarski svetnik Murnik ima besedo.

Poslanec ces. svetnik Murnik:

Z ozirom na predloge, ki so se v zadnjih letih stavliali, smo prišli do tega, da se sedaj kolikor mogoče bavimo in skušamo dobiti prave številke vplačanega državnega davka oziroma tudi priklad, katere na deželo odpadejo. Gospod poročevalec o deželnem zakladu nam je tukaj podal dva lepa spregleda. Ali jaz za svojo osebo nič ne dvomim, da je ta račun popolnoma pravilen, vendar pa bom kot poročevalec o deželnem zakladu v deželnem odboru skrbel za to, da dobi knjigovodstvo potrebno navodilo, da se ta stvar popolnoma dožene in tudi natančno dokaže, katere številke so popolnoma pravilne gledé vseh teh stvari, ki so v poročilu omenjene. Gospod poročevalec je izračunal, da je morda, za gotovo tudi sam ne trdi, dežela prikrajšana od leta 1882.—1898. za 46.221 gld. 98 kr. Name napravlja to tak utis, da bi si jaz še toliko ne upal trditi, da je to sploh mogoče, ker mislim, da živimo v državi, kjer se vendar ne more

misлити, da bi se za tak znesek mogel prikrajšati eden ali drugi javnih uradov, kakor je tukaj omenjeno, da je mogoče. Na vsak način je dobro, da se je stvar preiskala, in da je gospod poročevalec to spreglednico napravil, kar bo mnogo pomagalo, da bomo res prišli do pravih števil davka, tudi onega davka, od katerega se prikade pobirajo. Jaz seveda ne morem trditi več kakor to, kar nam je finančno ravnateljstvo podalo, da je toliko davka plačanega. To mora resnično biti zato, ker je finančno ravnateljstvo finančnemu ministerstvu gotovo tudi te številke naznanilo. Omenjam pa tukaj le, da se državni davki s prikladami nikakor ne morejo tako primerjati, ker je veliko državnega davka tukaj, ki je prost vsake deželne in državne prikade.

Jaz bi le omenjal c. kr. uradnike in tudi druge uradnike. Potem smo pa tudi mislili, da mora deželni odbor, ako se mu naroči ali ne, to stvar že preiskavati zaradi tega, ker je potrebno, da se ta stvar dožene. Vendar pa bi mislil, ker imamo opraviti z uradom višje stopnje, da ni misliti, da bi se ta ne potrudil po svoji moči dokazati, odkod pride ta razlika za čas, katerega je računil poročevalec v deželnem odboru in deželnem knjigovodstvu.

Jaz tedaj mislim, da naj bi se vsekako resolucija izpremenila, ker sem mnenja, da bi se na ta način ravno tisto doseglo, kar hoče gospod poročevalec, vendar pa naj bi ostalo to, da smo morda za 46.000 gld. prikrajšani. Moja resolucija, s katero mislim, se bo dalo ravno tisto doseči, kar hoče gospod poročevalec, se glasi:

„Da se obrne do c. kr. finančnega ravnateljstva v Ljubljani, da razjasni razliko med uplačanim davkom in deželnimi dokladi.“

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec Hribar:

Gospoda moja, vsaj je lahko mogoče, da je v izkazu, katerega nam je podalo finančno ravnateljstvo in nam ga je deželni odbor priobčil na strani 52. priloge 52, obseženih tudi kaj takih davkov, od katerih se ne pobira doklade. Jaz tega seveda nisem mogel kontrolirati, temveč sem le odračunal osebni dohodninski davek. Vsekako kaže obrniti se za pojasnilo na c. kr. finančno ravnateljstvo, ker se je v nekaterih letih več in v nekaterih manj prejelo, in ker mora deželnemu zboru na tem biti, da dobi jasen pregled, kako se je to moglo zgoditi. Seveda se z resolucijo gospoda poslanca Murnika ravno to doseže, kakor z mojo, in jaz bi s svojega stališča ne imel nič proti njej; ker se je pa v finančnem odseku sprejela resolucija, kakor sem jo jaz predlagal, moram seveda pri tem predlogu ostati.

Deželni glavar:

Torej bomo glasovali in sicer najprej o preminjalnem predlogu gospoda poslanca Murnika.

Gospodje, ki pritrujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog gospoda poslanca ces. svetnika Murnika je sprejet in torej odpade glasovanje o predlogu finančnega odseka.

Poročevalec Hribar:

Dalje pride resolucija, s katero se deželnemu odboru naroča:

(bere: — liest:)

„b) premišljevali, kako bi se dalo pri deželnem odboru uradovanje vrediti tako, da bi vsakemu deželnemu odborniku dodeljena bila stalna konceptna moč in o tem staviti deželnemu zboru že v prihodnjem zasedanji primerne predloge;“

(Obvelja. — Angenommen.)

„c) prevdarjati, kako bi se s pomnožitvijo osebja zamoglo uvesti vseskozi točno uradovanje deželnega knjigovodstva ter tudi o tej zadevi poročati deželnemu zboru v prihodnjem zasedanji. Ko bi se deželnemu odboru to potrebno zdelo, se pa tudi pooblašča najeti že to leto še jedno uradniško moč za deželno knjigovodstvo;“

(Obvelja. — Angenommen.)

„č) obrniti se do cesarske vlade z nujnim pozivom, da bi že osnovane in snujoče se obrtovalne in surovinske zadruge v deželi Kranjskeje kar najizdatneje podpirala z dobavo strojev proti ugodnim odplačilnim pogojem, z nevračljivimi podporami in z brezobrestnimi ali nizkoobrestnimi posojili ter da bi dotične prošnje reševala v kar najkrajšem času;“

(Obvelja. — Angenommen.)

„d) obrniti se do c. kr. učnega ministerstva z nujnim pozivom, naj kar najhitreje mogoče ustanovi v Ljubljani delovodsko šolo za kovinsko obrt mehanično-tehnične smeri in pa za stavbno obrt, ker je taka šola za uspešnejši razvoj teh v deželi Kranjskeje jako dobro zastopanih obrtnih panog neobhodno potrebna in bode za deželo in državo, kar se pridobitnih razmer tiče, prav velicega pomena.“

Deželni glavar:

Gospod poslanec Šubic ima besedo.

Poslanec Šubic:

Gospoda moja! Pri tej točki se je urinila neka — rekel bi — besedna pomota, kajti dotična šola, ki naj bi se opetovano izprosila od učnega erarja se tukaj imenuje: „delovodska šola za kovinsko obrt

mehanično-tehnične smeri.“ Besedi „Kovinska obrt“, sta odveč; v Avstriji imamo samo delovodske šole za mehanično-tehnični obrt oziroma smer, a tu je že zapopaden kovinski obrt. Pravilno bi se torej moralo reči: „delovodska šola mehanično tehnične smeri.“

Nadalje bi priporočal, da bi se naslov tega zavoda tako napravil, kakor ga državna uprava rabi. Državna uprava namreč namerava tudi sedanje strokovne šole za umetni obrt pritegniti tem zavodom, oziroma hoče, kakor pravi v enem svojih odlokov, preustrojiti sedanje strokovne šole v delovodsko šolo, ki bi imela ob enem umetno obrtno smer. Taki zavodi se nahajajo v Avstriji v večjem številu.

Predlagam torej, da bi se predlog pod točko d) glasil sledeče:

„d) obrniti se do c. kr. ministerstva z nujnim pozivom, naj kar najhitreje mogoče ustanovi v Ljubljani delovodsko šolo mehanično-tehnične in umetno-obrtno smeri in pa za stavbno obrt, ker je taka šola za uspešnejši razvoj teh v deželi Kranjskeje jako dobro zastopanih obrtnih panog neobhodno potrebna in bo za deželo in državo, kar se pridobitnih razmer tiče, prav velicega pomena.“

Priporočam torej, da se predlog sprejme v tem besedilu, ker je to besedilo jedino pravo in odgovarjajoče razmeram.

Poročevalec Hribar:

Strinjam se z nasvetovano izpremembo; naj bi se torej sprejelo to-le besedilo:

(bere: — liest:)

„d) obrniti se do c. kr. ministerstva z nujnim pozivom, naj kar najhitreje mogoče ustanovi v Ljubljani delovodsko šolo mehanično-tehnične in umetno-obrtno smeri in pa za stavbno obrt, ker je taka šola za uspešni razvoj teh v deželi Kranjskeje jako dobro zastopanih obrtnih panog neobhodno potrebna in bo za deželo in državo, kar se pridobitnih razmer tiče, prav velicega pomena.“

(Obvelja. — Angenommen.)

Dalje nasvetuje finančni odsek, da se deželnemu odboru naroči:

(bere: — liest:)

„e) da predlaga koncem vsakega leta deželnemu zboru računski pregled o stanju imovine vse učilišnega zaklada.“

(Obvelja. — Angenommen.)

IV S sklepom deželnega zbora z dne 24. januarja 1887 upeljana talija 2 gld. za vsako pokončano vidro se od 1. dne julija 1900 popolnoma odpravlja.“

(Obvelja. — Angenommen.)

Sedaj prosim, da bi se tretje branje še-le popoldne izvršilo, ker je mogoče, da se je v naglici kje vrnila še kaka pomota.

Deželni glavar:

Torej se bo tretje branje izvršilo popoldne.

Sedaj bom sejo prekinil, ker je nemogoče dnevni red v enem končati.

Naznanjam, da ima finančni odsek danes ob 1/2. uri sejo, seja deželnega zbora pa se bo nadaljevala ob 5. uri popoldne.

(Seja prestane ob 2. uri popoldne in se ob 5. uri 20 minut popoldne nadaljuje. — Die Sitzung wird um 2 Uhr Nachmittag unterbrochen und um 5 Uhr 20 Minuten Nachmittag wieder aufgenommen.)

Deželni glavar:

(Pozvoni. — Das Glockenzeichen gebend.)

Konstatujem sklepčnost visoke zbornice in nadaljujemo sejo.

Na vrsto pride najprej tretje branje proračuna deželnega zaklada za leto 1900.

Prosim gospoda poročevalca, da poprime besedo.

Poročevalec Hribar:

Poročalo se je dopoldne, da pride popoldne priloga 68., namreč poročilo finančnega odseka o proračunu deželnega zaklada za leto 1900 v tretje branje. Priporočam torej, da bi se v tretjem branju sprejeli predlogi z revidovanimi številkami, ker so se pri dopoldanski obravnavi vrinile v naglici neke pomote. Iz poglavja VII. je namreč pod redno potrebsčino vstavljeni znesek 200 K za osebno doklado računskega svetnika Hofmanna izbrisati ter uvrstiti v redno potrebsčino v poglavju II., tako da se vsled tega redna potrebsčina v tem poglavju zviša za 200 K, redna potrebsčina v poglavju VII. pa zniža za 200 K.

Potemtakem znaša v poglavju II. redna potrebsčina 149.781 K, izredna 2000 K in skupna 151.781 K.

Pri poglavju VII. pa znaša potrebsčina in sicer redna 522.653 K, izredna 15.000 K in skupna 537.653 K.

Glavne svote potrebsčine pa ostanejo nespremenjene; potrebsčina vseh poglavij znaša namreč 2.640.062 K, izredna 404.277 K in skupna 3.044.339 K.

Po teh popravkih predlagam, da se proračun deželnega zaklada z vsemi predlogi in resolucijami, ki so bili danes zjutraj prečitani, v tretjem branju odobri.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec predlaga, da se proračun deželnega zaklada za leto 1900. potrdi v tretjem branju s tistimi popravki, katere je ravno sedaj naznanil.

Gospodje poslanci, ki pritrujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Proračun je v celoti sprejet in s tem je ta točka rešena.

Na vrsto pride:

4. Ustno poročilo odseka za letno poročilo o letnem poročilu, in sicer o:

§ 3. C: Zdravstvene reči;

4. Mündlicher Bericht des Rechnungsbereichsausschusses über den Rechnungsbereich, und zwar über:

§ 3, C: Sanitätsangelegenheiten.

Poročevalec Graselli:

Deželnega odbora poročilo o zdravstvenih stvareh, o katerem sem že nekaterikrat imel čast poročati visokemu deželnemu zboru v imenu odseka ad hoc, bavi se na prvem mestu, namreč v marginalni številki 130. z denarnim gospodarjenjem zdravstvenih okrožij leta 1898.

Iz izkaza o tem gospodarjenju je razvidno, da to leto dve okrožji nista pobirali nobene zdravstvene doklade. Štiri okrožja so imela 2 %, 15 okrožij 3 %, 8 okrožij 4 %, 6 okrožij 5 %, 1 okrožje 6 % in naposled še 3 okrožja 7 % zdravstvene doklade. Eno okrožje pogrešam v tem izkazu in to najbrž ni o pravem času položilo računa. Povprečni stavek zdravstvene doklade znaša torej 3.64 %.

Izmed posameznih zdravstvenih okrožij je 18 okrožij prekoračilo povpreček, 21 okrožij pa se je vzdržalo pod povprečnim procentnim stavkom. Nasproti letu 1897. se je odstotni stavek znižal za 0.12 %. Leta 1897. so pobirali namreč povprečno 3.76 % zdravstvene doklade, in kakor sem že lansko leto navedel in opozoril, 1896. leta 3.88 %, leta 1895. pa 3.04 % zdravstvene doklade. Veselo znamenje je, da potemtakem zdravstvena doklada vsaj ne raste, nego celo nekoliko pada.

Potrebsčina za plače, starostne doklade in pokojnine okrožnih zdravnikov, dalje za miloščine in vzgojnine njih vdov in sirot je leta 1898. znašala 26.326 gld. 77 kr.; prejšnje leto je znašala 24.797 gld. 31 kr., torej se je zvišala za 1529 gld. 46 kr. Za pokritje navedene potrebsčine je deželni zaklad dobil od zdravstvene doklade 17.519 gld. 87 kr. Prejšnje leto je ta delež znašal 17.608 gld. 66 kr., torej se je leta 1898. skrčil za 88 gld. 79 kr.

Doplačilo za omenjeno svrhu iz deželnega zaklada je leta 1898. znašalo 8806 gld. 90 kr., leta 1897. pa 7188 gld. 65 kr., tedaj se je zvišalo za 1618 gld. 25 kr.

Pokojninski zaklad okrožnih zdravnikov je leta 1898. narastel na 6166 gld. 61 kr. in se je torej nasproti prejšnjemu letu pomnožil za 730 gld. 39 kr.

O ostalih marginalnih številkah tega poglavja nimam omeniti družega, kakor dodati številki 136., da se je živinozdravniška služba v Mokronogu oddala in da je sicer, kakor tukaj deželni odbor poroča, res, da se dotične občine niso izjavile gledé svojega

doneska, da se je pa stvar uravnala na ta način, da je okrajna blagajna davčnega okraja Mokronog prevzela določeni prispevek 400 K.

Naposled je odseku za letno poročilo še opozoriti na marg. številko 146., v kateri je navedeno, da je kranjska hranilnica v Ljubljani občinam Prečna, Brezovica in Božakovo naklonila polovico troška za potovanje in hrano nekaterih nesrečnikov, ki so bili popadeni od stekline sumnih psov; drugo polovico teh troškov je prevzel deželni odbor. Odseku se je zdelo umestno, visoko zbornico s hvaležnim priznanjem opozoriti na ta blagotvorni čin kranjske hranilnice, sicer pa predlagam, da deželni zbor § 3. lit. C. letnega poročila deželnega odbora vzemi na znanje.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu odseka za letno poročilo, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Dalje pride:

§ 4: Deželne podpore;

§ 4: Landesunterstützungen.

Berichterstatter III.

Hohes Haus! Ich habe die Ehre, im Namen des Rechenschaftsberichts-ausschusses über § 4 „Landesunterstützungen“ zu referieren. Nachdem ich annehme, dass die verehrten Herren den diesbezüglichen Bericht durchgelesen und Vergleiche angestellt haben, werde ich mich nur auf die Totalsummen beschränken. Die Summe sämmtlicher Unterstützungen im Jahre 1899 beträgt 22.978 fl. 42 $\frac{1}{2}$ fr. gegenüber dem Betrage von 27.190 fl. 11 fr. des Jahres 1898. Es sind daher die Unterstützungen im Jahre 1899 um 4211 fl. 68 $\frac{1}{2}$ fr. geringer, als sie im Jahre 1898 waren.

Der Rechenschaftsberichts-ausschuss stellt dahin den Antrag:

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

§ 4 des Rechenschaftsberichtes wird genehmigend zur Kenntnis genommen.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Dr. Žitnik ima besedo.

Poslanec dr. Žitnik:

Visoka zbornica! Ekscelenca gospod deželni predsednik je včeraj prečital odgovor na svoječasni govor gospoda poslanca Božiča, ki ga je imel povodom obravnave o dodatkih in v tem odgovoru se je prevzvišeni gospod deželni predsednik mimogredé spominjal tudi moje osebe, in je omenjal, da sem jaz vložil dve prošnji na ministerstvo za podporo po toči poškodovanim Vipavcem, namreč eno meseca avgusta, in eno meseca novembra lanskega leta. Prevzvišeni gospod potem navaja v svoji dotični izjavi, da sem jaz: 1. pretiraval škodo in 2. navajal nekatere neresnične podatke gledé zemljiškega davka. Ker včeraj slučajno nisem bil tukaj, ko je gospod deželni predsednik prečital svoj odgovor na interpelacijo, so me tovariši opozorili, ker so neki odstavek napačno tolmačili. Zato smatram kot svojo dolžnost, da pri tej priliki stvar s svojega stališča pojasnim. Jaz sem navedel namreč škodo, katera se je zgodila v vipavski dolini na podlagi podatkov, katere sem dobil od županstev v Vipavi. Pozvan sem bil od nekaterih davkoplačevalcev oziroma gospodov iz vipavske doline, da izposlujem primerno podporo in storil sem to potem s prošnjo, katero sem naravnost na ministerstvo odposlal. To povdarjam, ker se mi je očitalo, zakaj se v te stvari vtikam. Konstatiram, da mi je ekscelenca gospod ministerski predsednik Körber naravnost v državni zbornici rekel: »Naredite prošnjo in pošljite jo naravnost meni, ob enem pojdite v Ljubljano in k okrajnemu glavarstvu v Postojno, in ondi prosite gospode, da rečejo »amen« na prošnjo, katero potem meni izročite.« To so bile besede Körberjeve in zato sem jaz prošnjo preko deželne vlade poslal ministerstvu, deželne vlade pa s tem nisem hotel žaliti, ker sem dobro vedel, da pride prošnja nazaj do nižje instance v poročanje. To sem hotel konstatirati z ozirom na neko drugo očitjanje. Kar se tiče podatkov gledé po komisiji cenjene škode, izpisal sem jih iz poročil županstev. En gospod župan tukaj stoji, gospod poslanec Božič. Ako so številke napačne, ne morem jaz za to; jaz nisem bil v Vipavi. Gledé drugih števil, kar se tiče zemljiškega davka, konstatiram samo to, da sem ob tistem času, ko sem prišel iz Postojne, šel k finančni direkciji in tam mi je gospod svetnik Mrak dal tiste številke. Meni se je samemu jako čudno zdelo, da so številke tako majhne. Dozdevalo se mi je, da so to samo svote, ki so se od zemljiškega davka odpisale, toda gospod je rekel, da so to prave številke, ter mi jih je sam prepisal. To ni bila torej moja pomota, ampak pomota drugih, katero sem naprej podal.

Da sem se oglasil k besedi, imam še drug povod. Iz te izjave se more posneti in se je tolmačilo med tovariši, in se more tolmačiti, da bi bil jaz, ko sem pisal tisti dve prošnji — prosim, dvakrat sem se nalašč peljal na Dunaj, potem sem se na besede Körberjeve, ki mi je rekel, da je 5000 gld. na razpolago, celo noč vozil v Postojno in potem zopet nazaj na Dunaj, — torej, da bi bil jaz toliko nepreviden, ali takov bedak, da bi bil rekel, saj v Vipavi

ni bede. Takov jaz nisem in tako nizko me ne smete soditi. Nemški prevod odgovora na interpelacijo daje današnji uradni list, in tu čitam sledeči odstavek:

(bere: — liest:)

„Der Herr Abgeordnete hat in seinem zweiten Gesuche selbst zugestanden, „daß die erwähnten Hagelschäden nicht erst einen Nothstand im engsten Sinne verursacht haben, jedoch der ergebenst Gefertigte erlaubt sich auf einen permanenten Nothstand im Wippacher Gerichtsbezirke hinzuweisen, welcher durch die letzten Elementarereignisse nur noch verschärft wurde.“

Jaz nisem tako več nemškega sloga, in mogoče je, da je bila nemščina slaba, ampak ugovarjal sem na besede okrajnega glavarja, katere je gospod tovariš Božič proti moji volji tukaj izrekel: „Ich müßte lügen, wenn ich sagen würde, daß in Wippach ein Nothstand herrscht.“ Jaz sem rekel, da bi se vsled toče ljudje v Ameriko pač ne izseljevali, to ne, vendar pa je v Vipavi permanentna beda, in ta toča je bedo še poojstrila. To sem tudi izrazil v prošnji na osrednjo vlado. Torej te moje besede so se po pomoti napačno tolmačile. To sem hotel konstatirati.

Obžalujem pa, da se ravno v tem slučaju ni prošnji ugodilo, dočim se je v drugih krajih n. pr. na Dolenjskem takoj na kratke prošnje dovolila podpora. Se enkrat ponavljam: Na Dunaju se mi je obljubilo za Vipavce nekaj tisočakov podpore vsled toče, toda z dostavkom, ako okrajno glavarstvo, oziroma deželna vlada priporoča prošnjo, katero sem vložil na Dunaju. V tej nadi sem pisal tovarišu gospodu Božiču, toda varal sem se, ker gospod okrajni glavar v Postojni ni podpiral prošnje.

Torej jaz zavračam podtikanje malobrižnosti, kakor da bi bil jaz rekel, da ni treba podpore za Vipavce. To sem hotel konstatirati.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Božič ima besedo.

Poslanec Božič:

Prosim besede v pojasnilo na opomnje gospoda poslanca dr. Žitnika v zadevi odgovora Njega ekselence gospoda deželnega predsednika na moj govor v 10. seji ob priliki, ko se je poročalo o davkih.

Jaz sem takrat v prvi vrsti govoril o davčnem odpisu. Naglašal sem, da je bila toča po Vipavskem mnogo škode provzročila in da je bila dolžnost vlade odpisati davke, ako se je škoda po toči konstatovala. Prizadete občine, to je konstatovano, so tedaj storile svojo dolžnost: vse so pravočasno priglasile dotično elementarno nezgodo in okrajno glavarstvo Postojnsko je potem odposlalo komisijo, ki je dotično škodo precenila; v koliki meri jo je pa tudi točno precenila, tega ne preiskujem, to je njena stvar. Istina pa je, da se je škoda po toči konstatirala in

da je bila prvokrat cenjena na 33 ali 34.000 gld., potem pa, ko je bila še enkrat toča, na 40.000 gld. in potem se je — in to se mi ravno čudno zdi — še-le mesca oktobra ali novembra konstatovalo, da škoda ne znaša 40.000 gld., ampak le 20.000 gld. Ali bodi temu že kakorkoli, to ne pride toliko v poštev, glavna stvar je, da se je v resnici škoda zgodila in bila cenjena in da bi se bili morali torej davki primerno odpisati po vseh občinah, koder je bila toča pobila.

Njega ekselence gospod deželni predsednik v svojem tedanjem govoru na to ni ničesar odgovoril, ampak je le kar tako mimogredé prišel na podpore. Gledé podpor samih pa moram konstatovati, da, ako se je v resnici škoda zgodila, je bilo potem z isto mero meriti na Vipavskem, kakor se je merilo na Dolenjskem.

Jaz gotovo bratom na Dolenjskem ne zavidam njihove podpore, marveč želim, da je čimveč dobé v slučaju nesreče, a zdi se mi z druge strani umestno, da se dá podpora tudi siromakom na Vipavskem, ki so največ trpeli. Jaz tu ne mislim na imovitejše posestnike — Njega ekselence je bil spjel svoj govor na drugo polje — samo na vas Gradišče, ne pa na štiri občine ter je rekel, da si stvar še bolj olajša, da imajo v vasi Gradišče večinoma Vipavski tržani, graščina in župnija svoje vinograde, torej posestniki, ki tako nesrečo laglje prenesejo. Jaz moram temu nasproti konstatovati, da ima v vasi Gradišče Vipavska graščina samo en majhen vinograd, na katerem pridelava po 10—15 hl. vina, dalje ima župnija Vipavska le en vinograd, vsi drugi vinogradi pa pripadajo 65 gospodarjem iz Gradišča. To so sami siromaki, ki so bili skozi tri leta, od leta 1895 naprej po toči prizadeti in so torej gotovo ozira vredni. Jaz ne zahtevam tega, da bi se podpora delila premožnim posestnikom, ampak le siromakom in ti so je potrebni, pa ne le Gradiščani, ampak upoštevati se morajo tudi vse druge vasi, ki so bile po toči prizadete, ter je bilo torej podpore deliti vsem potrebnim tega okraja. To se žalibog ni zgodilo, zakaj da se ni zgodilo, je razvideti iz pojasnil gospoda poslanca dr. Žitnika. Vsekako se mi pa čudno zdi, ker so se na Dolenjskem, kjer razmere niso drugačne, kakor na Vipavskem, podpore delile.

Kdaj da se še-le začenja beda, je relativno. Tudi na Dolenjskem ljudje še niso tako sestradani, da bi morali travo grizti, ampak siromakstvo se gotovo nahaja tudi ondaj, ker je trtna uš pokončala vse vinske pridelke in so ljudje primorani se seliti v Ameriko. Da tudi Vipavci tega ne storé, je morda razlagati le tako, da imajo Vipavci večjo ljubezen do svoje hiše in da se težje ločijo od svoje zemlje. Zato pa Vipavci tudi več trpijo in da se človek o tem prepriča, treba le pregledati zemljiško knjigo, knjige posojilnic, dolgove po prodajalnicah in vsakemu bo potem jasno, da res vlada beda po Vipavskem. Jaz mislim, da je merilo za bedo že to, ako se morajo ljudje zadolževati, da morejo sebe in svojo družino preživiti in pokriti najnujnejše potrebščine in je bilo tedaj od vlade nepre-

mišljeno, pa naj je to zakrivil okrajni glavar Postojnski ali pa kdo drugi, da se ni podpirala prošnja, katero je bil vložil gospod poslanec dr. Žitnik.

Na koncu svojega govora je Njega ekselenca gospod deželni predsednik naglašal, da je okrajni glavar Postojnski zelo brižen za celi okraj in da je lansko leto, ko je bil žled sadno drevje po Pivki hudo pokvaril, o tem temeljito poročal, tako, da se je potem faktično velika podpora dosegla. Jaz ga moram v tem oziru le pohvaliti, ako je to storil; obžalujem pa, da ni jednako postopal glede Vipave, kjer je bila toča v štirih občinah nedogledno več škode provzročila, kakor je bila škoda na drevju vsled žleda v poslednjem slučaju.

S tem sklepam.

Deželni glavar:

Ekselenca gospod deželni predsednik ima besedo.

C. kr. deželni predsednik ekselenca baron Hein:

Obžalujem odkritosrčno, da posestniki v Vipavi niso dobili nobene podpore, ampak po mojih mislih v tem slučaju tudi to ni bilo mogoče. Siromaštvo se najde po celi deželi, v vsaki vasi, v vsakem okraju. Kadar se zahtevajo podpore vsled elementarne nesreče, je treba, da je beda provzročena po elementarnih nezgodah in v tem smislu se mora uprava držati besedila dotičnega zakona. Ta zakon, s katerim se je določila primerna svota, ne vem, dva milijona ali koliko, reče, da je ta svota le v takih slučajih porabiti, v katerih je beda provzročena vsled elementarnih nezgod. Na Vipavskem je siromaštvo in beda, pa ni provzročena bila po toči sami, ampak po žalostnem položaju sploh. Ako se hoče pomagati v tem oziru, potem se mora najprej, jaz mislim, regulacija hudournikov narediti, za katero prosijo dotične občine že toliko in toliko časa. Tam leži vzrok za permanentno siromaštvo, za permanentno bedo. Da so bili prebivalci na Dolenjskem v žalostnem položaju, tega ne bo nihče zanikal, tudi gospod poslanec Božič in dr. Žitnik ne. Jaz sem prepričan po poročilih iz vseh stranij, da je beda bolj velika bila na Dolenjskem nego na Vipavskem. S tem, mislim, da je stvar končana in le priporočati si usojam visoki zbornici, da enkrat reši to važno vprašanje radi regulacije hudournikov na Vipavskem.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, — gospod poročevalec?

Berichterstatter Hlm:

Ich habe nichts zu bemerken.

Deželni glavar:

Preidimo torej na glasovanje.

Gospodje poslanci, ki se strinjajo s predlogom odseka za letno poročilo, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Dalje pride:

§ 7, A: Deželna prisilna delavnica;

§ 7, A: Landeszwangsarbeitsanstalt.

Poročevalec Kušar:

Slavni zbor! Meni je poročati v imenu odseka za letno poročilo o § 7. lit. A. letnega poročila, to je o prisilni delalnici. Odsek se je o stvari posvetoval, pa nima povoda, obširneje poročati.

Iz statističnih podatkov, katere je deželni odbor podal v marg. št. 4, je razvideti, da je bilo koncem leta 1848 v prisilni delalnici 247 odraslih prisiljencev in 45 dečkov, vkup torej 292. Primerjaje to številko z ono konec leta 1897. se pokaže, da je bilo koncem 1898. leta 19 prisiljencev manj v zavodu kakor leta 1897. To bi bilo sicer samo na sebi veselo znamenje, če se število onih oseb, katere treba oddati v tak zavod, zmanjša, toda to veselje zgine, če se uvažuje, da se je le število tujih prisiljencev za 21 zmanjšalo, dočim je število domačih za dva poskočilo.

Odseku za letno poročilo sicer niso znani vzroki, zakaj da se število tujih prisiljencev zmanjšuje, smatral pa je za mogoče, da se morebiti one dežele, ki so do sedaj oddajale svoje prisiljence v naš zavod, poslužujejo še kakega drugega zavoda. Odsek ne stavi v tem oziru nikakega predloga, priporoča pa deželnemu odboru, da tej zadevi obrača svojo pozornost.

Iz marg. štev. 10 se razvidi, da so se leta 1899 prisiljenci v izdatni meri porabili za delo izven zavoda, in sicer je delalo 40 prisiljencev na Savi, 30 pri zgradbi šolskega poslopja v Postojini in 50 pri zgradbi Vrhnjske železnice. To dejstvo spričuje, da se je vodstvo zavoda trudilo, prisiljencem preskrbeti primerna dela in zasluži zaradi tega priznanje.

Drugega bi ne bilo omeniti, kakor da se je pri marg. štev. 8, fabrikacija leta 1898. proti l. 1897. za 2029 gld. 24 kr. zmanjšala.

Jaz predlagam, da se ta § 7 vzame na znanje in odobri.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki se strinjajo s predlogom gospoda poročevalca, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je:

B: Deželni dobrodelni zavodi;

B: Landeswohlthätigkeitsanstalten.

Poročevalec Kušar:

Že lansko leto povdarjal je odsek za letno poročilo, da so lastni troški, ki jih ima dežela za enega bolnika, na nekaterih oddelkih dobrodelnih zavodov, tako v bolnici in porodnišnici, precej višji, kakor določena oskrbna taksa. To velja tudi letos in znova se vsiljuje vprašanje, ali ne bi kazalo, oskrbne takse deloma zvišati. Priporoča se torej, da deželni odbor to vprašanje natančneje prouči in potrebno ukrene, da se oskrbne takse v skladje spravijo s faktičnimi troški.

O marg. št. 26. štel si je odsek v svojo dolžnost pripomniti velikodušnega daru, katerega je volil dr. Mader v obilnem znesku za rekonvalescente in predlagam v imenu odseka, da se mu izreče zahvala za to.

Zadnja točka poročila o deželnih dobrodelnih zavodih omenja, koliko troškov je narastlo za Kranjce, ki so bili oskrbovani v tujih bolnicah.

Tukaj se kaže velika diferenca proti prejšnjemu letu; n. pr. v letu 1898. so oskrbni troški za zunaj Kranjske oskrbovane znašali 100.941 gld. 80 $\frac{1}{2}$ kr. proti letu 1897. v znesku 85.089 gld. 82 $\frac{1}{2}$ kr.

Posebno pa je tukaj svojo pozornost obračati na Trst, kjer so znašali oskrbni troški 27.339 gld. 89 kr., kar je res strašanskega učinka.

To bi bilo proučevati in študirati v deželnem odboru, kako bi se temu dalo v okom priti.

Druzega ni nič poročati in jaz samo predlagam, da se ta oddelek letnega poročila na znanje vzame.

Deželni glavar:

Gospod poslanec dr. Schaffer ima besedo.

Abgeordneter Dr. Schaffer:

Gegenüber den Ausführungen des Herrn Berichterstatters werde ich zwei kurze Bemerkungen machen.

Die Frage der Erhöhung der Verpflegskosten befindet sich beim Landesausschusse bereits im Stadium der Verhandlung, und wenn es gelingt in dieser Richtung einen Erfolg zu erzielen, — es sind nämlich auch Verhandlungen mit der Regierung erforderlich, — so wird der Landesausschuss schon im Laufe dieses Jahres in die Lage kommen, mit einer angemessenen Erhöhung vorzugehen. Das bitte ich in der einen Richtung zur Kenntnis zu nehmen.

Meine zweite Bemerkung betrifft die Triestiner Spitalkosten.

Dieselben bilden seit einer Reihe vom Jahren eine ständige Ueberraschung für alle Leser des Rechenschaftsberichtes, aus dem die kolossalen Summen zu entnehmen sind, welche wir für Krainer Kranke an das Triester Spital

zahlen müssen. Die Herren können überzeugt sein und die Herren Collegen aus dem Landesausschusse werden dies bestätigen, dass wir uns immer bemühen, bezüglich der Behandlung im Triester Spital eine möglichst kurze Dauer zu erwirken und auch in der Richtung uns bestreben, dass die Leute nicht unnöthigerweise aufgenommen werden. Leider ist aber der Erfolg nur ein geringer. Ohne dass ich weitere Vorwürfe gegen das Triester Spital erheben will, ist diese Thatsache vielleicht daraus zu erklären, dass wir leider soviel Krainer in Triest haben, die sich in die nender Stellung befinden und das Spital in ausgedehnter Weise, und wie ich noch hinzufügen will, mit höchst unangenehmen Krankheiten in Anspruch nehmen.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, gospod poročevalec?

Poročevalec Kušar:

Nimam ničesar omeniti, kakor da se gospodu predgovorniku zahvaljujem za pojasnilo in da sem z veseljem na znanje vzel, da želi deželni odbor stvar popraviti.

Deželni glavar:

Nasvet gospoda poročevalca je prvič, da se za volilo dr. Maderja izreče zahvala.

Gospodje, ki pritrujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Drugi predlog je, da se poročilo vzame na znanje.

Gospodje, ki so za ta predlog, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Na vrsto pride točka:

C: Deželni muzej:

C: Landesmuseum.

Berichterstatter Freiherr von Wurzbach:

Hohes Haus! In § 7 lit. C des Rechenschaftsberichtes für das Jahr 1899 berichtet der Landesausschuss über das Landesmuseum.

Der Rechenschaftsbericht ist dem hohen Hause zur Hand, und ich möchte mir nur über zwei interessante Punkte einige Worte erlauben.

Der eine dieser Punkte ist erfreulich, der andere betreibend.

Sehr erfreulich ist die aus Marg. Nr. 35 „Erwerbungen“ ersichtliche Thatsache, dass die Sammlungen des

Museums im Laufe des vergangenen Jahres theils durch Geschenke, theils durch Ankäufe ganz erheblich vermehrt wurden, ohne dass bedeutende Geldmittel oder das Maltraitieren der Bevölkerung mit Gesetzen zur Förderung der Sammlungen erforderlich waren.

Betrübend hingegen ist die Marg. Nr. 33, „Neuaufstellung der Sammlungen“.

In dieser Marg.-Nr. berichtet der Landesauschuss, wohl mit anderen Worten, jedoch ganz deutlich, dass das Musealgebäude schon von Anfang zu klein war, dass insbesondere die römischen und vorrömischen Gegenstände sich vermehren und ausbreiten, dass sie die übrigen Sammlungen vor sich her schieben, und dass in gar nicht ferner Zeit alle miteinander an den Außenmauern des Museums angelangt sein werden, wo sie nicht weiter können (Veselost. — Heiterkeit.), und dass daher in nicht ferner Zeit sehr kostspielige Vorkehrungen zur Unterbringung der immer größer werdenden Sammlungen erforderlich sein werden.

Das berichtet der Landesauschuss, wie gesagt, mit anderen Worten, und das ist angesichts der miserablen Finanzlage des Landes und der uns bereits angedrohten neuen Erbschafts-Steuerung oder sonstigen Formen der Vermögens-Confiscation sehr betäubend.

Der Rechenschaftsberichts-ausschuss stellt den Antrag:
„Der hohe Landtag wolle lit. c des § 7 des Rechenschaftsberichtes zur Kenntnis nehmen.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki se strinjajo s predlogom gospoda poročevalca, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Dalje pride:

§ 8, B: Obrtni poduk;

§ 8, B: Gewerblicher Unterricht.

Poročevalec Klein:

Visoki deželni zbor! Poročati mi je v imenu odseka za letno poročilo in sicer o § 8. črki B.

O marg. štev 55 do vštverno 66 nima odsek ničesar omeniti, kar se tiče marg. štev. 67., ima odsek le z vsem priznanjem pritrditi deželnemu odboru, da je prispeval z 200 K podpore za učni tečaj črevljarske zadrage v Trziču.

Isto tako je pri marg. štev. 68. deželni odbor prispeval za Kuncevo krojaško strokovno učilišče. Kar se tiče tega pouka, je še posebno omeniti, da je c. kr. trgovinsko ministerstvo dovolilo, da napravi c. kr. tehnologični obrtni muzej na Dunaju v Ljubljani tečaj za krojaške mojstre in pomočnike.

Taki tečaji se vršć na Dunaji, zunaj Dunaja pa je bilo mesto Ljubljana prvo, ki je napravilo tečaj. Tečaj se je vršil od 8. februarja do 8. marca t. l. v dvorani »Mestnega doma«. Učil je od ministerstva imenovani strokovni učitelj Matija Kunc 19 mojstrov in 11 pomočnikov. Poduk je obsegal vsa važna ročna dela krojačev: anatomijo telesa, jemanje mere, urezovanje uzorcev, strokovno risanje itd.

Z veliko pohvalo se mora zabeležiti ta poduk, ki bo brezdvomno obilo dobrega sadu prinesel. Na drugi strani pa bi tudi kazalo, učni program na c. kr. strokovni šoli v Ljubljani razširiti v to svrhu, da bi se vpeljal prikojevalni pouk za ženske ter marsikateri učenki ponudila prilika, s časoma krojaški obrt samostojno izvrševati.

Pri tej priliki se pa vidi odseku za letno poročilo potrebno, še posebno opozoriti na naš tesarški in zidarški obrt, katera sta pred vsem, posebno zadnji, v naši domovini zelo zanemarjena, toraj pouka nujno potrebna. Če se dalje pomisli, koliko denarja nam tuji zidarji vsako leto odnesó iz domovine, kateri za služek bi lahko med našim narodom ostal, je očitno, da bi veliko koristil tudi zidarški učni tečaj.

Kakor se vidi, so taki poučni tečaji za naš mali obrt velikega pomena ter se mora, oziraje se na letošnji krojaški poučni tečaj, hvaležno priznati, da je naša vlada začela skrbeti za povzdigo malega obrta.

Odsek za letno poročilo, želeč, da bi se obrtni pouk uspešno gojil, predlaga sledečo resolucijo:

• Visoki deželni zbor skleni:

1 Deželni odbor naj skrbi za to, da se bodo taki poučni tečaji prirejali ne samo v Ljubljani, ampak tudi na deželi, in sicer v raznih strokah, kakor za krojače, črevljarje, tesarje, zidarje, mizarje itd. ter naj se vršć v primernem času.

2. Naj se po mogočnosti skrbi, da se za krojaški poučni tečaj v Ljubljani pridobi primerna dvorana v kaki šoli.«

V ostalem pa predlagam:

Marginalne številke 55 do vštverno 76. letnega poročila vzamejo se odobrevaje na znanje.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Šubic ima besedo.

Poslanec Šubic:

Visoka zbornica! Ker je pri tej točki govor o obrtniji in tudi govor o povzdigi domače obrtnije, si dovoljujem visoko zbornico opozoriti na to, da smo lani v seji dne 12. maja sklenili, naj se aktivira v deželi deželna obrtna komisija. Naloga te deželne komisije bi bila, kakor se je dotični predlog glasil, da pospešuje mali obrt in da osobito skrbi za podporo, povzdigo, razvoj in procvit kranjske obrtnije. Tonalogo naj bi izvrševala deželna obrtna komisija v prvi vrsti s tem, da razširja in vpeljuje nove pri-

znane pripomočke in metode, da oživetvarja učne kurze, prireja razstave in preskrbuje obrtnikom razna delavska sredstva; da pospešuje gospodarsko organizacijo malega obrta s snovanjem zadrug, in končno, da upliva na dajanje kredita za male obrtnike.

Dotični načrt je deželni zbor soglasno sprejel in naročil deželnemu odboru, da osnuje tako deželno obrtno komisijo po principih, ki so bili izrečeni v dotičnem nasvetu.

Od tega sklepa je preteklo skoraj leto in dan, in deželna obrtna komisija še danes ni ustanovljena.

Jaz ne bom še enkrat tukaj povdarjal važnosti take deželne obrtne komisije, ki bi bila osobito v naši deželi potrebna, kjer je malo obrtnije, in se je obrtnikom celo z jezikovnimi razmerami bojevati, katere mu gotove meje stavljajo in ga ovirajo, če se hoče informirati o vseh razmerah obrta na svetu. In važnost te deželne obrtne komisije tiči tudi v tem, da bi bilo treba kaj ukreniti v budgetarnem oziru, ker bo dotična komisija morala računati z gotovimi denarnimi sredstvi, katere bo dobila na razpolago. Torej leto in dan je prešlo in v budgetu popolnoma pogrešam točke, ki bi se nanašala na deželno obrtno komisijo in zopet bo eno leto šlo v večnost, predno nam bo mogoče v denarnem oziru kaj ukreniti. Ker je zadeva važna, dovoljujem si staviti na gospoda deželnega glavarja vprašanje, kaj je vzrok, da deželna obrtna komisija še ni aktivirana, oziroma ali je voljan to komisijo čim preje aktivirati?

Deželni glavar:

Na to mi je čast odgovoriti, da so sedaj že vsi zastopniki izoljeni, in da bo torej mogoče sklicati oziroma aktivirati to komisijo tekom tega meseca.

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, gospod poročevalec?

Poročevalec Klein:

Nimam nič omeniti.

Deželni glavar:

Preidimo torej na glasovanje.

Gospodje poslanci, ki se strinjajo z nasvetom odseka za letno poročilo, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je:

C: Kmetijska šola na Grmu;

C: Landwirtschaftliche Schule in Standen.

Poročevalec Schweiger:

Poročevaje o kmetijski šoli na Grmu hočem se muditi le par trenutkov pri marg. števil. 73., katera

govori o učnem načrtu na tej šoli. Šolsko vodstvo namreč je predložilo na podlagi sklepov enquete z dne 22. aprila 1898. sestavljeni učni načrt oziroma načrt o učencev učnih urah. Deželni odbor je načrt predložil poljedelskemu ministru, katero ga je odobruje na znanje vzelo. Pripomnil bi k temu učnemu načrtu le to, da deželni odbor oziroma deželna izpraševalna komisija naj kolikor mogoče pri vsprejemnem izpitu milo postopa, ali vsaj ne prestrogo in to na podlagi pomisleka, kakšen material se večinoma zglašja za te izpite in dalje, ker spretnost učiteljev in pridnost učencev lahko pospešujeta na zavodu uspehe v napredku. Prvi strožji izpit se je vršil v minoli jeseni in napredek na podlagi tega strožjega izpita — kakošen je, vprašam? Naj na to odgovori faktor, ki mora biti v tem oziru kompetenten. On pravi: »Prvi strogi izpit se je vršil pričetkom tekočega šolskega leta. Poglejte čudo — taki fantje, ki so ga izvrstno prestali, dobijo sedaj kljuge, da je kar čudno videti. Taki, kateri so ga pa komaj in komaj prestali, napredujejo pa kar krasno.«

Tedaj je iz tega razvidno, da imamo prav, ako deželni odbor oziroma izpraševalno komisijo prosimo, da naj pri teh sprejemnih izpiti kolikor mogoče milo postopa, oziroma ne prestrogo, toliko bolj, ker se zglašajo za te izpite kmečki mladeniči, ki so 16. leto že izpolnili. Tedaj sta dve leti že pretekli, potem, ko so izostali iz ponavljalne šole, bodisi da so hodili na enorazrednico ali na večrazrednico in v teh dveh letih so že lahko mnogo pozabili, kar so se v šoli naučili. In dalje se za te izpite zglašajo kmetijski fantje bolj redko. Temu je krivo razmerje zaradi delavskih moči. Zlasti na Dolenjskem je pomanjkanje delavskih moči jako veliko, in zatorej se tudi dečki redkokdaj oglašajo, ker jih stariši pri delu potrebujejo. Če bi se pa po deželi razglasilo, da so sprejemni izpiti prestrogi, bi se zbal ti dečki, češ, čemu bi se zglasili, če pri skušnji pademo in ne bomo sprejeti.

Tedaj vsi ti in drugi faktorji govorijo za to, da naj deželni odbor oziroma dotična izpraševalna komisija kolikor mogoče milo postopa ali vsaj ne prestrogo. Sicer pa prosim visoko zbornico, naj blagovolj točko C § 8. »Kmetijska šola na Grmu« na znanje vzeti in odobriti.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki se strinjajo s predlogom gospoda poročevalca, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Na vrsto pride:

§ 9: Ustanove;

§ 9: Stiftungen.

Poročevalec Schweiger:

Moje poročilo se glasi tako:

Visoka zbornica naj blagovoli, da sprejme § 9. na znanje ter ga odobri.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki se strinjajo s predlogom gospoda poročevalca, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je:

§ 10: Osebne stvari;

§ 10: Personalien.

Poročevalec Graselli:

V § 10. prvi marginalni številki poroča deželni odbor, da je izvršil deželnega zbora sklep o uravnavi prejemkov za deželne uradnike in služabnike, ter se sklicuje gledé podrobnosti na neki prezidijalni spis. Temu spisu sem posnel, da se je potrebsčina za prejemke deželnih uradnikov in služabnikov vsled sklenjene uravnave plač pomnožila efektivno za 9781 gld. ali 19.562 K. Ta številka utegne visoko zbornico zanimati. Sicer pa o vsem § 10. nimam pripomniti ničesa, nego le prosim, da ga visoka zbornica vzame na znanje, kakor ga je na znanje vzel odsek za letno poročilo.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu gospoda poročevalca, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Dalje imamo:

§ 11: Različne reči;

§ 11: Verschiedenes.

Poročevalec Košak:

Slavni zbor! V imenu odseka za letno poročilo mi je čast poročati o § 11. letnega poročila: »Različne stvari.«

O marg. štev. 1—15 nimam ničesar omeniti in prosim, da se vzamejo na znanje.

Marg. štev. 16 nam kaže, koliko se je dalo podpore raznim gasilnim društvom in sicer vsem skupaj 7288 gld. 35 kr. Prosim, da se vzame na znanje.

Istotako naj se vzame na znanje marg. štev. 17.

Marg. štev. 18 nam kaže, koliko je dežela imela čistega dobička od užitnine od vina, mesa in mošta in sicer je bilo čistega dobička leta 1898. 7135 gld. 46 kr.

Marg. štev. 19 kaže nam, koliko je imela dežela l. 1898. dohodka od samostojne deželne naklade na pivo in sicer 89.074 gld. 22½ kr. Prosim, da se vzame na znanje.

Marg. štev. 20. nam kaže računski zaključek o samostojni deželni nakladi na žganje in sicer je bilo čistega dohodka 416.125 gld. 77½ kr.

Prosim, da se ves § 11. letnega poročila vzame na znanje.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Ažman ima besedo.

Poslanec Ažman:

Častiti gospodje zborovalci! Dovolite mi, da obračam Vašo pozornost za par trenutkov na neko prav važno zadevo, o kateri nam je ravnokar poročal poslanec gospod Košak.

Mene vsako leto prav zelo zanima izkaz letnega poročila, ki govori o tem, koliko se je v naši deželi v enem letu potočilo žganja, in koliko doklade je dežela dobila za to. Iz zadnjega izkaza vidimo, da se je leta 1898. iztočilo 1,531.058 litrov in da je dežela dobila za to čistih 424.860 gld. naklade, kar pride na vsacega prebivalca 93 kr. ali blizo 1 gld.

Med posameznimi glavarstvi je gledé na množino povžitega žganja radoljško glavarstvo na prvem mestu, in pride na 26 tisoč prebivalcev 54 tisoč čiste naklade, ali na enega prebivalca 2 gld. 14 kr., ko postavim v novomeškem glavarstvu pride na enega prebivalca 25, v Črnomlju še celo le 15½ kr. Sicer je lahko umeti, zakaj je razloček tako velik. Na Dolenjskem namreč pridelujejo vino, ko na Gorenjskem tega ni.

Tudi delavske razmere uplivajo mnogo na obilnejše povžitje žganja na Gorenjskem. Tukaj namreč se večina možkih prebivalcev peča z drvvarijo, ali pa po tovarnah, fužinah, rudokopih. In tu je gotovo, da v goro ne morejo jemati vina, ker bi bilo prvič predrago in bi se ga težko nosilo in ker bi se tudi dalj časa ne ohranilo. Toraj je večje povžitje žganja v teh krajih kolikor toliko opravičeno, dasiravno s tem nočem trditi, da se te pijače tudi brez potrebe ne povžije velike množine.

Jaz nisem za to, da bi se moralo žganje popolnoma odpraviti in prepovedati; ali od leta do leta rastoči konsum te pijače nas mora vendar napolnje-

vati s strahom in skrbjo, kaj bo z našim rodom, če se ta kuga ne ustavi. Moral bi le znane reči ponavljati, ko bi hotel naštevati pogubne nasledke preobilnega povžitja opojnih pijač, posebno še žganja. Še le zadnjič je častiti gospod poročevalec Povše povdarjal, da je polovica umobolnih in dve tretjine hudodelstev pripisovati preobilnemu vžitju alkohola. Sloveči medicinec Krafft-Ebing pravi: Ko bi alkoholistov ne bilo, bi imela njegova klinika malo opravila.

Ne le, da zavoljo žganjepitja naše ljudstvo duševno propada in telesno hira, požre ta strast tudi neverjetne svote in tira ljudi v revščino. Če že naklada sama na žganje pobere čez 400 tisoč gld., potem je razvidno, da se izda za žganje v naši deželi na leto preko dva milijona. In to, gospôda moja, je tista huda rana na telesu našega naroda, ki zahteva zdravlila, to je rana, ki tira naš narod v pogubo. In če bo naš narod ubožal, ne bo ubožal morebiti zaradi malih prostovoljnih doneskov k bogočastju, ampak zavoljo žganjarske kuge. — Zato ni čuda, da se prijatelji ljudstva prizadevajo, ljudstvo odvrčati od te strasti, s podukom, s knjigami, s cerkvenimi bratovščinami, posebno z družbo treznosti, pa kakor se kaže, le z majhnim uspehom.

Tudi naša dežela je že opetovano skušala, omejiti preobilno žganjepitje. Če smo leta 1896. naklado na žganje povišali od 18 % na 30 %, storili smo to ne samo, da se deželi pomaga k večjim dohodkom, ampak da bi se ustavilo preobilno žganjepitje ali vsaj omejilo. Pa to sredstvo se nam ni posrečilo. Kakor kaže primera, konsum žganja kljub večji nakladi vsako leto raste. Od leta 1896. je konsum žganja narastel od 1.468.017 litrov na 1.531.058, toraj za več kakor 63 tisoč litrov in na enega prebivalca od 76 na 93 kr. Zaredil se bo proletarijat, ki bo nevaren človeški družbi.

Da je treba nekaj storiti zoper preobilno vživanje žganja, spoznala je tudi visoka vlada, ki je izdala po okrajnih glavarstvih naredbo, da se morajo zapreti ob nedeljah in praznikih od 12. ure, v sobotah pa in pred prazniki od 5. ure naprej tiste gostilne, ki točijo žganje kot glavno obrt, in ne le mimogrede v smislu § 13. zakona z dne 23. junija 1881, državni zakon šte. 62. V drugih obrtnijah pa, kjer je združeno s špecerijsko obrtjo, je dovoljeno žganje točiti tudi v tem času, samo v ločenem prostoru. Enako je tudi dovoljeno žganje prodajati v zaprtih posodah.

Gospôda moja! Ta naredba ni in ne bo imela zaželjenega uspeha, zato ne, ker je polovičarska. Doseglo se je le to, da zdaj žganja v malih žganjarjih več popijo, kot v velikih. Posebna potuha se dela s tistim žganjem, katerega prodajajo v zaprtih steklenicah. Nekaj mladih, ali pa tudi starih žganjarjev se zbere, in ti kupijo nekaj steklenic žganja in po raznih hišah popivajo in razgrajajo cele noči. Prašam, ali bi ne bilo bolje, da se pusti točiti žganje v očitnih prostorih, kjer je mogoča kontrola in kjer so vezani na policijsko uro. Najbolje pa bi bilo, da se v omenjenem času točenje in prodaja žganja sploh prepove. Pa tudi dežela naj bi storila svojo dolžnost. Že leta

1884. in 1886. se je v tej zbornici predložil načrt postave zoper pijančevanje, posebno zoper žganjepitje. Ali visoka vlada je zavrgla ta načrt s pretvezo, da je po državnih temeljnih postavah obrt prosta in da bi se s tem škoda godila tistim, ki špirit pridelujejo ali pa prodajajo. Na to je dobro odgovoril ranjki poslanec Klun, da ta izgovor ne velja. Kakor je vlada dolžna ob času živinske kuge ali nalezljive bolezni pri ljudeh vporabljati vsa sredstva zoper nje razširjanje, tako bi bila tudi njena dolžnost, ustavljati ali vsaj omejiti žganjarsko kugo. Vendar pa se ni nič zgodilo in ta kuga se še vedno širi. Zato bi bilo treba izvleči iz prahu omenjene zakonske načrte in jih času primerno predelati. Taka postava naj bi se ozirala posebno na te določbe: Žganja ne prodajati otrokom pred 14. letom in slaboumnim; v nedeljah in praznikih, ter v sobotah in pred prazniki popoldne popolno prepovedati; dolгови, storjeni za žganjepitje, bi se ne mogli sodnijsko izterjevati, žganjetoč vedno bolj skrciti, novih koncesij ne dajati (ali le v najsilnejših slučajih); žganjarja, zavoljo prestopka te postave trikrat kaznovanega, bi se moralo zapreti!

Zato predlagam sledečo resolucijo, in upam, da bodo gospodje poslanci radi pritrdili:

»Deželni zbor-skljeni:

Deželnemu odboru se naroča, na podlagi zakonskih načrtov iz leta 1884. (12. seja 16. oktobra), in iz leta 1886. (10. seja 4. januarja) in oziraje se na današnje razmere izdelati novi načrt postave zoper pijančevanje sploh in zoper žganjepitje posebej, ter tak načrt predložiti v prihodnjem zasedanju; ali če bi to ne kazalo, obrniti se do osrednje vlade, da predloži zadevno postavno državnemu zboru.«

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo resolucijo gospoda poslanca Ažmana, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstüzt.)

Resolucija je zadosti podprta in je torej v razpravi.

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Hribar ima besedo.

Poslanec Hribar:

Visoka zbornica! Pri stvari, o kateri se sedaj razpravlja, se mi zdi potrebno nekoliko besed izpregovoriti o dogodku, ki se ima tekom letošnjega leta izvršiti, to je namreč o občnem ljudskem popisovanju, ki se bo vršilo zadnje dni tekočega leta. Ne bom o tem popisovanju morebiti govoril s splošnega stališča o vseh rubrikah, ki pridejo tukaj v poštev, ampak zdi se mi z ozirom na razmere, ki vladajo v naši državi in na razmere, ki vladajo v naši deželi, potrebno, da opozorim na neko neskladnost, katero je skrajno potrebno odpraviti.

Po dosedaj veljavnih predpisih in naročilih osrednje vlade se vrši štetje tako, da se ljudje popisujejo po občevalnem jeziku. Na ta način se pri nas, kjer toliko narodnosti živi v državi ena poleg druge, nikdar ne more zanesljive številke najti o tem, koliko ljudi pripada eni ali drugi narodnosti.

To vprašanje, namreč konstatovanje, koliko je pripadnikov ene ali druge narodnosti, pa je ravno v naših razmerah, ki so jako komplikovane, velikega pomena.

Danes je bila precej obširna politična debata in naglašalo se je tekom te debate, da je potreba v Avstriji ustvariti mir med narodi. Tega miru pa ne bo prej mogoče vzpostaviti, kakor takrat, kadar se na podlagi faktičnih razmer konstatuje število pripadnikov te in one narodnosti v raznih deželah, okrajih in krajih in se določijo vsi oni predpogoji, ki so neobhodno potrebni, da postane narodnostni mir.

Na Češkem in Moravskem se sedaj vršijo jako važna pogajanja za mir med obema narodnostima, ki živita v teh deželah, in ondi se zlasti na to velika važnost polaga, kako bi bilo jezikovno urediti okraje v okrožja. Do tega pa ni mogoče drugače priti, kakor če se natančno določi število pripadnikov jedne in druge narodnosti. In to je čisto naravno.

Ako gledé pomirjenja narodov vlada še ni tudi po drugih deželah poprijela inicijative, je ta obžalovanja vredna opustitev, ki ni na mestu in katera bo, če se enkrat v resnici doseže mir na Češkem in Moravskem, z nujno silo trkala tudi po drugih deželah na vrata države. Zato pa je važno, da se določi število jedne ali druge narodnosti pri ljudskem štetju.

Gospôda moja! Meni se zdi — sicer o tem nisem natančno poučen — da je enkrat bila mednarodna konferenca, na katerej se je sprejelo načelo, da se ima po vseh državah šteti ljudi po narodnosti, in ne po občevalnem jeziku, kakor je to pri nas v navadi, in ako sem dobro poučen, štejejo tudi res po vseh drugih državah po narodnosti in ne po občevalnem jeziku. Štetje po narodnosti je nekaj čisto drugega, kakor štetje po občevalnem jeziku.

Pri štetju po občevalnem jeziku je samovolji nekaterih organov, ki imajo ljudsko štetje voditi in ki imajo slučajno moč v rokah, jako veliko polje prepuščeno, kajti lahko se reče: v okraju, kjer je večina prebivalstva jednega občevalnega jezika, šteli se bodo vsi ljudje po tem občevalnem jeziku. V tem oziru opozarjam na razmere na Koroškem in Štajarskem izza zadnjega ljudskega številjenja in ravno tako na razmere v nekaterih mestih na Primorskem, zlasti v Trstu. Ondi so uradniki Slovence naravnost k nemškemu, respektive laškemu jeziku pripisovali in argumentovalo se je tako, da je, ker je večina v tem in tem kraju nemška, ali na primer v Trstu laška, čisto naravno, da se tudi tisti, ki morebiti spadajo kaki drugi narodnosti, morajo posluževati v javnem življenju dotičnega občevalnega jezika večine prebivalstva. Vsled tega pa je narod slovenski prikrajšan bil pri številu, ki se je končno izkazalo.

Ker imamo pa tudi mi pravico zahtevati, da se nam varuje posestno stanje, kakor to zahtevajo druge narodnosti, zato bi se mi zdelo pravično, ko bi vlada konečno odredila, kar se je tudi že v državnem zboru zahtevalo, da naj se ne šteje več po občevalnem jeziku, temveč po narodnosti in jaz si dovljujem v tem oziru staviti sledečo resolucijo in prosim, da jo visoka zbornica sprejme:

„Visoki deželni zbor skleni:

Cesarska vlada se pozivlja, da pri letošnjem občnem popisovanju uveljavi mesto dosedaj običajnega štetja ljudij po občevalnem jeziku štetje po narodnosti.“

Deželni glavar:

Jaz sicer nisem hotel gospodu predgovorniku prekiniti besedo, vendar pa moram opozoriti, da stvar, katero je spravil v razgovor, ne spada k marginalnim številkam, o katerih imamo sedaj razpravljati.

Poslanec Hribar:

Meni se zdi, da je sedaj v razpravi poglavje „različne stvari“ iz poročila deželnega odbora.

Slučajno deželni odbor ni imel nobenega povoda se baviti s tem vprašanjem; toda pri „različnih stvareh“ je poslanecem na voljo dano, da različne stvari, s katerimi bi se bil mogel pečati deželni odbor, spravijo v razpravo.

Ako me hoče gospod deželni glavar zavračati in mi daje nekak ukor, protestujem proti temu, ker ima vsak deželni poslanec pravico, kadar je v razpravi § 11. letnega poročila, govoriti o različnih stvareh in opozarjati na važne stvari, ki so potrebne, da pridejo v razpravo.

Deželni glavar:

Jaz gospodu predgovorniku odločno ugovarjam. Jaz nisem nameraval mu dati ukora, kajti, ako bi bil to hotel, bi bil to storil izrecno.

Jaz sem ga le opozoril, da to, kar je spravil v razgovor, ne spada pod nobeno marginalno številko, ki so v razpravi.

Sicer sem ga pa mirno pustil govoriti in bom tudi mirno pustil o njegovi resoluciji glasovati. Da pa varujem avtoriteto predsedstva, moram konstatirati, da to storim iz proste volje, kajti v to razpravo spadajo samo različnosti, ki so predmet te ali one marginalne številke, o katerih razpravlja § 11., ne pa druge stvari, kajti če bi se to tako smatralo, potem bi se smelo pri tej priliki govoriti o vsem, kar se sploh na svetu godi, ker so to tudi različnosti.

Prosim torej, da se konstatira, da jaz govor gospoda poslanca nisem prekinil, in kar je on trdil, da sem mu dal ukor, je neresnično.

Poslanec Hribar:

Jemljem na znanje, da to ni bil ukor.

Abgeordneter Dr. Schaffer:

Vor allem erscheint es mir nothwendig, daß doch auch aus der Mitte des Landtages gegen die Auffassung des sehr geehrten Herrn Vorredners Verwahrung eingelegt werde, daß bei diesem Abschnitte des Rechenschaftsberichtes alles und jedes zur Sprache gebracht werden kann, eine Auslegung, welche unter Umständen zur Verlängerung der Landtagssession auf zwei bis drei Wochen führen könnte. Beim Capitel „Verschiedenes“ kann naturgemäß — es ist bisher auch nicht anders prakticiert worden — nur über solche Angelegenheiten gesprochen werden, die in den verschiedenen Marginalnoten dieses Capitels enthalten sind, aber nicht über jeden beliebigen Gegenstand. Also nur damit keine falsche Auslegung entsteht, habe ich mir erlaubt, den Umfang der Verhandlung, der in solchem Falle möglich ist, richtig zu stellen.

Was die Ausführungen in merito betreffs der Volkszählung anbelangt, so bin ich in der Lage, nach den verschiedensten Richtungen eine gegentheilige Meinung gegenüber dem Herrn Vorredner auszusprechen. Ich bin aber der Ansicht, daß die Resolution, welche er gestellt hat, von sehr großer Bedeutung und weittragender Wichtigkeit ist, so daß es ausgeschlossen erscheint, in überstürzter, momentaner Weise darüber einen Beschluß zu provocieren, wie dies schon so oft beliebt wurde. Ich stelle daher den Antrag, daß die Resolution, welche der Herr Abgeordnete der Stadt Laibach soeben dem hohen Landtage unterbreitet hat, vorerst dem Verwaltungsausschusse zur Berichterstattung zugewiesen werde.

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo predlog gospoda poslanca dr. Schafferja, da naj se resolucija gospoda poslanca Hribarja izroči upravnemu odseku, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadosti podprt in je torej v razpravi.

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec Košak:

Nimam nič omeniti. Razmere so take, kakor je gospod poslanec župnik Ažman stavil resolucijo, torej jo prav toplo podpiram, da se sprejme.

S tem je končan § 11. in jaz prosim, da se vzame na znanje.

Abgeordneter Excellenz Freiherr von Schwegel:

Ich bitte ums Wort zur Geschäftsordnung!

Bevor über diesen Gegenstand abgestimmt wird, beantrage ich, daß im Sinne der Geschäftsordnung eine zehn Minuten-Pause eintritt.

Deželni glavar:

Za tak predlog po opravnem redu zadostuje, da ga podpira pet članov visoke zbornice.

Prosim torej gospode, ki podpirajo predlog, da se pred glasovanjem seja za deset minut prekine, da izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Predlog je dovelj podprt in torej prekinem sejo za deset minut.

(Seja prestane ob 7. uri zvečer ter se nadaljuje ob 7. uri 10 minut. — Die Sitzung wird um 7 Uhr Abends unterbrochen und um 7 Uhr 10 Minuten abends wieder aufgenommen.)

Deželni glavar:

(Pozvoni. — Das Glockenzeichen gebend.)

Torej nadaljujmo sejo.

Želi še kdo besedo k stavljenim resolucijam? (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, gospod poročevalec?

Poročevalec Košak:

Jaz še enkrat priporočam resolucijo gospoda poslanca Ažmana, da se sprejme. Na resolucijo gospoda poslanca Hribarja nimam nič omeniti, ker se odsek ni baval ž njo in sploh ni imel povoda se baviti, ker stvar ni v tem paragrafu obsežena.

S tem je končano poročilo o § 11.

Deželni glavar:

Preidimo torej na glasovanje in sicer najprej o predlogu gospoda poročevalca, da se § 11. vzame na znanje.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Sedaj prosim glasovati o resoluciji gospoda poslanca Ažmana, ki se glasi:

(bere: — liest:)

„Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, na podlagi zakonskih načrtov iz leta 1884. (12. seja 16. oktobra), iz leta 1886 (10. seja 4. januarja) in oziraje se na današnje razmere izdelati nov načrt postave zoper pijančevanje sploh in zoper žganjepitje posebej, ter tak načrt predložiti v prihodnjem zasedanju; ali če bi to ne kazalo, obrniti se do osrednje vlade, da predloži zadevno postavbo državnemu zboru.“

Gospodje, ki pritrjujejo tej resoluciji, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Je sprejeto.

Končno nam je še glasovati o predlogu gospoda poslanca dr. Schafferja, s katerim se predlaga, da se resolucija gospoda poslanca Hribarja, s katero se vlada pozivlje, da pri bodočem občnem popisovanju uveljavi štetje po narodnosti, izroči upravnemu odseku v posvetovanje.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto in torej se resolucija gospoda poslanca Hribarja izroča upravnemu odseku.

S tem je ta točka rešena in na vrsto pride:

5. Poročilo finančnega odseka o tem, da se eventualno odpravijo dijete za deželne poslance (k prilogi 67.).

5. Bericht des Finanzausschusses, betreffend die Frage wegen eventueller Abschaffung der Diäten für die Landtagsabgeordneten (zur Beilage 67.).

Poročevalec Hribar:

Visoka zbornica! Vprašanje odprave dijet za deželne poslance je v lanskem zasedanju deželnega zbora prišlo na dnevni red. Takrat se je odklonil predlog v finančnem odseku, da bi se odpravile dijete; naročilo se je pa deželnemu odboru, da to vprašanje proučuje in v prihodnjem zasedanju o tem poroča. Sad tega proučevanja je priloga 67., v kateri nam deželni odbor razvija svoje mnenje v tej zadevi.

Pred vsem se je obrnil deželni odbor do vseh deželnih odborov v totranski državni polovici in jih je prosil, naj povedó, ali so za tamkajšnje poslance vpeljane dijete in če so, kakošne so te dijete; dalje če je sploh v dotičnih deželnih zborih prišlo v razpravo vprašanje, ali naj bi se dijete odpravile. Deželni odbor je dobil od dvanajstih deželnih odborov odgovor in v vseh teh je bilo konstatovano, da so dijete za poslance povsod vpeljane. Poleg kranjskega deželnega zbora pa ga ni nobenega, v katerem bi bilo sploh v razpravo prišlo vprašanje, ali naj se dijete odpravijo, razun dalmatinskega deželnega zbora, kjer se je bil lansko leto stavil podoben predlog. Od treh deželnih odborov naš deželni odbor ni dobil odgovora; kar se pa tiče predloga v dalmatinskem deželnem zboru, pa poročevalec ni imel prilike prepričati se iz stenografskih zapisnikov, ali je bil dotični predlog stavljen prej kakor na Kranjskem, ali pa, če ni morebiti bil posledica časniških poročil, da se je v kranjskem deželnem zboru stavil tak predlog. Deželni odbor dalje pripoveduje, kako so se in kedaj so se določile dijete v kranjskem deželnem zboru in kakošne debate so bile pri tej priliki v deželnem zboru kranjskem. Dalje pripoveduje deželni odbor, da razun na Angleškem in Nemškem imajo poslanci večinoma povsod dijete in ravno to, da na Angleškem in Nemškem ni dijet, ustvarja po njegovem mnenju enostransko zastopstvo, ki je pri-

stopno le premožnejšim slojem. Konečno naglašá deželni odbor, da ne bi kazalo dijet odpraviti in da deželni zbor danes prav za prav tudi nima pravice jih odpraviti, zato ker so poslanci, ki so bili izvoljeni za sedanjó dóbo deželnega zbora, izvoljeni bili v prepričanju, da jim dijete gredó in da imajo tudi pravico, jih za vso dóbo, dokler zasedanje traja, zahtevati. Pri tej priliki deželni odbor naglašá, da bi odprava dijet morebiti neugodno uplivala na pasivno volilno pravico, ker bi marsikateri poslanec, ki želi priti v deželni zbor, vanj priti ne mogel, ker mu sredstva ne dovoljujejo, da bi živel za časa zasedanja deželnega zbora na lastne troške v Ljubljani. To so razlogi deželnega odbora.

Finančni odsek se je o stvari posvetoval in konečno prišel do prepričanja, da je, ne gledé na ta izvajanja deželnega odbora in večjo ali manjšo opravičenost ene ali druge teh trditev, merodajno pravno stališče in se je gledé vprašanja, ali ima deželni zbor pravico odpraviti dijete že za sedanjó dóbo, zjedini v to, da je deželni odbor tukaj na pravem stališču, da je namreč njegovo pravno stališče opravičeno in da zato za sedanjó dóbo ne more priporočati, da bi se odpravile dijete. Finančni odsek je pa — posvetujoč se o tej prilogi — tudi slišal mnenja kontra mnenju deželnega odbora in je zlasti pripomniti, da bi v nekem oziru bilo dobro in da so ljudje, ki trdijo, da bi bilo veliko bolje, ako se dijete odpravijo in kandidujejo samo taki ljudje, ki hočejo iz ljubezni do dela v dotičnem upravnem telesu posvetiti svoje sodelovanje pri upravi. Mnogo-krat se je naglašálo po časnikih — in jako mnogo je časnikarjev, ki so nezadovoljni z delovanjem enega ali drugega poslanca in v tem slučaju nimajo nujnejše potrebe, kakor zabavljati — da sedi dotični poslanec — na primer v državnem zboru — samo zato, da vleče dijete. Torej se je naglašálo, da bi, če bi se dijete odpravile, take zabavljice ne bile več mogoče. Take zabavljice so pa vsekako poniževalne, dasiravno se ne more reči, da so opravičene, ker navadno izvirajo le iz strankarske strasti in dotičniki, ki jih zapišejo ali izustijo, ne pomislijo, da ima poslanec jako veliko dela, ako hoče točno in vestno vršiti svoje dolžnosti in da izgubi, da more pri razpravah navzoč biti, jako veliko časa in zaslužka, katerega bi sicer imel.

Na drugi strani se je pa tudi povdarjalo, da so poslanci, ki hrepéné izvoljeni biti samo zato, da nekoliko mesecev v letu preživé zunaj svojega bivališča, in da se jim ta prememba zraka plača z dijeta. Veliko tacih poslancev sicer ni, toda eden ali drug slučaj je vendar mogoč. To pa je nedostojno za poslanca in zato ima mnogo zase, če pravijo nekateri, da bi bilo s tega stališča bolje, da se dijete odpravijo. Pa bodi stvari tako ali tako, finančni odsek je tega prepričanja, da je pravno stališče, ki so ga ustanovile zadnje deželnozborske volitve, tako, da se sedaj dijete odpraviti ne morejo; prepušča pa častitim gospodom tovarišem v visoki zbornici, da v prihodnji sesiji, ki bo zadnja v tej legislaturni dóbi, stavi eden ali drugi izmed njih — in tudi jaz že

naprej naznanim, da bom tak predlog stavil — predlog, da bi se za prihodnjo deželnozborsko dōbo dijete odpravile. Za sedaj pa ne morem drugega priporočati, kakor da naj se poročilo deželnega odbora o prilogi 67. vzame na znaje.

Deželni glavar :

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki se strinjajo s predlogom finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je:

6. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji mestnega magistrata v Ljubljani za dovolitev najetja brezobrestnega državnega posojila 30.000 K za zgradbo Stubenbergove ubožnice.

6. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Stadtmagistrates in Laibach um Bewilligung zur Aufnahme eines unverzinslichen Staatsdarlehens per 30.000 K für den Bau des Stubenberg'schen Armenhauses.

Poročevalec ces. svetnik Murnik :

Slavni zbor! Mestni magistrat obrnil se je do visokega zbora s prošnjo, v kateri navaja, da je potres l. 1895. bil prisilil mestno občino, da je morala hiši štev. 11. in 13. v Gradišču podreti. Ti hiši je zapustila grofica Stubenbergova občini z namenom, da se pod imenom grofice Stubenbergove ubožni hiši za večne čase rabita za stanovališča v Ljubljano pristojnih ubožcev. V ta namen sta tudi ti dve hiši služili. Sprva je mislila mestna občina, da ne bi hiš znova sezidala, ampak, da naj bi se svet prodal in dotični denar porabil v tisti namen, kakor sta bili hiši namenjeni, ali občinski svet si je pozneje to premislil in je mislil, da bi bilo le gledati na to, da se dobé sredstva, da se na novo zgradita hiši in odasta svojemu namenu. Mestni magistrat se je obrnil do c. kr. deželnega predsedništva s prošnjo, da bi se mu nekoliko v rečeni namen denarne podpore dovolilo. Dné 13. decembra leta 1899. je dovolilo c. kr. deželno predsedstvo za zgradbo novih hiš 1800 gld. nepovratne podpore in 15.000 gld. brezobrestnega posojila, ki se ima vrniti v onih obrokih, ki so označeni v zakonu z dné 6. julija 1895. leta, drž. zak. štev. 94., in to takrat, kadar se zastavno-pravno zavaruje na dotičnem zemljišču. Ker ima zaklad tudi 15.691 gld. premoženja, tedaj bi vse to znašalo 32.691 gld. Občinski svet je pa sklenil, da vse drugo, kar primanjkuje do potrebne svote 42.000 gld., se dá iz potresnega zaklada. Občinski

svet je tedaj v seji dné 1. maja t. l. sklenil, da bi se prosilo z ozirom na §. 81. občinskega reda za deželno stolno mesto Ljubljano z dné 5. avgusta l. 1887., dež. zak. štev. 22, dovoljenja, da sme občina brezobrestno posojilo, katero je c. kr. deželno predsedstvo zagotovilo v znesku 15.000 gld. oziroma 30.000 K, sprejeti in zastavno pravico na dotičnem zemljišču vknjižiti. Finančni odsek je bil mnenja, da je mestni svet jako dobro ukrenil, ko je ta sklep napravil, posebno zato, ker tako dober kup pride k precej veliki svoti, katero bo porabil za zgradbo. Zato tudi ni nobenega vzroka, zakaj bi slavni zbor ne pritrdil temu in z ozirom na to tudi nasvetujem v imenu finančnega odseka naslednje:

„Mestni občini ljubljanski kot upraviteljici grofice Stubenbergove ustanove se dovoli, da sme najeti od c. kr. deželnega predsedstva z razpisom z dné 13. decembra 1898, št. 1367/pr., tej ustanovi zagotovljeno brezobrestno posojilo 30.000 K in da se vknjiži zastavna pravica za to posojilo na zemljišči 'Stubenbergove ustanove' vložna št. 12 katastralne občine Gradišče.“

„Der Stadtgemeinde Laibach, als Verwalterin der Gräfin Stubenberg'schen Stiftung, wird bewilliget, dass sie das vom k. k. Landespräsidium mit Erlaß vom 13. December 1898, Z. 1367/pr. dieser Stiftung zugesicherte unverzinsliche Darlehen von 30.000 K aufnehmen und das Pfandrecht für dieses Darlehen auf der Realität 'Stubenberg'sche Stiftung', Einlage Nr. 12, Katastralgemeinde Gradišče einräumen könne.“

Deželni glavar :

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je:

7. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji mlekarske zadruge v Ledinah pri Idriji, da bi se jej dovolilo 1200 K brezobrestnega posojila.

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Milchgenossenschaft in Ledineh bei Idria um Bewilligung eines unverzinslichen Darlehens per 1200 K.

Poročevalec dr. Majaron:

Visoki deželni zbor! Mlekarska zadruga v Ledinah pri Idriji prosi 600 gld. ali 1200 K brezobrestnega posojila za svoje namene. V utemeljevanje svoje prošnje navaja, da deluje že poldrugo leto in

si je pridobila veliko zaslug za živinorejo v dotičnem gorskem kraju, da je sezidala svojo mlekarstvo hišo v Srnjaku, ki je stala 1200 gld., da je izdala za orodje 700 gld., in za razne druge stvari čez 300 gld. Navaja tudi, da je že dobila podpore, in sicer od visoke c. kr. vlade 300 gld., od deželnega odbora pa 150 gld.

Finančni odsek na podlagi teh golih navedb ni mogel odločiti se za definitiven sklep. Na drugi strani je menil, da ni naravnost odtegniti tej mlekarstvu zadruzi podpore, ker je visoki deželni zbor že dovolil podpore tudi drugim mlekarskim zadrugam v deželi, vzlasti v obliki brezobrestnega posojila za gotove mlekarske naprave. Prepustiti bi torej bilo deželnemu odboru, da naj razmere mlekarske zadruge v Ledinah preišče, in potem eventuelno dovoli primerno brezobrestno posojilo. Zato si usojam v imenu finančnega odseka predlagati:

„Deželni zbor skleni:

Deželni odbor se pooblašča, da mlekarstvu zadruzi v Ledinah izplača do 800 K brezobrestnega posojila, katero bo vrniti v pet zaporednih letnih obrokih po 160 K od 1. januarja 1902. l. naprej, — ako se prepriča o potrebnosti in umestnosti te podpore.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki se strinjajo s predlogom finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Lichtenberg:

(Prevzame predsedništvo. — Den Vorsitz übernehmend.)

Wir gelangen nunmehr zu Punkt:

8. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji županstva v Dragi za izločitev občine Draga iz sodnega okraja Kočevskega ter odkazanja iste sodnemu okraju ribniškemu (k prilogi 31.).

8. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses in Angelegenheit der vom Gemeindeamte Suchen angestrebten Auscheidung der Gemeinde Suchen aus dem Gerichtsbezirke Gottschee und Zuweisung derselben zum Gerichtsbezirke Reifnitz (zur Beilage 31.).

Poročevalec Božič:

Visoka zbornica! Vsled sklepa občinskega odbora v Dragi z dne 19. marca 1898 sta se vložili pri deželnem odboru in pa pri c. kr. deželni vladi

prošnji za izločitev občine Drage iz sodnega okraja kočevskega in za odkazanje sodnemu okraju ribniškemu. V teh prošnjah se navaja, da imajo občani iz Drage pri sodišču v Kočevju obilo posla, da pa so občilne razmere tako slabe, da postane pravosodstvo v Kočevju sila drago. V Kočevje vodita dve poti; ena po cesti preko Loškega Potoka in Sodražice v Ribnico in odtod po železnici v Kočevje, katero pot morajo rabiti vse sodne komisije, ki prihajajo v Drago; druga pot pa je pešpot iz Drage čez Medvedjek in Grčarice na Kočevje. Za prvo pot rabijo po priliki tri ure vožnje do Ribnice, odkoder se potem poslužujejo železnice naprej v Kočevje; po drugi poti pa morajo prehoditi dvoje gorovji in potrebujejo za to najmanj osem ur. Ker je poslednja pot v zimskem času vsled zametov zelo neugodna, se je prebivalci iz Drage ne morejo posluževati za svoje opravke pri sodišču v tej meri, kakor bi bilo potrebno. Važni gospodarski in tudi drugi oziri vežejo občino Drago na ribniški sodni okraj, zlasti pa na Loški Potok, kjer se nahaja tudi posojilnica in podružnica kmetijske družbe. Kmalu potem vložili so nekateri občani iz Drage neposredno pri pravosodnem ministerstvu neko protipeticijo, v kateri se v prvi vrsti obračajo proti zakonitosti sklepa občinskega odbora z dne 19. marca 1898, vsled katerega se je bila vložila prejšnja prošnja, češ, da se ta zadeva ni bila postavila na dnevni red dotične seje in da se je bilo začelo o tem razpravljati šele potem, ko so bili nekateri odborniki že odšli. Nadalje naglašajo v dotičnem protestu, da se nahaja v Kočevju c. kr. okrajno glavarstvo, kjer imajo prebivalci iz Drage obilo poslov, da je ondaj tudi sodišče in drugi uradi, dalje nižja gimnazija, katero baje obiskujejo tudi nekateri sinovi občanov iz Drage, da je v Kočevju obrtna nadaljevalna šola, da se nahajajo ondaj večje prodajalnice, v katerih si pritožniki preskrbijo vse potrebščine, katere potem preko Grčaric ali kakor si že bodi vozijo na Drago. Gledé uradnega dneva v Loškem Potoku, pravijo pritožniki, da uradni dan za občane iz Drage nima večjega pomena, češ, da bi na tem uradnem dnevu mogli podajati le prav neznatne stvari na zapisnik, dočim bi morali k obravnavam kakor tudi radi važnejših zadev hoditi v Ribnico. Nadalje pravijo pritožniki, da znaša daljava iz Drage do Kočevja po pešpoti preko Glažute in Grčaric le okoli 3 $\frac{1}{2}$ ure, med tem ko se rabi od Drage do Loškega Potoka dve uri in odtod do Ribnice pa tudi še precej časa. Dalje naglašajo pritožniki, da obstojé med občani iz Drage in stanovniki iz kočevskega sodnega okraja gospodarske in imovinsko-pravne zveze, katerim bi bila izločitev občine Draga iz kočevskega sodnega okraja le na kvar. Nadalje pravijo pritožniki, da se nahajajo v Kočevju trije advokati, ki skrbé za pravne razmere občanov iz Drage in da so tudi drugi kočevski uradniki jako dobro poučeni o razmerah občine Drage, kar je baje zlasti v izvansodnih zadevah velikega pomena. Ko nčno trdijo pritožniki, da znaša oddaljenost onih vasi, ki spadajo k občini Draga, pa so od Kočevja najbolj oddaljene, do Ribnice sedem ur, do Kočevja pa samo šest ur.

O tej zadevi so se vršile zelo obširne poizvedbe. V tem pogledu mi je v prvi vrsti omeniti dopis c. kr. deželne vlade do c. kr. finančnega ravnateljstva v Ljubljani. Ta dopis ne pripisuje vprašanju gledé zakonitosti občinskega sklepa z dne 19. marca 1898 posebnega pomena, ker je ta sklep le informativnega značaja, vendar pa naglaša omenjeni dopis, da se c. kr. deželni vladi čudno zdi, da se je vprašanje gledé izločitve občine Draga iz sodnega okraja kočevskega v dotično sejo občinskega odbora le nekako vtihotapilo in da se o tem predmetu v seji ni vršila nobena debata. Nadalje pravi ta dopis, da skuša občina Draga nedostatek pravih stvarnih razlogov nadomestiti z gostobesednostjo in da bi bile edino, kar bi prišlo v poštev, občilne razmere in pa daljave, da pa so te razmere, kakor se razvidi iz nasprotujočih si izjav prosilcev in pritožnikov, enako neugodne gledé kočevskega kakor gledé ribniškega sodišča. Nikakor pa ne gré c. kr. deželni vladi v glavo, da ne morejo občani iz Drage uvideti, da je zanje posebne koristi, da morejo v Kočevju v enem in istem kraju vse opravke oskrbeti, zlasti pa naglaša c. kr. deželna vlada, da se nahaja v Kočevju c. kr. okrajno glavarstvo, pri katerem ima opraviti prebivalstvo radi dopolnjevanja vojske, potem v obrtnih, bogočastnih, šolskih, zdravstvenih, živinsko-zdravstvenih, davčnih, deželnokulturnih in drugih zadevah, da sta v Kočevju nastanjena urad za razvidnost zemljiškodavnega katastra in okrajno vodstvo finančne straže, da se ondaj dalje nahaja nižja gimnazija, strokovna šola za lesno obrt, združena z obrtno-nadaljevalno šolo, lekarna, katere baje v Ribnici ni, posojilnica, ki dobro posluje in da so sicer v Kočevju še tudi druga podjetja, katerih baje v Ribnici ni.

Nato sta se okrajni sodišči vsako po dvakrat zasliali. V prvi vlogi z dné 18. maja 1898 se je okrajno sodišče v Kočevju obširno izreklo in navedlo vse tiste razloge proti izločitvi, kakor občani iz Drage v svoji protipeticiji na pravosodno ministerstvo. To sodišče pravi, da veže Drago s Kočevjem prav dobra vozna pot preko Podpreske, Glažute in Grčaric, in da je to pot knez Auersperg v zadnjih letih dal jako dobro popraviti in da se po tej poti rabi k večjemu šest ur do Kočevja. Ta pot, pravi okrajno sodišče v Kočevji, da je krajša kakor vozna pot v Ribnico; ne gledé na to pa, da vozna pot ne pride v poštev, ker hodijo prebivalci iz Drage k sodišču v Kočevje največ le peš, kar tudi njihovim imovinskim razmeram najbolj odgovarja, kajti v občini Draga se nahaja baje morebiti le kakih šest do osem konj. Dalje se tu naglaša, da izmed pešpotov, ki vodita do enega ali drugega sodišča, je oni boljši in krajši, ki vodi v Kočevje, nego oni, ki vodi v Ribnico; zimski čas, na katerega se prosilci posebno sklicujejo, da ne pride v poštev, ker so baje takrat skoraj vsi moški na delu pri sekanju lesa v Rusiji, Rumuniji in Bosni in je vsled tega pri sodišču vsako leto v zimskih mesecih veliko manj posla, kar pa je posla, ga takrat stanovniki iz Drage zaradi svoje odsotnosti izročajo odvetnikom v Kočevji. V Kočevji, naglaša dalje to

sodišče, so tudi še druga oblastva, pri katerih ima prebivalstvo opetovano svoje opravke, ondaj je nižja gimnazija in obrtna šola. Dosedanja pripadnost občine Draga h Kočevju, pravi dalje sodišče, da je imela to naravno posledico, da so občani iz Drage pridobili potom ženitev ali kupčije v drugih kočevskih občinah razna zemljišča, sploh, da je nastala tesna zveza vsled te pripadnosti s kočevskim sodiščem, katera zveza pa bi v slučaju, da se občina Draga odkaže ribniškemu sodišču, zelo trpela.

Nadalje kritikuje okrajno sodišče kočevsko vrednost sodnega uradnega dneva v Loškem Potoku in pravi, da bi vsled takih uradnih dnevov vsprejemala na zapisnik take sporne stvari, ki bi se sicer pri sodišču niti ne omenile, vsled uradnih dnevov pa bi potem prišle pred sodiščem v razpravo. Vendar pa misli kočevsko okrajno sodišče — in to se mi vidi značilno — da bi bilo umestno vsem tem nedostatom priti v okom tako, da bi se iz Kočevja v ozadju kočevskega okraja uvedli uradni dnevi!

V drugi izjavi z dné 27. maja 1899 ponavlja to sodišče tiste razloge, katere je bilo navedlo že v prvi svoji izjavi.

Nato je bilo zaslišano okrajno sodišče v Ribnici. To se v svoji izjavi z dné 30. julija 1899 obrača v prvi vrsti proti temu, da se je c. kr. deželna vlada, pa tudi c. kr. okrajno sodišče v Kočevji postavilo na tisto stališče, kakor pritožniki iz Drage. Okrajno sodišče ribniško pravi, da bi sicer ne bilo treba se spuščati v podrobnosti, ker pa se z druge strani od kočevskega okrajnega sodišča naglašajo vsi tisti momenti, ki bi utegnili govoriti proti izločitvi občine Draga iz kočevskega sodnega okraja, pravi okrajno sodišče ribniško, da se mora vendar le baviti z nekaterimi podrobnostmi. To sodišče pravi, da ne more najti niti le enega razloga, ki bi govoril proti zaprošeni izločitvi; ono omenja dalje, da je c. kr. deželna vlada očitala prošnji občanov iz Drage gostobesednost, češ, da pridejo pri tej prošnji v poštev morebiti edino le slabe občilne razmere, ki pa so baje gledé enega in drugega sodnega kraja enako neugodne, omenja trditve, da se nahaja v Kočevji posojilnica in lekarna, katere baje v Ribnici ni in da torej kaže, naj občina Draga ostane tam, kjer je bila dozdej. Okrajno sodišče ribniško pojasnuje, da se nahaja v Ribnici dobro opremljena lekarna, da je ondaj posojilnica, nameščen razvidnostni zemljemerec, kateremu je odkazana tudi občina Draga. Poleg tega se nahaja posojilnica tudi v Loškem Potoku in v Travniku; poslednja je bila ustanovljena posebno tudi za Drago in ima naslov: „Posojilnica za Loški Potok, Drago in Travo“. V tem oziru torej občina Draga ne pripada kočevskemu sodnemu okraju. Poleg vsega tega pa se ne smé prezreti, da se nahajata med občino Draga in Kočevjem dve nad 1000 metrov visoki gori, med katerima leži Goteniška dolina in da je vsled teh naravnih ovir neposredni promet med Drago in Kočevjem izključen. Okrajno sodišče ribniško ugovarja protipetentom, da bi le-ti dobivali svoje potrebščine od zunaj preko Kočevja, kajti, če bi bila ta trditev resnična, potem bi se moralo vse

blago voziti mimo Ribnice v Kočevje, potem pa zopet nazaj v Ribnico in preko Sodražice na Drago. Les, katerega izvažajo iz Drage, gre ali na železnico v Ribnici ali pa čez Loški Potok na Rakek, v Kočevje pa nikdar ne. Nadalje pravi to sodišče, da bi vsled pripojitve občine Draga k Ribnici se meje političnega okraja kočevskega ne spremenile, okrajno glavarstvo bi imelo v Ribnici vsak mesec uradne dneve, na katere bodo mogli prihajati občani iz Drage. Trditev nasprotnikov prošnje, da znaša daljava od Drage do Kočevja 3½ ure hoda in na obe strani v Kočevje in Ribnico 8 ur z vozom, je tako neresnična, da sploh po mnenju tega sodišča ne zasluži, da bi se še posebej zavrnila. Daljava od Drage do Ribnice znaša 32 ali 33 km ter se more s srednjedobrimi konji prevoziti v treh urah. Vasi Lazi in Podpreska, ki spadata k občini Draga, sta le pet odnosno 6 kilometrov oddaljeni od Travnika. Zemljišča in gozdovi vasi Travnika segajo pa do vasi Laze, t. j. v katastralno občino Draga.

Končno še omenja okrajno sodišče ribniško, da je sodni okraj kočevski blizu trikrat tako velik, kakor sodni okraj ribniški ter poleg radovljiškega največji v deželi in da bi s pristopitvijo občine Drage z njenimi 840 prebivalci ribniški sodni okraj se primerno zaokrožil, ne da bi bilo potem to sodišče zaradi tega preveč obremenjeno, ker je po izjavi okrajnega sodišča kočevskega le malo posla z občino Draga, kajti v teku zadnjih pet let je bilo baje vloženih le 15 večjih pravn, ki so se vršile med prebivalci Draga in pripadniki ribniškega sodišča.

Ako nasprotniki prosilcev mislijo, da je pravosodje za Drago v Kočevji boljše, nego bi bilo v Ribnici, je to le njihovo osebno mnenje, katero ne more biti merodajno, eno pa je gotovo, da je pravosodje v Kočevji zanje dražje, kakor bi bilo v Ribnici, kar dokazujejo potni dnevniki, iz katerih se razvidi, da računa komisija iz Kočevja preko Ribnice v Drago 129,6 km, da torej stane komisija ogromne stroške, dočim znaša daljava iz Ribnice v Drago le 32 km, odnosno sem in tja le 64 km, tedaj za polovico manj, kakor v prejšnjem slučaju. Protipeticija ne izvira iz občine Draga same in iz sredine prebivalcev te občine, ampak se je vložila na pritisk graščinskih organov. Ribniško sodišče sicer nima za to trditev nobenih dokazov, vendar pa je ta govorica med ljudmi razširjena. Uradne dneve v Loškem Potoku, o katerih kočevsko sodišče tako prezirno govori, obiskujejo tudi stanovniki iz Drage in se je baje že velikokrat pripetilo, da so ti stanovniki tja prinesli listine legalizirat, ki so bile sestavljene od advokatov v Kočevji. Ker je selska občina Draga ob enem tudi katastrska občina, bi njena izločitev iz sodnega okraja kočevskega ne povzročila nobenih težkoč, nasprotno pa bi se sodni okraj kočevski s tako izločitvijo le zaokrožil, ter bi bilo s pravosodnega stališča le želeti, da se to izvrši. Da pa sicer ni nobenega pomisleka proti izločitvi občine Draga iz sodnega okraja kočevskega, potrjuje tudi dopis c. kr. finančnega ravnateljstva v Ljubljani z dné 17. marca 1899, št. 23.782, ki se je v tem dopisu izreklo, da bi proti

nameravani izločitvi ne imelo ničesar ugovarjati, „ako bi se videlo, da je to izločitev, odnosno odkazanje želeti iz občinskih, gospodarskih ali drugih ozirrov.“

Končno se je predsedstvo c. kr. deželnega nad-sodišča v svojem dopisu z dné 30. avgusta 1899, št. 10.233, izreklo, „da s stališča pravosodne uprave, s katerega edino mu je bilo vzeti v pretres name-ravano premembo ozemlja obeh v govoru stoječih sodnih okrajev — ni proti tej premembi ozemlja nobenega zadržka.“

Ravno tisto stališče je zavzel tudi deželni odbor in ž njim upravni odsek, kajti le površen pogled na zemljevid že zadošča v to, da se vsakdo lahko pre-priča o tem, da bi se z napominano izločitvijo le naravne meje obema okrajema potegnile, in da je vsled tega le želeti, da se prošnji občine Draga ustreže. Potrebno in umestno pa je gledé tudi obeh sodišč samih, da se to zgodi, kajti sodišče ribniško bi se s tem le zaokrožilo, ne da bi se ob enem vsled tega preveč obremenilo, tako, da bi njegovega osobja ne bilo treba zaradi tega pomnožiti, na drugi strani pa bi se kočevsko sodišče primerno razbremenilo, zlasti pa bi bilo z izločitvijo pomagano prebivalcem iz občine Draga, ker bi potem odpadle drage komisije in bi se s tem pravosodje primerno pocenilo.

Cela ta zadeva ni nova, kajti že pred tremi leti je bila vložila občina Draga v družbi z občino Loški Potok prošnjo, da bi se odločila prva od kočevskega sodišča, druga pa od ribniškega, obe pa se odkazali sodišču v Ložu. Ker se je med tem zgradila nova cesta Hrib-Sodražica z ogromnimi deželnimi troški, cesta, ki se mora prištevati najlepšim cestam v celem političnem okraju kočevskem, so tako prebivalci občine Loški Potok kakor tudi oni iz občine Draga od te prvotne svoje prošnje odpali in sicer prvi zato, ker je ribniško sodišče vpeljalo uradne dneve v Loškem Potoku, in se je torej njihovim potrebam s tem odpomoglo, drugi pa zato, ker so prišli do pre-pričanja, da je zanje najboljšje, ako se sploh odcepijo od sodnega okraja kočevskega in priklopijo sod-nemu okraju ribniškemu, od katerega sodišča pri-čakujejo, da, ako že ne bo vpeljalo uradnih dnevov v Dragi, da pa se bodo občani iz te občine vsaj posluževali uradnih dnevov v Loškem Potoku.

Pri tem vprašanju bi prišli končno morebiti tudi nacionalni momenti v poštev, in mogoče je, da je protipeticija, ki je bila vložena direktno na pravo-sodno ministerstvo, imela ta namen, ali pa vsaj ta pomen. V tako važni zadevi, v kateri se gre za splošne ljudske koristi, bi bilo le kvarljivo vmešavati tudi nacionalne momente, ker za to ni nobenega povoda, kajti velikoletna skušnja uči, da niti Nemci, ki spadajo pod ribniško okrajno sodišče, nimajo povoda se pritoževati, da bi bili zapostavljeni v na-rodnem oziru, niti nimajo tak povod čisto slovenske vasi, ki spadajo pod kočevsko okrajno sodišče. Pri-tožb v tem oziru ni bilo do sedaj nikdar čuti, vsled česar se tudi ni nadejati, da bi se čule v bodoče.

Končno naj omenim še to: Ker je protipeticija iz občine Draga izpodbijala zakonitost dotičnega

sklepa občinskega odbora, češ, da je bila ta zadeva v sejo utihotapljena, poslal je novoizvoljeni občinski odbor deželnemu odboru dné 1. aprila letos izjavo, v kateri naznanja, da se novoizvoljeni občinski odbor popolnoma strinja z dotično svoječasnó peticijo, da imamo torej v tej zadevi nov sklep občinskega odbora in da vsled tega odpade pomislek, da je bila ta zadeva prvotno na nezakonit način sprožena.

Po teh opazkah si usojam v imenu upravnega odseka predlagati:

„Visoki deželni zbor izvoli skleniti:

1.) Zaprošeni izločitvi selske občine Draga iz sodnega okraja kočevskega in odnosno zaprošenemu odkazanju te selske občine sodnemu okraju ribniškemu dá deželni zbor svojo po zakonu predpisano pritrditev.

2.) Deželnemu odboru se naroča, predložiti spise potom c. kr. deželne vlade c. kr. pravosodnemu ministerstvu v ugodno rešitev te zadeve.

Der hohe Landtag wolle beschließen:

1.) Der angestrebten Ausscheidung der Ortsgemeinde Suchen aus dem Bezirksgerichtsprengel Gottschee und rücksichtlich der angestrebten Zuweisung dieser Ortsgemeinde zum Bezirksgerichtsprengel Reifnitz wird die gesetzserforderliche Zustimmung des Landtages ertheilt.

2.) Der Landesauschuss wird beauftragt, die Acten dem k. k. Justizministerium zur günstigen Erledigung der Angelegenheit im Wege der k. k. Landesregierung vorzulegen.“

**Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von
Lichtenberg:**

Zum Worte hat sich gemeldet der Herr Abgeordnete Ritter von Langer.

Ich ertheile ihm dasselbe.

Abgeordneter Ritter von Langer:

Die Petition, welche im Jahre 1898 seitens des Gemeindeauschusses von Suchen um Abtrennung der Gemeinde Suchen aus dem Bezirksgerichtsprengel Gottschee und um Einreihung in den Bezirksgerichtsprengel Reifnitz eingebracht wurde, ist die Veranlassung der heutigen Vorlage. Gleichzeitig ist jedoch seinerzeit gegen den damaligen Beschluss des Gemeindeauschusses von Suchen ein Protest eingelaufen, der von anderen Theilen der Bevölkerung und zwar nicht nur von Deutschen, sondern auch von Slovenen mit unterzeichnet war, denen das bisherige Verhältnis zum Bezirksgerichtsprengel nämlich das Verbleiben in dem Bezirksgerichtsprengel Gottschee wünschenswerth erschien.

Das ist ein Gegenstand, welcher nur vom Standpunkte der Zweckmäßigkeit entschieden werden kann; auf diesen principiellen Standpunkt hat sich auch der sehr verehrte Referent gestellt und auf demselben steht auch die Vorlage des Landesauschusses.

Wenn wir uns fragen, um was es sich eigentlich in diesem Falle handelt, so müssen wir, wenn wir die Sache objectiv betrachten, sagen, es handelt sich darum, die für die Gemeinde Suchen so theuere Rechtspflege zu verbilligen. Wodurch wird aber diese Rechtspflege theuer? Dadurch, dass es für die Mitglieder der Bevölkerung von Suchen nothwendig ist, um zum Gerichte zu kommen, mindestens einen ganzen Arbeitstag zu verlieren und dabei noch auf eigene Kosten im Gasthause zu leben. Dies bildet abgesehen, von der Vertheuerung der Commissionen, das Theuere der Rechtspflege bei einer von einem Orte des Gerichtes so weit entfernten Gemeinde.

Nun hat Ihnen der Herr Referent aneinandergesetzt die dortigen Verhältnisse. Einerseits der meistgebrauchte Fußweg nach Gottschee von 25 Km, anderseits ein Fahrweg nach Reifnitz von 33, beziehungsweise, wenn man über Reifnitz nach Gottschee fahren will, von 50 Km, drittens endlich die Entfernung von Suchen nach Lasserbach circa 20 Km.

In allen diesen drei Fällen ohne Unterschied ist es sicher, dass der zu Gericht gehende Einwohner von Suchen mindestens einen ganzen Arbeitstag verliert und auf eigene Kosten außer Haus leben muss. Es ist insolgedessen ganz gleichgiltig, was die Vertheuerung der Rechtspflege betrifft, ob der Betreffende das Gericht 33 oder 20 oder 25 Km entfernt hat. In jedem Falle kommt er nicht vor einem ganzen Tage hin und zurück, hat also mindestens einen Arbeitstag verloren und auf seine Kosten im Gasthause gelebt. In allen drei Fällen, ob die Suchener zum Gericht nach Gottschee, zum Gericht nach Reifnitz oder zum gerichtlichen Amtstag nach Lasserbach gehen sollen, ist die Sache vollkommen gleich theuer.

In dem Falle nun, wenn Suchen zu Reifnitz geschlagen würde, käme aber der missliche Umstand für die Gemeindegewohner von Suchen hinzu, dass sie dann zwei von einander weit entfernte Centren haben würden. Eines wäre das Bezirksgericht in Reifnitz, das andere die Bezirkshauptmannschaft in Gottschee. Gewöhnlich besorgen aber die Landleute ihre behördlichen Geschäfte so, dass, wenn sie vor Gericht geladen werden, sie auch die Geschäfte, welche bei der Bezirkshauptmannschaft anzutragen sind, gleichzeitig besorgen. Das kann jetzt die Bevölkerung von Suchen thun, da sie an einem Orte das Bezirksgericht und die Bezirkshauptmannschaft hat, nämlich in Gottschee. Würde die Gemeinde Suchen jedoch gerichtlich nach Reifnitz eingereiht werden, so müsste derjenige, der beim Gerichte und gleichzeitig bei der Bezirkshauptmannschaft zu thun hat, zuerst nach Reifnitz gehen, dann erst noch nach Gottschee und dann nach Hause. Da wäre es aber fraglich, ob er dazu nicht die doppelte Zeit als jetzt braucht, wodurch natürlich seine behördlichen Gänge in Summa noch mehr vertheuert würden.

Sie werden mir einwenden, dass es politische Amtstage in Reifnitz gibt. Beim politischen Amtstage werden aber hauptsächlich Strassachen verhandelt (Ugovarjanje — Widerspruch), möglicherweise auch andere geringfügige Sachen, aber gewiss nicht solche, wofür von den Suchenern die Bezirkshauptmannschaft am meisten angesprochen wird, nämlich Gewerbeangelegenheiten. In allen Gewerbeangelegenheiten müssen die Leute zur Bezirkshauptmannschaft gehen, ebenso in allen Auslandsreiseangelegenheiten und

Steuerfachen. Es würde also den Suchenern der bestehende politische Amtstag in Reifnitz keinesfalls viel helfen, sie müßten doch nach Gottschee.

Nun soll, wenn schon nothwendig, die Frage ventilirt werden, wie diesem Uebelstande abgeholfen werden könnte, dem Uebelstande nämlich der theueren Rechtspflege nicht nur für Suchen, sondern auch für die Nebengemeinde Obergras, die sich in denselben topographischen Verhältnissen befindet, wie Suchen.

Ich möchte darauf aufmerksam machen, daß es nach dem neuen Gerichtsorganisationsgesetz dem Sinne nach geradezu geboten erscheint, daß, wenn Gemeinden oder ein Gruppe von Gemeinden vom Sitze des Bezirksgerichtes topographisch und weglich soweit getrennt sind, daß die Rechtspflege übermäßig vertheuert wird, an Ort und Stelle Gerichtsamtstage eingeführt werden. Im gegebenen Falle wäre es möglich seitens des Gerichtsabgeordneten die meisten Sachen an Ort und Stelle durchzuführen. Das Arbeitsprogramm eines Gerichtsabgeordneten bei einem Gerichtsamtstage kann ja viel weiter sein als das eines politischen Beamten bei einem politischen Amtstage. Handelt es sich aber um bedeutende Angelegenheiten, da kann eine Entfernung von 5 oder 6 Km weiter nicht maßgebend sein, um eine altbestehende Territorialeintheilung zu ändern. Ich werde daher beantragen, daß für Suchen und Obergras ein Gerichtsamtstag eingeführt wird.

Es ist jedoch in dem Gerichtssprengel Gottschee noch eine andere Gemeinde, und zwar Dsilnic, deren Bevölkerung, um nach Gottschee zu gelangen, dieselben topographischen Schwierigkeiten aus dem Kulpthale hinauf zu überwinden hat und ebenso einen Gerichtsamtstag benöthigt. Ich stelle daher den Antrag (bere — liest):

„Der Landesausschuß wird beauftragt, die nöthigen Schritte einzuleiten, auf das die k. k. Justizverwaltung sowohl für die Gemeinde Suchen und Obergras als ebenso für die Gemeinde Dsilnic und Kostel, des Bezirksgerichtssprengels Gottschee, je einen allmonatlichen gerichtlichen Amtstag einführe.“

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Richtenberg:

Ich ersuche die Herren, welche den Antrag des Herrn Abgeordneten Ritter von Langer unterstützen wollen, sich zu erheben.

(Se podpre. — Wird unterstützt)

Der Antrag ist genügend unterstützt und steht daher in der Debatte.

Wünscht noch jemand der Herren das Wort zu ergreifen?

Der Herr Abgeordnete Višnikar hat das Wort

Poslanec Višnikar:

Visoka zbornica! Jaz bi se ne bil oglasil k besedi, ako bi ne bil zadnji gospod predgovornik v tej debati pobijal predlogov upravnega odseka. Pri reševanju vprašanja, ki je zdaj v razpravi, se moramo ozirati edino le na gospodarske razloge ter

presojsati to vprašanje le iz stališča pravičnosti. Jaz sem imel že dvakrat priliko se obširno izreči v tej zadevi in tudi danes se lahko sklicujem na svoja poročila, ki se nahajajo v aktih. Kot zastopnik obeh strank te občine pa moram tembolj objektivno biti in se strogo omejiti le na to, kar je notorično resnično, ali se pa lahko dá dokazati, ker si v tem slučaju stranke v občini nasprotujejo. Občina Draga je že dvakrat prosila, da bi se izločila iz sodnega okraja kočevskega in sicer je prvkrat prosila, da se priklopi okrajnemu sodišču ložkemu, potem pa je prosila leta 1898., ko se je zgradila cesta Hrib-Sodražica, da bi se priklopila sodnemu okraju ribniškemu. Ako se kaj ugovarja proti legalnosti sklepa občinskega odbora, je to po mojem mnenju brez pomena, tembolj, ker se je tudi sedanji občinski odbor izrekel za izločitev iz sodnega okraja kočevskega. Izpogovorti hočem nekoliko gledé protesta, ki je bil vložen proti dotični prošnji za izločitev. Gospôda moja, kakov pomen imajo taki protesti, to se lahko mnogokrat vidi, in tako tudi v tem slučaju, kajti proti najboljši stvari se lahko dobodo podpisi. Opozarjam na to, da sem ravno včeraj dobil iz Drage pismo, v katerem se pravi, da se zopet prebivalstvo v Dragi hujska z lažmi in sicer s tem, da se ljudstvu pripoveduje, da bodo morali kmetje plačati po 200 gld. troškov za premeščenje občine Draga pod sodišče v Ribnici. Na ta način se pač ni čuditi, ako se dobijo podpisi in le s takimi lažmi jih je bilo mogoče dobiti tudi v tem slučaju. Potem je v pismu še povedano gledé pešpoti čez Bärenheim, da je bilo še pred dvema dnevoma po teh gozdnih potih nad 1 m snega. Taki so torej tisti poti.

V aktih sem nadalje videl, da je poleg mnogih žensk podpisal dotični protest tudi neki mož, s katerim sem lansko leto slučajno imel priliko govoriti, ko sem imel uradni posel na meji med Travnikom in Drago. Nazaj gredé me vpraša jeden izmed tistih mož, ki spada med najinteligentnejše može iz Podpreske, o usodi te prošnje. Jaz mu nisem hotel ničesar povedati, ker tudi sicer nič gotovega nisem vedel, ampak sem ga le opozoril, da se, kakor čujem, mnogo ljudi izločitvi občine Draga iz sodnega okraja kočevskega upira. On pa mi je na to odgovoril: „Upira se edino le gospod Eiselt; ako bi tega ne bilo, bi nihče ne bil proti izločitvi.“ In ta mož je tudi podpisal protest, to seveda na pritisk graščine!

Ako se nadalje v protestu navaja, da je sodišče v Kočevju prebivalcem iz Drage zato tako na roki, ker se ondaj nahaja tudi okrajno glavarstvo, moram temu nasproti povdarjati, da gledé okrajnega glavarstva ostane vse pri starem in da, ako gre kdo k okrajnemu glavarstvu v Kočevje, gre skozi Ribnico in torej lahko spotom opravi svoj posel pri sodišču v Ribnici. V tem oziru bi opozoril posebno na železniško zvezo. Vlak pride v Kočevje zjutraj tako, da znaša čas do prihodnjega vlaka, ki gre nazaj, natančno 1 uro in 47 minut in ker se rabi v in iz mesta 30 minut, preostaja časa do prihodnjega vlaka le približno 1¼ ure. Kaj se more v tem času opraviti, si vsakdo lahko sam misli. Ako

pa dotičnik, kar je tudi navadno, svojih opravkov v tem času ne konča, mora potem čakati do večernega vlaka, ali pa mora peš iti nazaj v Drago. Tudi to, kar je gospod predgovornik navajal, da v vsakem slučaju porabi stranka samo en dan, ako gre v Kočevje, ni res, uradne ure se začenjajo navadno ob 9. ali 10. uri in jaz bi le rad poznal človeka, ki bi prišel po zimi iz Drage v Kočevje do 10. ure zjutraj! Gledé okolnosti, da se nahaja v Kočevju nižja gimnazija in strokovna šola, je v zadnji izjavi občinskega odbora povedano, da je ondan en sam učenec iz Drage v Kočevju, en učenec pa vendar ne more odločevati usode cele občine! Ako je gospod predgovornik trdil, da znaša pešpot iz Drage v Kočevje le 25 km, je to očitna pomota, in jaz imam predobro mnenje o njem in sem prepričan, da bi on tega ne trdil, ako bi dotična pota dobro poznal. Ako pogledate na karto, bodele videli, da znaša že zračna črta iz Kočevja v Drago okolu 20 km, toda pomisliti je treba, da gre pot čez visoki Bärenheim, takozvano Gotniško goro, potem v globoko dolino, takozvano „Gottscheer Hinterland“, in potem je zopet vmes velik hrib „Friedrichsteiner Berg“. Da bi človek čez ta dva hriba prišel v 2—4 urah, je naravnost nemogoče, to bi bilo še v tem slučaju težko, ako bi se skozi hribe napravil predor.

Gledé uradnega dneva pravi protest, da se morejo na njih opravljati le popolnoma neznatne reči in tudi kočevsko sodišče pravi, da so uradni dnevi v Loškem Potoku za Drago brez pomena. Jaz imam nekoliko prakse gledé uradnih dnevov, katere opravljam že tretje leto v Loškem Potoku, in sem v tem ožiru v stanu konstatovati, da je prišlo v poslednjih dveh letih na vsak uradni dan poprečno 35 zapisnikov o raznovrstnih zadevah. Toliko, mislim, da je za en uradni dan pač dovolj. Pri teh prilikah se ne opravlja samo malenkostne zadeve, ampak se napravljajo tudi raznovrstne prošnje, posebno gledé ureditve zemljiške knjige, kar sicer prouzroča strankam jako veliko potov in stroškov.

Poleg sodišča bi imele stranke iz Drage tudi davčni urad v Ribnici. Dalje opozarjam na to, da je razvidnostni geometer v Ribnici, da je katasterski urad za Drago že danes v Ribnici, in ne v Kočevju, in da morajo stranke tudi k geometru pogostoma zahajati. — Okrajno sodišče kočevsko pravi v svojem poročilu, da veže občino Draga s Kočevjem prav dobra vožna pot čez Medvedjek in Grčarice. Gospôda moja, to je naravnost smela trditev in jaz le občudujem, da je to prišlo v uradno poročilo. Temu nasproti opozarjam na drugo uradno poročilo okrajnega sodišča v Kočevju z dne 12. julija 1897, št. 72, v katerem pravi tedanji voditelj sodišča to-le:

„Die beiden zusammenhängenden Gemeinden sind vom Gottscheer Hinterlande durch eine Hügelkette getrennt, können von dort mittelst Wagen nicht erreicht werden, sondern muß man über Reifnitz nach Suchen fahren. Durch die neu zu eröffnende Bezirksstraßen Hrib-Soderšič, welcher Weg

in 1½ Stunden per Wagen zurückgelegt wird, ist die Gemeinde Suchen der Bahnstation Reifnitz bedeutend näher gerückt.“

Prejšnji voditelj sodišča v Kočevju torej s tem sedanjega popolnoma pobija. Tista vozna pot iz Bärenheima dalje proti Grčaricam ne vodi v Gotnico, ampak na vozno pot iz Glazute, ki spada tudi pod občino Draga, v Grčarice, od koder gre okrajna cesta v Dolenjovas. Ko se pride v Dolenjovas, je potem v Ribnico 5 km, v Kočevje pa 14 km. Tedaj znaša tudi tukaj razlika 9 km.

Še eno stvar bi omenil in to je, da je cesta, ki je privatna lastnina kneza Auersperga, vsakemu drugemu zaprta, razun tega pa v tako slabem stanju, kakor le more biti kaka cesta. Gledé te ceste opozarjam le še na eno stvar, ter se sklicujem na kneza Auersperga samega. Knez Auersperg je bil pred par leti ustrelil v Medvedjeku medveda, katerega pa ni peljal po svoji „dobri vožni poti“, ki vodi h kočevskemu sodišču, ali „über den ganz vorzüglichen Fahrweg“, ampak skozi Loški Potok po cesti v Ribnico! Knez Auersperg se torej sam ni hotel poslužiti svoje „dobre ceste“. Gledé cestne zveze mi je omeniti, da je cesta iz Loškega Potoka v Ribnico sploh zdaj najboljša cesta, kakor si jo moremo le želeti in da tudi cesta iz Drage na Loški Potok ni ravno slaba. Jaz sam sem potreboval z vozom iz Podpreske v Ribnico komaj tri ure. Vse to pretiravanje v protestu mi je naravnost neumevno.

Ako je gospod predgovornik predlagal uradne dneve, enega za Drago in Travo, drugega za Kostel in Osilnico, moram reči, da jaz nisem proti uradnim dnem, ker je pač le želeti, da so stranke in prebivalstvo v ožji zvezi s sodnikom, da torej do sodnika nimajo tako daleč, kakor imajo zdaj nekateri kraji sodnega okraja kočevskega. Iz Kočevja v Osilnico je 51 km in približno toliko znaša tudi daljava po novi cesti skozi Sodražico in Loški Potok v Drago. V Drago je torej 50 ali 51 km, pri čemur pa se ne oziram na nekatere vasi, ki so nekoliko bližje ali do katerih pa vodi pot nekoliko bolj v stran; posebno Glazuta blizu Grčaric je najbližja Ribnici. Ta daljava je gotovo tako velika, da je želeti, da se ljudem nekoliko pota prikrajša in s tem, kakor je že predgovornik omenjal, pravosodje poceni. Občina Kostel šteje po zadnjem repertoriju 2799 prebivalcev, Osilnica pa 1058, obe občini torej skupaj 3857 prebivalcev. Za te občine bi bilo pač umestno napraviti uradne dneve. Iz Osilnice v Kočevje rabi človek skoraj cel dan, in kdor ima opraviti pri sodišču, potrebuje za vse dva dni. Vsled tega bi se pač izplačalo za te občine napraviti posebne uradne dneve in jaz podpiram ta del predloga gospoda predgovornika.

Gledé Trave in Drage pa je stvar drugačna. Draga šteje po novem štetju 969 prebivalcev (v aktih je govor le o 840 prebivalcih). Trava pa 788, obe občini skupaj torej 1757 prebivalcev. Ako se pomisli, da bi stal uradni dan iz Kočevja za ti dve občini nad 400 gld. na leto, da pa naposled v teh dveh občinah vendar le ni toliko opravil, pač ni

pričakovati, da bi ministerstvo hotelo uradne dneve za ti občini ustanoviti. Tudi sicer ni upati, da bi se tam napravili, ker so že v bližnjem Loškem Potoku. Obe občini sta same za-se premajhni. Tudi z ozirom na troške ni pričakovati, da bi se ustanovili v Dragi in Travi posebni uradni dnevi, ker bi stali nad 400 gld., oboji za Osilnico in Drago skupaj torej nad 800 gld. Vsled tega je popolnoma neverjetno, da bi se hotelo ministerstvo s to idejo sprijazniti, zlasti pa še zaradi tega ne, ker bi se potem tudi mnogo drugih majhnih in oddaljenih občin oglasilo za uradne dneve. Pač pa bi lahko pri Osilnici sodnik, ki gre v Osilnico, opravil dotični posel ob enem tudi v občini Kostel; najprimernejši kraji za to bi bili Petrina, Pirče ali Vas.

Jaz tedaj podpiram predloge upravnega odseka, ter predlagam sicer, da se o predlogu gospoda predgovornika viteza Langerja glasuje tako, da se iz njegovega predloga izločita občini Draga in Trava (Suchen und Obergras), sicer pa glasuje za uradne dneve za občini Kostel in Osilnica.

Predlog naj bi se torej glasil tako-le:

„Der Landesausschuß wird beauftragt, die nöthigen Schritte einzuleiten, auf daß die k. k. Justizverwaltung für die Gemeinden Osilnica und Kostel des Gerichtssprengels Gottschee einen allmonatlichen gerichtlichen Amtstag einführe.“

Landeshauptmann - Stellvertreter Freiherr von Riechtenberg:

Ich ersuche zunächst die Herren, welche den Antrag des Herrn Abgeordneten Bisnitar unterstützen wollen, sich zu erheben.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Der Antrag ist hinreichend unterstützt und steht daher in der Debatte.

Wünscht noch jemand das Wort?

Der Herr Abgeordnete Dr. Schaffer hat das Wort.

Abgeordneter Dr. Schaffer:

Nach den so überaus eingehenden Darstellungen, welche der Gegenstand von verschiedenen Seiten heute bereits gefunden hat, werden die Herren mir Dank wissen, wenn ich meine unvorgreifliche Meinung in äußerster Kürze vorbringe.

Denjenigen Herren, welche dem Landtage längere Zeit angehören, ist der Name Suchen sehr geläufig, weil er in früheren Jahren in diesem hohen Hause wiederholt Gegenstand außerordentlich eingehender und mitunter heftiger Debatten war, wo nämlich die Schul- und Gemeindezustände in Suchen in Verhandlung standen. Heute haben wir es glücklicherweise mit einer Frage zu thun, welche objectiv und blos nach sachlichen Gesichtspunkten zu beurtheilen ist. In dieser Weise sind die bisherigen Redner und der Berichterstatter vorgegangen und so will auch ich der Sache näher treten.

Ich habe Gelegenheit gehabt, die umfangreichen Acten, die über die Zuthheilung von Suchen zu einem oder dem

anderen Gerichtssprengel vorliegen, eingehend durchzulesen. Bei dem Studium dieser Acten habe ich einen Eindruck empfangen, der sofort durchschlagend war und auch durch die Ausführungen des geehrten Berichterstatters, sowie der Vertreter der Landgemeinden Gottschee in keiner Weise erschüttert worden ist. Der Gesamteindruck, den man empfängt, ist der, daß es nach meiner Meinung vergebliches Beginnen wäre, sich in den Streit einzulassen und beweisen zu wollen, ob die Suchener eine besonders schöne Verbindung nach Reifnitz oder eine solche nach Gottschee haben. Diese armen Leute in Suchen haben sowohl nach Reifnitz wie nach Gottschee eine ganz miserable Verbindung. Sie leben in einem weltabgelegenen Winkel und es ist der eine wie der andere Weg ungünstig. Beide Verbindungen sind also schlecht. Wenn aber dem so ist, bleibt für mich das Moment maßgebend, daß es einfacher und praktischer ist, wenn der Mittelpunkt ihrer auswärtigen Wege ein einziger ist, wenn sie das Gericht und die Bezirkshauptmannschaft an einem und demselben Punkte beisammen haben. Das ist der eine maßgebende Gesichtspunkt, und um diesem praktischen Bedürfnisse Rechnung zu tragen, werde ich gegen die Anträge des Verwaltungsausschusses stimmen.

Der zweite Gesichtspunkt, und damit bin ich schon am Schlusse meiner Ausführungen, ist der: In der ganzen Frage gehen die Urtheile sehr aneinander. Beim Studium der Acten werden Sie finden, daß die Behörden sich verschieden aussprechen, und auch in der Bevölkerung herrscht eine verschiedene Meinung. Das ist nicht zu leugnen, denn es liegen auch Gegenpetitionen vor. In einem solchen Falle bin ich der Meinung, soll man derartige Veränderungen nicht vornehmen. Solche Veränderungen empfehlen sich in Bezug auf die Zuthheilung einer Ortschaft zu einem Gerichte oder zu einer politischen Behörde dort, wo mehr oder weniger eine gewisse Einstimmigkeit herrscht im Urtheile der Bevölkerung und der competenten Behörden; wo dies aber nicht der Fall ist, — und es trifft hier zu — möchte ich eine solche Sache gewissermaßen als Streitobject nicht betrachtet wissen.

Wie in allen ähnlichen Fällen, scheint mir das alte Wort „quieta non movere“ hier schon am Plage.

Von diesen kurzen Erwägungen geleitet, werde ich für den Abänderungsantrag Langer stimmen, welcher dahin geht, in der Hauptsache alles zu lassen, wie es ist, wohl aber den drei durch ungünstige Lage benachtheiligten Gemeinden, nämlich einerseits den Gemeinden Obergras und Suchen, andererseits der Gemeinde Osilnic durch Einführung gerichtlicher Amtstage eine entsprechende Erleichterung der Rechtspflege zu bringen.

Landeshauptmann - Stellvertreter Freiherr von Riechtenberg:

Wünscht noch jemand das Wort?

Der Herr Abgeordnete Pakiz hat das Wort.

Poslanec Pakiz:

Slavni zbor! Prečastiti gospodje poslanci! Prošnje oziroma pritožbe občine Draga sta že gospod poročevalec upravnega odseka in tovariš

gospod svetnik Višnikar prav dobro pojasnila, vendar pa mi dovolite, da njihovim besedam še nekoliko pristavim.

Cesta iz Drage v Sodražico oziroma Ribnico se lahko reče, da je okrajna cesta do Sodražice; od tam v Ribnico pa deželna cesta. Cesta iz Sodražice v Ložki potok je ne samo v kočevskem ali ribniškem sodnem okraju, ampak lahko se reče sploh v celi Kranjski ena izmed prvih cest. (Veselost. — Šeiterfeit).

Gospôda moja! Boril sem se, da se je cesta dosegla in izvršila se je velečastno. Gospôda moja! Tisti gospod knezov uradnik, tamkaj ga imenujejo „Förster“ Eifelt, tisti res hvali cesto čez „Barenheim“ in goteniške gozde v „Friedrichsteiner-Wald ali Gebirge“, kakor tam pravijo. Če bi bila cesta oziroma ta vozna pot tako dobra, bi se pa on sam ne vozaril čez Ložki Potok, ampak bi se zmirom samo po tej cesti vozil. Bodite prepričani, da je to res tako in nič drugače. Jaz ga dobro poznam, sva večkrat občevala, sva dobra znanca.

Gospod svetnik Višnikar, naš kolega tukaj, je omenil medveda. Gospôda, še medveda se ni upal tam peljati, da bi se ne bil preveč raztresel. (Živahna veselost. — Lebhafter Šeiterfeit.)

Dovolite mi, gospôda moja, še nekoliko besed. Jaz poznam tisto pot in sem hodil tam ne samo enkrat, ampak stokrat in če bi gospod poslanec vitez Langer pot poznal, bi ne mogel reči, da potrebujejo ljudje za pot v Kočevje in nazaj samo po en dan. Večinoma tri dni izgubijo, gospod vitez: en dan hodijo doli, en dan ostanejo tam in en dan rabijo za pot nazaj, z eno besedo, tri dni in to jaz lahko s pričami izkažem.

Kar se tiče poročil okrajnih sodnij v Ribnici in v Kočevju, moram reči, da je poročilo ribniškega sodišča od prve do zadnje besede popolnoma istinito, dočim moram o poročilu Kočevske sodnije priznati, da je tam resnica nekako dvojna stvar. Da je okrajno glavarstvo v Kočevju, to priznavam, to je res (Veselost. — Šeiterfeit); da je apoteka oziroma lekarna tam, to tudi priznam; ampak tega ne morem priznati, da je v Ribnici ni. Tudi v Ribnici je lekarna in je gotovo ravno tako izvrstno vpeljana kakor v Kočevju. In še nekaj drugega, kar je o Kočevju povedano, moram potrditi, da je resnica. O Kočevju je povedano, kakor je gospod poročevalec rekel, da imajo v Kočevju tudi tri advokate, ki zastopajo ljudstvo. (Ponovljena veselost. — Erneuerte Šeiterfeit.) Gospôda, to je popolnoma resnica. V Kočevju so trije advokati in v Ribnici pa nobenega, ampak, akoravno jaz doktorje, advokate, ljubim, moram vendar reči, da ni nič hudega, če v Ribnici ni nobenega (Živahno odobravanje in ploskanje. — Lebhafter Beifall und Händeklatschen), kajti mi imamo tako dobrega sodnika oziroma svetnika, tovariša našega gospoda Višnikarja, da se mirnim potom vse lepo brez advokatov vrši. Torej bi bilo tudi v tem oziru le v prid ljudstvu in bi toplo priporočal, če se sprejme predlog upravnega odseka.

Iz Drage v Kočevje hoditi, gospôda moja, čez tiste hribe, to se mi zdi — dovolite prečastiti gospodje, bom prigovor kar najbolj mogoče olepsal — kakor da bi se šlo okolu života v varžet. (Ponovljena živahna veselost in ploskanje. — Erneuerte lebhafter Šeiterfeit und Händeklatschen.)

Torej, slavni zbor, jaz prav toplo priporočam, da se enoglasno sprejme predlog upravnega odseka, ekselenci gospodu deželnemu predsedniku pa priporočam in ga prosim, da bo stvar prav dobro podpiral. (Živahno odobravanje; govorniku se čestita. — Lebhafter Beifall; Redner wird beglückwünscht.)

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Riedtenberg:

Seine Excellenz der Herr Landespräsident hat das Wort.

K. k. Landespräsident Excellenz Freiherr von Hein:

Ich glaube, wir haben mit gewissem Staunen wahrgenommen, dass die Verhandlung über diesen Gegenstand größere Dimensionen angenommen hat, als im Anfange vielleicht geahnt wurde.

Ich denke jedoch, dass am meisten über die Ausdehnung der heutigen Debatte die guten Suchener selbst erstannen werden. Denn ich bin überzeugt, dass im Gemeinderathe von Suchen die Sache gewiss viel kürzer abgewickelt wurde. Da hat man einfach einen Beschluss gefasst und dieser wurde nun vorgelegt. Ich will nicht auf die einzelnen Ausführungen der sehr geehrten Herren Vorredner reflektieren, weil es der Regierung darum zu thun sein muss, die verschiedenen Anschauungen kennen zu lernen. Es ist also auch gar nicht meine Aufgabe, zu polemisieren. Ich kann mich nur der einen Bemerkung nicht enthalten, dass eben heute über diese Sache so viel gesprochen wurde, viel mehr, als über manche viel wichtigere Dinge, welche im Landtage in einer anerkennenswerthen Rapidität zur Thatsache geworden sind, und ich habe immer den Eindruck: Je mehr über eine Sache gesprochen wird, desto weniger spricht diese Sache für sich selbst.

Wie gesagt, ich betrachte die heutigen Ausführungen als ein von der Regierung zu würdigendes, nach allen Richtungen zu prüfendes Material und muss mir daher in dieser Beziehung vollkommen freie Hand behalten und zwar umsomehr, als mir in der allerlegen Zeit, in den jüngsten Tagen, eine neuerliche, von vielen Hausbesitzern in Suchen unterschriebene Petition zugekommen ist, die wieder neue Momente releviert und sich im gegentheiligen Sinne ausspricht.

Ich will das hohe Haus nicht weiter in seinen Verhandlungen aufhalten und erkläre nur, dass die Regierung in dieser Frage sich heute absolut nicht binden kann. Ich will weder dagegen noch dafür eine Aeußerung abgeben, sondern mir vollkommen freie Hand behalten, um auf Grund der heutigen Verhandlung die Sache in reiflichste Erwägung zu ziehen.

**Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von
Riechtenberg:**

Wünscht noch jemand das Wort zu ergreifen?

Der Herr Abgeordnete Dr. Tavčar hat das Wort.

Poslanec dr. Tavčar:

Da kratko spregovorim, k temu me je napotila opazka ekselence gospoda deželnega predsednika, češ da kolikor več se o kaki stvari govori, toliko manj govori stvar sama záse. To stališče sploh ni tako, da bi se smelo generalizirati, in to stališče po mojih mislih v tem slučaju tudi ni opravičeno. Včasih mora dobra stvar, ako hoče pri naši vladi priti do veljave, jako veliko in dolgo kričati.

V celi zadevi sem objektivni, visoka zbornica, in samo to naglašam, da bi bila, če bi se te, če smem tako reči, nesrečne stvari ne bila polastila tista narodnostna strast, ki se dostikrat v naši deželi prikazuje, in če bi se s to stvarjo v zvezo ne bil spravil nacijsonalni element, cela zbornica soglasno za to, da se prošnji ugoti. (Poslanec Pakiž: — Abgeordneter Rafiz: „Gotovo!“).

Ako samo en pogled na zemljevid vržete, boste priznali, da Draga, pa ne samo Draga, ampak tudi Trava, spadata naravno pod sodišče Ribnico. Iz tega stališča so vprašanje presojala oblastva; iz tega stališča jo je presojalo kompetentno okrožno sodišče, in tudi nadsodišče v Gradcu se je izreklo, da je iz stališča justične uprave prošnja utemeljena. Seveda se skriva za celo zadevo narodnostni prepri in prej kot gotovo je, da se bo ta zadeva s strastjo pomešala in pokopala. Ena sama stvar že zadostno govori za prošnjo in to je okoliščina, da je sodišče v Kočevju nenaravno veliko in obširno. Sodišče v Kočevju ima tak obseg, da je absolutno nemogoče, da bi moglo delovati in uplivati tako, kakor se spodobi. Torej tudi justični razlogi govorijo vsi za to, da se Kočevsko sodišče razbremeni.

Ker je pa narodnostno vprašanje vmes, je prej ko ne gotovo, da bo vse pri starem ostalo.

Govori se neprestano in tudi poslanec Langer se je oklepal tega, češ v Kočevju je okrajno glavarstvo in zato mora tudi sodišče za Drago in Travo ostati v Kočevju. No, če bi se na to stališče postavili, visoka zbornica, potem bi morali zistirati ali odpraviti sodišče v Škofji Loki in v Tržiču in za ves političen okraj napraviti eno samo sodišče v Kranju rekoč, ker imajo ljudje večkrat pri okrajnem glavarstvu opraviti, in to je v Kranju, naj imajo tudi sodišče v Kranju. Pa to vendar ni pravo stališče. Posle, katere ima naše ljudstvo pri okrajnem glavarstvu, opravlja pri uradnih dnevih. In iz škofjeloškega okraja boste pač redko kedaj videli človeka, ki bi silil v Kranj in ljudje so z uradnim dnevom v Škofji Loki popolnoma zadovoljni.

Torej presodimo stvar objektivno, vsaj ni zrastle čez noč. Draga in Trava, oba kraja čutita, da imata nesrečen položaj gledé justice in oba kraja sta že prosila, da se priklopita Loškemu sodnemu okraju.

Tudi takrat se je justična oblast izrekla, da bi bilo to umestno, ampak politična oblastva so bila proti temu in so stvar pokopala. Jaz le prošim visoko zbornico, da ostane pri stvari sami kot taki in jo presodi iz justičnega in ne iz narodnega stališča in isto tako prošim tudi zastopnika vlade, da zadevo objektivno, mirno in stvarno presodi. Vsaj ni treba, da se čez noč reši, ampak če se postavite na objektivno stališče, boste stvar rešili z enim samim pogledom na zemljevid. S tem je vsa stvar rešena, ker je dokazano, da Draga in Trava po svoji legi spadata pod Ribnico, iz stališča dežele pa tembolj, ker smo drago cesto pred vsem s tem namenom gradili, da te pokrajine približamo železnici in okraju Ribniškemu. (Poslanec Pakiž: — Abgeordneter Rafiz: „Istina!“)

To je moje stališče, dasiravno mislim, da v tem pogledu nisem govoril kot odvetnik, katerega se je prijatelj Pakiž tako branil (Poslanec Pakiž: — Abgeordneter Rafiz: Se nisem „brani!“), vendar pa hočem stati na pravični strani in od te strani sem se gospodu Pakižu hotel pokazati, ki prej ko ne včasih tudi ni mogel izhajati brez odvetnika.

**Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von
Riechtenberg:**

Seine Excellenz der Herr Landespräsident hat das Wort.

k. k. Landespräsident Excellenz Freiherr von Hein:

Ich will ganz kurz bemerken, dass bei derartigen Verfügungen immer nur sachliche Gründe maßgebend sein können. Dass aber hier lediglich Fragen der Justizverwaltung zu beachten sind, halte ich nicht für richtig, denn es kommt eben die Frage des Steuerdienstes sowie die Frage des politischen Dienstes und endlich eine Reihe von anderen öffentlichen Interessen, wie die Bildung der Sanitätsdistricte u. s. w. in Betracht. Ich will über diese Frage heute weiter noch nicht sprechen, weil die Sache nicht abgeschlossen ist, nur konstatieren muss ich, weil heute wieder zurückgegriffen wurde auf das frühere Petit, um Anschluss an den Gerichtsbezirk Laas von Seiten der Gemeinde Laaserbach, dass auch da das Hauptmoment, warum dem Petit nicht stattgegeben wurde, darin gelegen war, dass dann die Gemeinde Laas zum politischen Bezirke, zur Bezirkshauptmannschaft Loitsch gefallen wäre. Wenn Sie, meine Herren, die Lage der Orte etwas im Auge behalten, so bitte ich zu bedenken, was das für ein Unterschied für die Gemeinde Laas gewesen wäre, ob sie nach Gottschee oder Loitsch gravitiert. Das wäre eine politisch kaum mögliche Eintheilung gewesen und dies war der Grund, warum man gesagt hat: Wenn Laas nach Loitsch gehört, ist damit nicht gedient. Die Leute wissen selbst nicht, was sie begehren. Sie sollen dort bleiben, wo sie sind. Zur nächsten Bezirkshauptmannschaft Gottschee haben sie ein paar Stunden Weges und zur neuen Bezirkshauptmannschaft Loitsch hätten sie zwei Tage.

Dies war der Grund der Abweisung. Andere Gründe existieren nicht.

**Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von
Lichtenberg:**

Wünscht noch jemand der Herren das Wort zu ergreifen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Da dies nicht der Fall ist, so hat der Herr Bericht-erstatte das Wort.

Poročevalec Božič:

Visoka zbornica! Ker so že gospodje predgovorniki se izrekli o vseh točkah, ki govorijo za in proti izločitvi občine Draga iz sodnega okraja Kočevskega, preostaja meni v tem pogledu le čisto malo opazek.

Pred vsem naj reflektujem na izvajanja gospoda poslanca viteza Langerja, ki je naglašal, da so tudi Slovenci podpisali dotično protipeticijo, da se torej tu ne gre za nacionalna stremjenja, kar je končno tudi res, ampak za koristi vseh občanov in da je torej v občini sami precejšnja stranka, ki se izločitvi protivi. Gledé te trditve gospoda goslanca viteza Langerja se pozivljam na izvajanja gospoda poslanca Višnikarja, ki je dokazal, kako so se dobili glasovi za protipeticijo po Dragi, kjer se je v tej zadevi celo tako daleč šlo, da se je ljudem grozilo, da bodo morali, ako protipeticije ne podpišejo, po 200 gld. plačati za premestitev sodišča iz Kočevja v Ribnico.

Nadalje se je naglašalo, da se rabi v Kočevju le po en dan in da ljudje ne zamudijo tako veliko časa, ako hočejo ondaj svoje posle opraviti in torej zamuda časa v tem pogledu ni tako velikanska, ker rabijo toliko časa tudi, ako gredó v Ribnico. Tudi za to trditev ni dokaza, pač pa je nasprotno dokazano, da so ljudje primorani, ako hočejo v Kočevju opraviti svoje posle, za pot in pa za svoje opravke porabiti celo do tri dni časa.

Nadalje se je trdilo, da bi imeli v Dragi, ako se ta občina odcepi od Kočevskega sodnega okraja, dve oblastvi, eno v Ribnici, drugo pa v Kočevju, in da bi mogli uradne dneve v Ribnici izkoristiti le za male zadeve, za vse važnejše pa da bi morali hoditi k okrajnemu glavarstvu v Kočevje. V tem oziru je notorično znano, da so po okrajnih glavarstvih uradni dnevi povsod tako vpeljani, da sprejemajo pri takih prilikah vse vloge in prošnje ter o njih na uradnih dnevih tudi razpravljajo, da se ljudstvu s tem kolikor mogoče ustreže in na roko gre.

Nadalje je predlagal gospod poslanec vitez Langer resolucijo, ki meri na to, da naj bi se uvedli uradni dnevi za tiste oddaljene kraje okrajnega sodišča kočevskega, za Osilnico, Travo in Drago, in misli, da bi se na ta način prišlo v okom nedostatkom, katere naglašajo prosilci. Jaz za svojo osebo, ne da bi imel zato kako naročilo od strani upravnega odseka, moram reči, da bi bilo pač umestno za Osilnico, Kostel in eventualno tudi za Travo uvesti uradne dneve, nikakor pa se mi to ne vidi umestno gledé Drage. Kajti komisije bi tu sem lahko

iz Ribnice ceneje prihajale, kakor pa iz Kočevja. Sicer pa tudi ne kaže, da bi uradnik iz Kočevja na komisijah prehodil ribniški sodni okraj, kadar bi šel v Drago, ker je umestneje, pa tudi bližje, da prihaja direktno iz Ribnice same tja.

Opazkam gospoda poslanca Višnikarja nimam ničesar dostaviti, ker je že on sam itak izpodbil vse nasprotno navedbe; njegovi resoluciji, oziroma predlogu za ločeno glasovanje o resoluciji gospoda poslanca viteza Langerja pa pritrujem, kar sem že itak pri odgovoru, katerega sem posvetil gospodu poslancu vitezu Langerju, izrekel.

Kar se tiče opazke Njega ekscelece gospoda deželnega predsednika, da prvotni sklep občinskega odbora v Dragi ni bil zakonit, oziroma, da je bil ta sklep nekako vtihotapljen, mislim, da sem to trditev ovrget že v svojem prvotnem poročilu, zlasti pa je ovržena ta trditev z dejstvom, da je občinski odbor v Dragi letos dne 1. aprila znova potrdil, da je soglasno mnenje občinskega zastopa to, da naj se Draga izloči iz sodnega okraja kočevskega. Zlasti pa je to mnenje merodajno tudi zaradi tega, ker se sklicujejo na to, da so novi sklep storili edino le zaradi tega, ker se je hotelo prvotnemu sklepu podtikati, da je bil le vtihotapljen.

Gledé nadaljnje opazke, da je stvar, o kateri se veliko govori, navadno malo važna, je odgovoril že gospod poslanec dr. Tavčar. Jaz njegovim besedam nimam ničesar dostaviti, ampak vzdržujem predlog upravnega odseka in prosim torej visoko zbornico, da ga sprejme.

**Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von
Lichtenberg:**

Wir kommen zur Abstimmung, und zwar werde ich zuerst den Abänderungsantrag Langer zur Abstimmung bringen, welcher lautet:

„Der Landesausschuss wird beauftragt, die nöthigen Schritte einzuleiten, auf das die k. k. Justizverwaltung sowohl für die Gemeinden Suchen und Obergras, als ebenso für die Gemeinden Osilnic und Kostel des Bezirksgerichtsprengels Gottschee je einen allmonatlichen gerichtlichen Amtstag einführe.“

Ich ersuche diejenigen Herren, die diesem Antrage zustimmen, sich zu erheben.

(Se odkloni. — Wird abgelehnt.)

Der Antrag ist gefallen.

Ich ersuche nunmehr über den Antrag des Verwaltungsausschusses abzustimmen und bitte die Herren, welche demselben ihre Zustimmung ertheilen wollen, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen)

Der Antrag des Verwaltungsausschusses ist angenommen.

Nun haben wir noch über den Antrag des Herrn Abgeordneten Višnikar abzustimmen, welcher den Antrag

des Herrn Abgeordneten Ritter von Langer folgendermaßen formuliert wissen will:

(bere: — liest:)

„Der Landesauschuß wird beauftragt, die nöthigen Schritte einzuleiten, auf daß die k. k. Justizverwaltung für die Gemeinden Osilnica und Kostel des Bezirksgerichtssprengels Gottschee einen allmonatlichen gerichtlichen Amtstag einführe.“

Ich ersuche die Herren, welche diesem Antrage zustimmen, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag Bišnikar ist angenommen und mithin erscheint dieser Gegenstand der Tagesordnung erledigt.

Nachdem die Referenten für die Punkte 9—13 der Tagesordnung abwesend sind, so entfallen diese Punkte für heute.

Deželni glavar:

(Prevzame predsedništvo: — Den Vorsitz übernehmend:)

Na vrsto pride torej zadnja točka dnevnega reda, namreč:

14. Ustno poročilo upravnega odseka o uvrstitvi občinske ceste od Laz do Spodnje Planine v cestnem okraju Logaškem med okrajne ceste (k prilogi 66.).

14. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die Einreihung der im Straßenbezirk Voitsch gelegenen, von Lase bis Unterplanina führenden Gemeindestraße in die Kategorie der Bezirksstraßen (zur Beilage 66.).

Berichterstatter Freiherr von Rechbach:

Im vergangenen Jahre hat der Bezirksstraßen-Ausschuß Voitsch an den Landesauschuß das Ersuchen gestellt um Kategorisierung der Gemeindestraße von Lase bis Unterplanina als Bezirksstraße. Infolgedessen wurden die Erhebungen gepflogen und constatirt, daß diese ehemalige Reichs- jetzt Gemeindestraße 3 Km lang ist mit einer Brücke über die Unz und vollkommen geeignet, in die Kategorie der Bezirksstraßen eingereiht zu werden. Die ganze Strecke ist vollkommen eben und hat eine Breite von 5—7 m; sie ist in einem für Gemeindestraßen vorzüglichen Zustande. Am 2. März dieses Jahres hat der Straßenausschuß dieses Gesuch wiederholt, und nachdem die jetzige Gemeindestraße sich bereits an die als Bezirksstraße erklärte Straßenstrecke Unterloitsch-Lase anschließt und durch die angeführte Kategorisierung an Bedeutung gewinnt, außerdem dadurch die Entfernung von Unterloitsch bis Unterplanina um 3 Km gegenüber der jetzigen Bezirksstraße gekürzt wird, erlaube ich mir den Antrag zu stellen:

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

1. Die im Straßenbezirk Voitsch gelegene, an die Unterloitsch-Lase Bezirksstraße in der Ortschaft Lase an-

bindende, nach Unterplanina bis zu ihrer Vereinigung mit der von Mauniz kommenden Bezirksstraße führende Gemeindestraße wird in die Kategorie der Bezirksstraßen eingereiht.

2. Der Landesauschuß wird mit der Durchführung dieses Beschlusses beauftragt.“

Deželni glavar:

Otvarjam razpravo.

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu upravnega odseka, blagovolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

S tem je končan dnevni red današnje seje, razun toček 9.—13., ki so danes izostale in ki pridejo na dnevni red prihodnje seje.

Razun tega pridejo na dnevni red prihodnje seje še sledeče točke:

(Glej dnevni red prihodnje seje. — Siehe Tagesordnung der nächsten Sitzung.)

Končno pride na dnevni red še poročilo upravnega odseka o vladni predlogi z načrtom zakona o ustanovitvi okrajnih gospodarskih društev in deželnega kulturnega sveta v vojvodini Kranjski, priloga 69.

Poslanec Pfeifer:

Sklicujé se na določbo poslovnega reda § 29. ugovarjam, da se postavi točka o deželnem kulturnem svetu na dnevni red jutrišnje seje. Kakor se mi je povedalo, je upravni odsek vladno predlogo bistveno spremenil, in v tem kratkem času do jutri — odsekovo poročilo nam je došlo šele danes v večerni seji in sedaj je že deveta ura — pač ni mogoče, teh bistvenih sprememb vestno proučiti in se poučiti, kako daleč segajo zlasti tudi gledé finančnih posledic za naš narod. Gledé na to ugovarjam temu, da bi se ta točka postavila na dnevni red jutrišnje seje.

Deželni glavar:

Ugovor, da točka o deželnem kulturnem svetu ne pride na dnevni red jutrišnje seje, se opira na § 29. deželnozborskega opravnega reda, ki določa, da se mora vsako odborsko poročilo najmanj osem-inštirideset ur, predno pride v deželnem zboru na obravnavo, poslancem razdeliti.

Ugovor je torej utemeljen, in zato nisem v stanju, da bi postavil to točko na dnevni red jutrišnje seje.

Abgeordneter Excellenz Freiherr von Schwegel:

Der Herr Abgeordnete Pfeifer beantragt, daß der Bericht über den Landesculturrath abgesetzt werde, weil keine Möglichkeit war, sich über den Inhalt desselben genau zu informieren und der Herr Landeshauptmann findet diesen Antrag für gerechtfertigt und erklärt, er sei nicht in der Lage, denselben auf die Tagesordnung der morgigen Sitzung zu stellen.

Was die erste Einwendung des Abgeordneten Pfeifer betrifft, so glaube ich, daß dieselbe an und für sich vollständig ungerechtfertigt ist, indem dieser Antrag bekanntlich nicht nur im Ausschusse sehr eingehend behandelt wurde, sondern auch bei allen Parteien den Gegenstand einer vollständig eingehenden Besprechung gebildet hat, was notorisch ist und von Niemandem bestritten werden kann. Die Geschäftsordnung gestattet durchaus die Behandlung dieses Gegenstandes in der morgigen Sitzung, weil er zur rechten Zeit vorgelegt war und daher kein Anstand obwaltet, in die Berathung einzutreten. Aber nicht nur die Geschäftsordnung, sondern auch die Praxis spricht dafür, insomweit als der verehrte Herr Landeshauptmann heute beim allerwichtigsten Antrage, den der Landtag zu behandeln hat, bei der Verhandlung des Landesbudgets, gar keinen Anstand genommen hat, die Berathung einzuleiten, obgleich zwischen der Vertheilung des Berichtes und der betreffenden Verhandlung gar kein Zwischenraum war, da unmittelbar vor der Verhandlung — um 9 Uhr — die betreffenden Vorlagen auf den Tisch des Hauses gelegt worden sind. Der Bestimmung aber, daß ein Antrag 24 Stunden vorher vorliegen muß, kann vollkommen entsprochen werden, weil, wenn schon die Stundenzahl konstatiert wird, der Antrag von 12 Uhr Mittag bis 12 Uhr Mittag, also 24 Stunden vorliegt. (Klici: — Ruße: 48 Stunden!)

Wenn ich mich geirrt haben sollte, so bitte ich darüber abstimmen zu lassen, daß Umgang genommen werde von diesen formalen Bedenken, sowie regelmäßig immer am letzten Tage der Landtagsverhandlungen von allen derartigen Bedenken Umgang genommen wird. Ich bitte also das hohe Haus entscheiden zu lassen, ob der Bericht des Verwaltungsausschusses auf die morgige Tagesordnung zu legen ist oder nicht.

Landeshauptmann:

In erster Linie muß ich Seiner Excellenz dem Herrn Abgeordneten Baron Schwegel gegenüber einwenden, daß Ausschufsberichte nicht 24, sondern 48 Stunden vor der Verhandlung im Hause zur Vertheilung zu gelangen haben.

Abgeordneter Excellenz Freiherr von Schwegel:

Sie brauchen das nicht zu wiederholen! Ich habe mich bereits selbst corrigiert.

Landeshauptmann:

In zweiter Reihe bemerke ich Folgendes:

Es ist richtig, daß häufig von dieser Bestimmung Umgang genommen wird. Ich muß mir aber die Be-

merkung gestatten, daß ich jedesmal ohne Ausnahme gefragt habe: „To se bo obravnavalo, ako nihče ne ugovarja.“

Jaz nisem vprašal, če se visoka zbornica s tem strinja, temveč ali kdo ugovarja, ker se po mojem prepričanju ne dá glasovati o tem, ali se opravični red vzdržuje ali ne. Le če cela zbornica pritrdi, se sme izjema delati, sicer pa ne, in se mora postopati po opravičniku, ki je smatrati kot zakon za deželni zbor. Gledé na to, da § 29. opravičnega reda velevala, da morajo biti poročila 48 ur, predno pridejo v zbornici v razpravo, gospodom poslancem na razpolago in se v tem slučaju ni zgodilo, da bi se jim bilo poročilo upravnega odseka razdelilo ob pravem času, bila je moja absolutna dolžnost, postopati po opravičnem redu, ko je gospod poslanec Pfeifer temu ugovarjal, da pride to poročilo v jutrišnji seji na dnevni red. Mislim da ni nobenega predsednika deželnega zbora, ki bi se v takem slučaju drznil, rušiti zakon, katerega si je deželni zbor sam dal. Sicer pa še enkrat konstatairam in vprašam visoko zbornico, ali ni res, da sem vselej, kadar je šlo za to, da bi se ne bilo postopalo strogo po opravičnem redu, vprašal „ako nihče ne ugovarja“ (Klici na levi: — Ruše links: „Res je to!“ — Poslanca Hribar in dr. Tavčar ugovarjata. — Widerspruch seitens der Abgeordneten Hribar und Dr. Tavčar). Prosim, gospôda, vselej sem tako postopal. Sicer pa ekszellenca gospod poslanec baron Schwegel sam dobro ve, da velja ta praksa tudi v državnem zboru, da predsednik zbora, kakor hitro kdo ugovarja, da poročilo ni bilo o pravem času razdeljeno, pravi: „Obžalujem, pa moram to točko odstaviti.“ O tem, ali se opravični red vzdržuje ali ne, ni nobenega glasovanja. Jaz sem 24 let član te visoke zbornice, pa še nikdar se ni glasovalo o tem, ali ima predsednik deželnega zbora to izvršiti, kar po opravičnem redu mora izvršiti. Prej se mora § 29. spremeniti pravilnim potem in potem se lahko drugače obravnava. Dokler pa ta paragraf ni spremenjen, je absolutno nemogoče to dopustiti, in jaz le še enkrat naglašam, da je bila moja absolutna dolžnost, to točko odstaviti od dnevnega reda jutrajšnje seje.

k. k. Landespräsident Excellenz Freiherr von Hein:

Nach meiner Anschauung muß ich dem Herrn Landeshauptmann insofern vollkommen recht geben, als der § 29 der Geschäftsordnung, wie ich zu meiner Ueberraschung sehe, lautet (bere: — liest): „Jeder Ausschufsbericht muß mindestens 48 Stunden vorher, als er zur Verhandlung im Landtage gelangt, an die Abgeordneten vertheilt werden.“

Dies ist eine so stricte Bestimmung, daß ich auch der Anschauung bin, daß eine Debatte hierüber nicht zulässig ist, aber auch eine Abstimmung nicht. Aber von meinem Rechte Gebrauch machend, jederzeit das Wort ergreifen zu können, muß ich konstatieren, daß von diesem Paragraphen seit acht Jahren, seitdem ich die Ehre habe,

hier im Landtage als Regierungsvertreter zu fungieren, noch nie Gebrauch gemacht wurde und daß es heute das erstemal geschieht, daß davon Gebrauch gemacht wird und daß es gerade eine Regierungsvorlage ist, gegenüber welcher dieser Paragraph gehandhabt wird und daß der Anlaß von dieser hochgeehrten Seite hiezu gegeben wird. Ich muß weiter konstatieren, daß während der ganzen Zeit — von früher weiß ich es nicht — aber seit den acht Jahren meiner Anwesenheit im Lande constant der § 27 der Geschäftsordnung verletzt wurde.

§ 27 sagt (bere: — liest): „Jeder Beschluß wird mit absoluter Stimmenmehrheit gefaßt. — Der Ausschuss wählt einen Berichterstatter, welcher das Ergebnis der Vorberatung in einem motivierten Berichte darzustellen hat.

Dieser Ausschufsbericht ist dem Landeshauptmann zur Veranlassung derervielfältigung und Vertheilung zu übergeben.“

Ich frage nun, wie ist dieser Paragraph bisher gehandhabt worden? Man ist immer darüber hinausgegangen. Wir haben täglich mündliche Berichte. Die Mehrzahl der Berichte ist mündlich, Berichte also, die nie vertheilt worden sind, die gar nie vorher dem Landeshauptmann zur Veranlassung derervielfältigung und Vertheilung übergeben worden sind.

Also ich theile vor allem die heute vom Landeshauptmann kundgegebene Auffassung, daß nach § 29, wenn er angerufen wird, die Verhandlung nicht zulässig erscheint, muß aber, was ich schon konstatirt habe, nochmals wiederholen, daß dies das erstemal ist, wo von diesem Paragraphen Gebrauch gemacht wird gegenüber einer Regierungsvorlage und daß der § 27 constant und ununterbrochen seit acht Jahren verletzt worden ist, ob vielleicht auch schon länger, das weiß ich nicht. (Klici: — Ruße: „Seit 20 Jahren!“)

Ich selbst hätte wiederholt gerne den Wunsch ausgesprochen, daß von den mündlichen Berichten, durch welche man geradezu überrascht wird und bei denen man keine Möglichkeit hat, früher über die wichtigsten Fragen klar zu werden, Umgang genommen und an der Geschäftsordnung festgehalten werde. Ich habe dies nicht gethan, obgleich es im Interesse der Regierung gewesen wäre, weil durch ein solches Verlangen der Gang der ganzen Geschäfte ein etwas schleppender geworden wäre und weil dies auch dem Lande Kosten verursacht hätte. Ich ergreife aber den heutigen Anlaß und ersuche den Herrn Landeshauptmann, er möge die Freundlichkeit haben, in Zukunft den § 27 der Geschäftsordnung auch so strenge und auch ebenso correct — ich wiederhole dies — zu handhaben, wie er heute den § 29 handhabt.

Poslanec dr. Tavčar:

Prosim besede!

Deželni glavar:

Sedaj imam jaz besedo — —

Poslanec dr. Tavčar:

Vi nimate besede! Odstopite od predsedništva!

Deželni glavar:

Prosim! Jaz govorim kot predsednik in ne kot deželni poslanec.

Abgeordneter Excellenz Freiherr von Schweigel:

Das ist auch ein Mißbrauch! Ich bitte die Geschäftsordnung zu beobachten. Als Präsident haben Sie keine Debatte zu führen (Velik nemir v celi zbornici. — Große Unruhe im ganzen Hause.)

Deželni glavar:

Prosim, jaz še enkrat omenjam, da govorim ex praesidio. Če se dosedaj ni vedno postopalo po opravilniku, se je to opustilo, ker ni nihče ugovarjal. Ekscelesenca gospod deželni predsednik je sam konstatiral, da sem popolnoma korektno postopal in mislim, da se to nikakor ne more zanikati. Jaz kličem druge gospode na pričo, ki so v državnem zboru. Če le en poslanec v kakem slučaju ugovarja, ako se opravični red ne izvršuje, ima predsednik dolžnost to storiti in to je tudi absolutna potreba.

Poslanec Hribar:

Prosim besede!

Jaz bi stavil neko vprašanje na gospoda deželnega glavarja. Bil sem danes poročevalec o proračunu deželnega zaklada. Poročilo finančnega odseka je bilo sinoči dotiskano, ali ne razdeljeno med člane visoke zbornice, temveč razdelilo se jim je šele danes zjutraj. Jaz sam sem dobil poročilo šele ob 1/4 9, in vendar se je o proračunu poročalo, ne da bi se mogel spominjati, dasiravno sem precej pazljivo poslušal, da bi bil gospod deželni glavar vprašal visoko zbornico, ali se sme poročati o tem poročilu, ker ni bilo pravočasno razdeljeno. Vprašam torej gospoda deželnega glavarja, ali je to vprašanje stavil gledé proračuna deželnega zaklada? (Klici na levi: — Ruße links: „Se je vprašalo!“ — Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „Kdo bo prisegel? Povše in Kalan sta že pripravljena!“)

Deželni glavar:

Na to jaz konstatiram, da sem izrečno naglašal: „Ako nihče ne ugovarja“, pride stvar v razpravo. Sicer se bo pa videlo iz stenografičnega zapisnika, da sem izrečno vprašal: „Če ni ugovora“, in ker daje opravični red pravico ugovarjati ne samo večini, ampak vsakemu posameznemu poslancu, in ker se je zdaj gledé poročila upravnega odseka ugovarjalo, moral sem ugovoru ustreči. Ako bi bil gospod poslanec Hribar na mojem mestu, prepričan sem, da bi postopal ravno tako, kakor je tudi edino pravilno.

Poslanec Hribar:

Zadovoljujem se z izjavo gospoda deželnega glavarja, verjamem mu, da je vprašal zbornico in upam, da bo to stvar mogoče konstatovati tudi po stenografičnem zapisniku.

Poslanec dr. Tavčar:

Prosim besede k nujnemu predlogu!

Jaz sicer ne vem, kako je prišel ravno gospod poslanec Pfeifer do tega, da hoče v tej stvari igrati nekako trtno uš. (Poslanec Kalan: — Abgeordneter Kalan: „Ima ravno tako pravico, kakor Vi!“) — Prosim, gospod kanonik, saj boste pozneje lahko govorili, nikar me ne dražite! — Torej, da hoče igrati nekako trtno uš — ne vem, je li to trtna uš številka 4 ali 5, — vem pa, da nam hoče snesti to poročilo upravnega odseka. Ne vem, kako se bo mogel zagovarjati nasproti svojim volilcem, ker se gre za korist kmetijskega ljudstva, in prej ko ne je bil prijatelj Pfeifer nekoliko podkupljen, da se je temu poslu podvrget. Vzlic temu mislim, da stvar, ki bi imela priti v razpravo, še ni pokopana. Pri koncu zasedanja smo in nič nimam proti temu, ako poslanci klerikalne stranke pojedó načrt poljedelskega ministerstva; ker se pa zasedanje bliža koncu in imamo samo še eden dan časa, je torej nemogoče izpolniti določilo predpisa, na kojega se gospodje sklicujejo. Mislim pa, da je zbornici vendar na roko dano določiti, da stvar pride v razpravo. Zato stavljam nujni predlog:

„Visoka zbornica skleni, da je o predlogi upravnega odseka nujno razpravljati v jutrišnji seji in da se zategadel poročilo upravnega odseka postavi na dnevni red jutrišnje seje.“

Deželni glavar:

Po opravljenem redu se ne more določilo § 29. nujnostnim potom odpraviti. Če bo gospod poslanec dr. Tavčar predlagal, da se odpravi celi paragraf, se to lahko zgodi pravilnim potom, kakor opravljeni red predpisuje, ampak o tem sklepate, ali je od slučaja do slučaja uporabiti opravljeni red, ali ne, to je absolutno nedopustno. (Velik nemir. — Große Unruhe.)

Abgeordneter Excellenz Freiherr von Schwegel:

Sie haben nicht das Wort. Ueber diesen Antrag muß noch abgestimmt werden.

Poslanec dr. Tavčar:

Torej Vi ne pustite nobenega predloga v razpravo?

Deželni glavar:

Tega ne, ker je v protislovju s § 29. opravljenega reda.

Abgeordneter Excellenz Freiherr von Schwegel:

Wollen Sie doch abstimmen lassen?!

Poslanec dr. Tavčar:

To me jako veseli, gospod deželni glavar!

Abgeordneter Excellenz Freiherr von Schwegel:

Ueber den Antrag muß abgestimmt werden!

Poslanec dr. Tavčar:

Pfeifer je edini, ki ni vedel, za kaj se gre, ker je precej gluha (Razburjeni medklaci na levi. — Erregte Zwischenrufe links) in ne sliši dobro! (Proti poslancu Povšetu obrnjen: — Zum Abgeordneten Povše gewendet: „Skandal je to, da ne morete drugega pošiljati v ogenj!“) Stopite Vi v ogenj, ako hočete tako demonstrirati proti svojemu poljedelskemu ministru!

Gospod deželni glavar, ali imamo sploh še kako vodstvo? Jaz se tukaj razgovarjam s Povšetom in Pfeiferjem!

Abgeordneter Excellenz Freiherr von Schwegel:

Ich bitte um's Wort!

Deželni glavar:

Gospod poslanec eksccelencia baron Schwegel ima besedo.

Abgeordneter Excellenz Freiherr von Schwegel:

Es ist ein Dringlichkeitsantrag gestellt worden und ein solcher kann unmöglich abgelehnt werden. Der Inhalt des Dringlichkeitsantrages geht dahin, daß der vorliegende Gegenstand in dringlicher Weise behandelt wird. Die Dringlichkeit enthebt von allen Formalitäten der Geschäftsordnung und wenn was immer in der Geschäftsordnung bezüglich eines Termines steht, so wird es durch den Beschluß, daß ein Gegenstand dringlich zu behandeln ist, aufgehoben. Es ist undenkbar, daß das Präsidium die Dringlichkeit nicht zur Abstimmung bringt. Sobald wir dies beschließen werden, kommt die weitere Verhandlung.

Der Dringlichkeitsantrag des Abgeordneten Dr. Tavčar geht dahin: „Das hohe Haus wolle beschließen, daß der vorliegende Antrag in dringlicher Weise mit Umgehung aller Formalitäten verhandelt werde.“

Diesen Antrag zur Abstimmung zu bringen ist unbedingt geschäftsordnungsmäßig nicht nur erlaubt, sondern das Präsidium ist verpflichtet, wenn es die Geschäftsordnung respectiren will, denselben ohne weiteres zur Abstimmung zu bringen.

Deželni glavar:

Kar se tiče nujnosti, je naravno, da se o tem more glasovati.

Prosim gospoda poslanca dr. Tavčarja, da utemelji nujnost svojega predloga.

Poslanec dr. Tavčar:

Nujnost mojega predloga, gledé katerega se gospodu deželnemu glavarju zahvaljujem, da ga je sedaj postavil v razpravo, je utemeljena po stvari sami. Mi imamo pred seboj zadevo, ki je eminentnega pomena za gospodarske strani naše dežele in ki torej brez ozira na to, da je prišla inicijativa iz rok vlade in da bi končno po mojih mislih nekaj izvanrednega bilo, če bi se vladna predloga zadržala na tak način, kakor hoče gospod poslanec Pfeifer, zasluži, da se visoka zbornica o njej posvetuje. Ker imamo samo še jeden dan časa, je nujnost tudi v tem dana in torej prosim, da me visoka zbornica oprostí daljšega utemeljevanja, ker je nujnost vsaj toliko utemeljena, kakor protest gospoda poslanca Pfeiferja.

Deželni glavar:

Gospodje poslanci, ki so za nujnost stavljenega predloga, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Nujnost je sprejeta in torej prosim gospoda poslanca dr. Tavčarja, da utemelji svoj predlog in merito.

Poslanec dr. Tavčar:

Meritorično sem predlog tudi že utemeljil s tem, da sem rekel, da se gre za važno zadevo, ki je v vsakem pogledu taka, da zasluži vso pozornost visoke zbornice. Ker je ta zadeva v zvezi z vladno predlogo in se je odsek na vse strani o njej posvetoval, katerega posvetovanja so se deloma tudi udeleževali zastopniki konservativne stranke, mislim, da so vspehi tega posvetovanja vredni, da pridejo vsaj v posvetovanje, ker nam bo sicer kmetsko ljudstvo, katero, kakor se vidi, sedaj razun dveh članov v visoki zbornici nima skoro nobenega zastopnika, z vso pravico očitalo, da se je tako važna predloga, ki je v zvezi z gospodarskim blagostanjem dežele, z napredkom kmetijstva, hotela potisniti na dolgo klop. Da se temu očitaniu izognem, mislim, da je umestno, ako nujno predlagam oziroma vzdržujem svoj nujni predlog in prosim visoko zbornico, da izvoli temu pritrditi, da pride stvar jutri kot prva točka na dnevni red.

Poslanec Hribar:

Prosim besede!

Deželni glavar:

Gospod poslanec Hribar ima besedo.

Poslanec Hribar:

Če sem se oglasil ob ravno tej priliki k besedi, storil sem to zato, da podpiram predlog gospoda

poslanca dr. Tavčarja s praktične strani. Njega ekszellenca gospod deželni predsednik je izrekel željo, da naj se, če se v tem slučaju tako strogo postopa po opravičnem redu, tudi v bodoče pri vseh drugih predlogah postopa jednako strogo, in ako njega ekszellenca obstane pri tem, bo potem nemogoče vsako ustno poročilo in deželnemu zakladu bo nastalo za tiskovine jako veliko troškov poleg tega, da bo tudi jako obteženo stališče gospodom deželnim poslancem, ker bodo morali o čisto nevažnih zadevah po določilih deželnozborskega opravilnika pismena poročila podajati. Dalje utemeljujem to tudi s tem, ker imamo za zborovanje samo še eden dan časa in ker pride jutri na vrsto še jako mnogo važnih stvari. Ako gospod deželni glavar ostane pri svoji odločbi, da ne bi postavil na dnevni red točke, za katero se sedaj gre, potem bi ne bilo mogoče tiskanih poročil o vseh točkah, ki pridejo jutri v razpravo, štiriindvajset ur poprej razdeliti med gospode poslanca, tako, da bi se vse dotične točke morale odstaviti in mi potem lahko kar danes zaključimo zborovanje. Da bo torej mogoče rešiti vse dotične stvari v jutrišnji seji, prosil bi gospoda deželnega glavarja, da bi dal nujni predlog, ne da bi pustil debatovati o tej stvari, na glasovanje in da bi potem iz lastne inicijative dejal to točko na dnevni red, ker bi na ta način bil konflikt najlažje poravnán.

Deželni glavar:

Ker je gospod predgovornik apeliral na mene, da bi jaz iz svoje inicijative dal predlog na glasovanje, moram izreči, da je to absolutno nemogoče gledé na § 29. deželnozborskega opravilnika.

Abgeordneter Excellenz Freiherr von Schwegel:

Lassen Sie abstimmen! Sie haben vollständig Unrecht!

Landeshauptmann:

Wenn ich die Geschäftsordnung handhabe, so habe ich nicht Unrecht.

Abgeordneter Excellenz Freiherr von Schwegel:

Sie interpretieren die Geschäftsordnung ganz falsch!

Poslanec dr. Tavčar:

Vsaj mu je suggerirano!

Poslanec Hribar:

Dajmo glasovati!

Deželni glavar:

Prosim, meni ni treba predloga na glasovanje dati. Bom vendar vedel, kaj določa § 29.

Poslanec Kalan:

Prosim besede, gospod deželni glavar!

Deželni glavar:

Gospod poslanec kanonik Kalan ima besedo.

Poslanec Kalan:

Jaz bi nasproti gospodu poslancu ekscelenci baronu Schweglu, ker je povdarjal, da je stvar vsem poslancem znana, ker so se tudi v klubih z njo pečali, le to omenil, da je to istina, da se je tudi naš klub s stvarjo pečal, ampak pečal samo do tistega trenutka, dokler je bila v prvem stadiju, dokler se je šlo za vladno predlogo; potem pa je upravni odsek vladno predlogo bistveno spremenil in od tistega časa je notorično znano in znano tudi ekscelenci gospodu poslancu baronu Schweglu, da se člani našega kluba posvetovanja upravnega odseka niso več udeleževali in da zaradi tega faktično niso mogli dobro informirani biti do tistega časa, dokler so dobili, kakor se je zgodilo pred par urami, poročilo upravnega odseka v roke. Torej toliko sem hotel omeniti v tem oziru, da se nam ne bo očitalo, da igramo kako ulogo, za katero pred poštenim svetom ne moremo odgovora dajati. Drugič pa nasproti gospodu poslancu Hribarju omenim, da tiste težave ne vidim, zakaj bi se o drugih točkah, ki so že na dnevnem redu jutrišnje seje, ne moglo razpravljati, kajti ako smo vsi jedini, se o vseh teh točkah lahko razpravlja. Drugačna je stvar, ako jeden poslanec iz stvarnih razlogov ugovarja. Potem se mora seveda postopati po jedino veljavnem deželnozborskem pravilniku. Sicer pa mislim, gospôda moja, da ravno to, ako bomo tako važno stvar, kakor je deželni kulturni svet, hoteli kar črez noč vreči v zbornico in jo sprejeti, ne bo nobenemu poslancu koristilo, najmanj pa ljudstvu, za katero se gre. Mi se zavedamo, da smo zastopniki kmetskega ljudstva in ker smo predlogo upravnega odseka v zadnjem momentu vpogledali in videli, da koristi kmetskega ljudstva niso dobro v njej zastopane, zato se je gospod poslanec Pfeifer poslužil pravice, katero mu daje pravilni red in jaz mislim, da je to popolnoma po pravici storil, ker nam ne more biti na tem, da se deželni kulturni svet takoj jutri ali v prihodnji seji sklene, ampak da se stvar sklene tako, kakor bo res koristno interesom kmetskega ljudstva.

Deželni glavar:

Bomo torej glasovali o nujnem predlogu gospoda poslanca dr. Tavčarja, da se poročilo oziroma

nasveti upravnega odseka smatrajo kot nujni in da se ta zadeva preko opravnega reda postavi na dnevni red jutrišnje seje.

Poslanec Kalan:

Jaz temu ugovarjam! Gospod deželni glavar ima v smislu § 29. varovati opravljeni red in ako se oglasi kak poslanec, ne more stvar priti na dnevni red. (Poslanec ekscelenca baron Schwegel: — Abgeordneter Excellenz Freiherr von Schwegel: „Ein Dringlichkeitsantrag ja!“)

Deželni glavar:

Torej sedaj se gre za to, da se predlog gospoda poslanca dr. Tavčarja obravnava kot nujni. Proti temu ni ugovora, da bi se imel predlog kot nujni smatrati. Po opravnem redu se morajo tudi nujni predlogi najprej še odseku izročiti. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „Ni res, nujni predlogi ne!“) To določuje § 21. opravnega reda, z določkom, da se sme odseku določiti rok zastran poročila.

Poslanec dr. Tavčar:

Jaz sem predlagal, da se stvar izroči upravnemu odseku, da jutri o njej nujno poroča.

Deželni glavar:

Sedaj smo torej v pravem tiru, kar se tiče nujnega predloga. Gospodje, ki pritrjujejo temu, da se nujni predlog gospoda poslanca dr. Tavčarja izroči upravnemu odseku, ki ima o tem poročati v jutrišnji seji, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto in vsled tega pride ta stvar v upravni odsek. Prosim gospoda načelnika upravnega odseka, da mi naznani, kdaj bo seja upravnega odseka.

(Po odmoru. — Nach einer Pause.)

Deželni glavar:

Gospod načelnik upravnega odseka mi je naznanil, da bo seja upravnega odseka jutri ob 9. uri dopoldne. Seja deželnega zbora bo potem jutri dne 5. t. m. ob 10. uri dopoldne in pride torej tudi poročilo upravnega odseka o nujnem predlogu gospoda poslanca dr. Tavčarja na dnevni red. (Poslanec ekscelenca baron Schwegel: — Abgeordneter Excellenz Freiherr von Schwegel: „Als erster Gegenstand der morgigen Tagesordnung. So ist der Antrag gestellt worden!“) in sicer kot prva točka.

Sklepam sejo.

Konec seje ob 10. uri zvečer. — Schluss der Sitzung um 10 Uhr Abends.